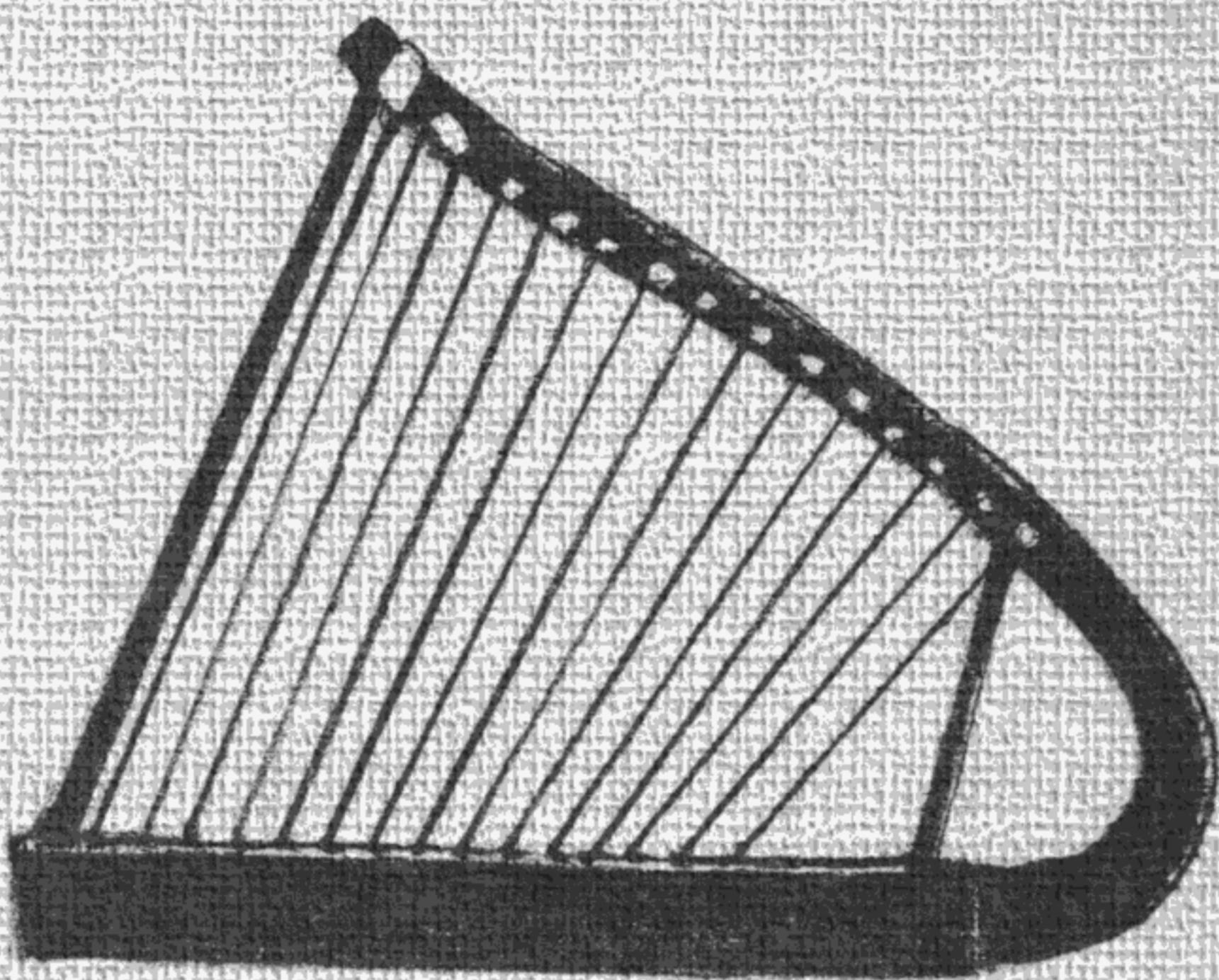
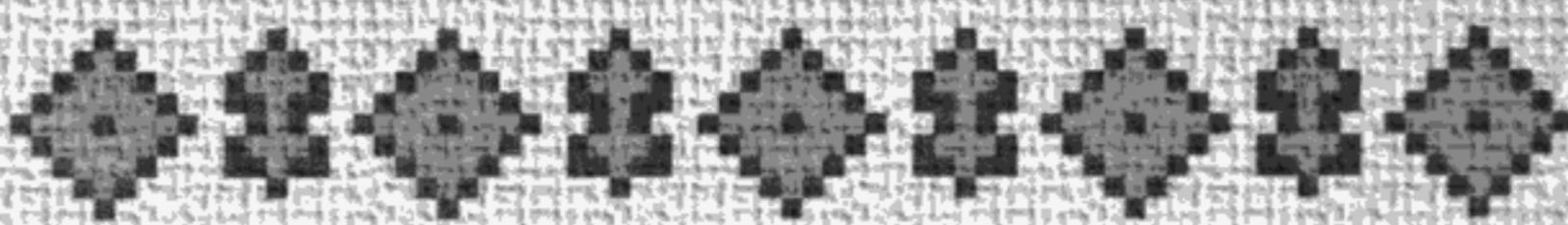
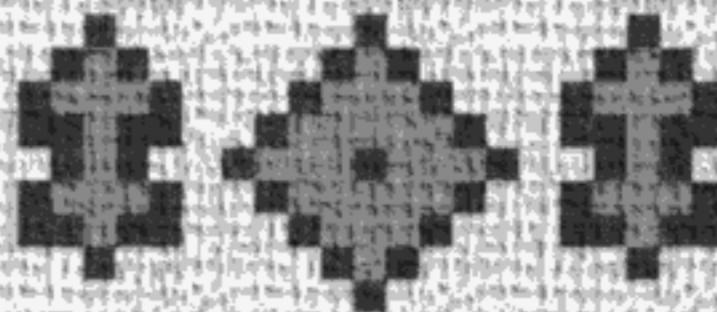

Иуана Шамба

АГСУА ЖӘЛДАР
РАШӘАҚӘЕИ
АФОЛЬКПОРИСТ
ИАЗГӘАТАҚӘЕИ

85,31(5A8x)
ш-34

ИУАНА ШАМБА

**АПЬСУА ЖӘЛАР РАШӘАҚӘЕИ
АФОЛЬКЛОРИСТ ИАЗГӘАТАҚӘЕИ**

Akəa - 2010

Ашәкәы апъцоуп Агәыҳалалратә фонд
«Апъснытәи Ауаажәларратә Аәниара Афонд»
ацхыраара знаңаз апроект «Афольклортә ашәатә материал
аизгареи акыпъхьреи» аҳәаақәа иртагзаны

Книга создана в рамках проекта
«Сбор и публикация фольклорного песенного материала»,
поддержанного Благотворительным фондом
«Абхазский Общественный Фонд Развития»

Автор-аиқәыршәафы И. С. Шамба
Аредактор-афольклорист Ц. С. Габния
Арецензиаћатцаф А. И. Царгәыш
Аконсультант-атеоретик П. Д. Петров
Акорректор Т. Х. Аршба
Анотатә компиутертә кыпъхьра Д. В. Санайа-Шамба
Апъхъажәа еиҭалгеит Т. Х. Аршба

Компиутерла акыпъхь иаздырхиенит «diGraphic»

Иуана Шамба. Апъсуа жәлар рашәақәеи афольклорист иззәаҭақәеи. Апсны ақазара зеаңсазтәыз, апсуа жәлар рмузыка атцаафы, афольклорист И.С. Шамба ишәкәы «Апсуа жәлар рашәақәеи афольклорист иззәаҭақәеи» иагәылалеит: Абгархықә, Ачандара, Уатхара, Жәандәрыңшь, аиланхартә Агәзера, Уатап, Кәтол, Члоу уңәа акытақәеирыкны еизгаз ажәлар рашәақәа, иара убасгыы ихатәы рхив ағы ишьтаз 1978-80, 2001 ш.ш. раан еизгаз.

Ашәақәа ирыңуп реизгара ақазшы ачыдарапқәеи, ашәақәа рапцара атоурыхи, ашәаҳәафқәа рашәаҳәашьеи, дара рхаташықәеи ирызку автор иххәақәа, итцаарақәа.

Ашәкәы акыр иххәартахойит амузикатцаафқәа, афольклористцәа, аетнологцәа рзы. Рхы иадырхәарц ырлшоит амузикатә школқәеи, абжъаратә школқәеи, егырт иреиҳау ацараиуартақәеи рөы, иара убасгыы ажәлар рашәақәеи рашәаҳәареи интерес змоу зегъы рзы.

Иван Шамба. Абхазская народная песня и заметки фольклориста. В книгу фольклориста, Заслуженного деятеля искусств Абхазии И. С. Шамба вошли песни, собранные в селах Абхазии: Абгархук, Ачандара, Звандрипш, Отхара, Отап, Кутол, Члоу, пос. Агудзера, и песни из архива автора книги, записанные в Гудаутском районе в 1978-80 г. и в 2001 г.

К песням сборника прилагаются рассказы информаторов, заметки автора сборника об исполнителях, об образном содержании песен и истории их создания.

Данный сборник предназначен для широкого круга читателей: музыкантов-фольклористов, этнографов, преподавателей музыкальных школ и других учебных заведений, руководителей народных хоров и любителей народной музыки.

АПЬХАЖӘА

Иуан Сафар-иپә Шамба иахъатәи апьсуа музикатә фольклор ағы иналу-кааша ақазацәа дыруаңәкүп. Иара ирәниаратә хәесахъа ганрацәала иеибаркуп. Апьсны ақалақықәеи ақытақәеи рықны имғапьигоз афольклортә экспедициақәа жәпакырықны апьсуа жәлар рашәақәа ранцареи апьсуаа рашәаҳәаратә фольклор амузикатә бызшәа аттәареи, абри инаваргыланы ҳажәлар рдоухатә мазара ҳтәйла ағныңдаға еипьш уи антыңғы азыңырғаңәа ираҳаратәи иқазтаз, жәлар рхор адиржиорреи анапхгареи қәениарала еилазыгゾ қазоуп. Иу. С. Шамба ирәниаратә қазара ахырхартқәа аки-аки еимадоуп, хықәкысгы ирымоу акоуп – хәы змам апьсуа музикатә фольклор еицакрада, ахағы еиқәырханы өңдигүл абијарақәа рызнагара.

Иу. Шамба апьсуа жәлар рашәақәа реизгағык иаҳасабала рапьхъаңакәны ихы цәыригейт 1978 ш. Саратовтәи ахәынтықарратә консерваториағы «Жәлар рхор анапхгағы» азаанаң ақны аттара дантаз. Иара убри ашықәсан ауп иара аттарағы иауыз апьышәеи уаанза имаз ағәбылреи ирыбзоураны ажәлар рашәақәа реизгара иеаназик. Убасқан, Кәтол ақытан Җоңға Ферғизба иңаңаңағы жанрла иеиуеипьшымыз 15 ашәа аниңдеит. Ашытакъ иаапьмырқыңаңакәа ас еипьш иқаз аекспедициақәа мәғапьго Апьсны ахи атыхәеи еимидеит. Дырзыңырғуан жәлар рашәаҳәағаңәа қазацәа дүкәа, ианиңдон урт рашәақәа. Абарт аетнографиятә тәаарақәа ирыбзоураны аматериал ду еизган, 1986 шықәсазы акыпьхъ абеит автор еиңа иаликааз 33 ашәа еидыңылаз Иу. Шамба иеизгә шәкәы. Урт реилазаарағы иқан рапьхъаңакәны иккыпьхъыз, иара убасгыы ираңаң даңа вариантықәа рыла иантаз еиңдердүрүз ашәақәа.

Иеизгаз аматериалқәа рыхәтак аус рыйдулаха дахымзакәа 1992-1993 шықәсазтәи ақыртуа-апьсуа еибашъра иалаңит. Аха убас ишыңалазгы, 1999, 2002, 2009 шықәсқәа раан Иу. Шамба деңтарзыгъежуеит иантаз апьсуа жәлар рашәақәа, жәашықәса рифонтыңқала өңдигүл аматериал ауп иагәылалазгы абри аизга шәкәы.

Ашәкәы ианылаз ашәақәа антсан абарт ақытақәа жәпакырықны: Абжархықә, Ачандара, Жәындәрыпьшь, Отапь, Кәтол, Уатхара, Члоу, Гәылрыпьшь...

Иеизгоу ашәақәа акыр еипьшзам жанрла: ачаратә, аңызатә, алафтә, аеқазацәа рашәа, ақыбздә, арқаашагатә, аепикатә, амхаңырқәа рашәа, алирикатә ашәақәа.

Аизга зынза 33 ашәа анылелит. Ашәақәа реиҳарак зегъы ирдыруоуп, лассылассы апьстазаарағы иуаҳауеит, иара убас аконцерттә естрадағы. Аха аамта цаңыпьхъаңа ашәа назыгゾ дасу иара ирәниаратә қыдарақәа зеипьшроу еипьш, иөңдү ақы алаңгалоит. Авторгы убри азгәаңаны, ажәйтә ашәақәа рвариант өңдигүл ашәақәа еиқәирхарц даңытоуп.

Ашәкәы иагәылоуп, хыһы ишаҳхәаң еипьш, ашәа өңдигүл ашәақәа уаанза Җаңаргы иккыпьхъымыз: «Алаф ашәа», «Аамыста ичара иазку ашәа», «Аекспромт» (иаразнак избоу ашәа), уб. ит.

Жәлар рашәақәа рыйдагы аизга шәкәы ианылелит автортә ашәақәағы:

«Алашә Сакәын иашәа» – ажәақәа Б. Шыныңқәба, амузика Ф. Җарба, «Сыр-садғыл» – ашәа избенит Ф. Җарба.

Аизгәа өңдигүл ашәақәа ицәырыргойт апьсуа жәлар рашәақәа рмузыкатә бызшәа ақыдарақәа, ахортә қазшы, абжыраңаңа еиуеипьшым ахкәа, амелодикеи, алади, аритми рұыдарақәа, ашәақәа рөң атексти амузикеи реизыңаңаңы, даңақы иаламғашъо апьсуа шәаҳәаратә традиция ахатәи қазшы, апьсуа бызшәа афонетикатә қыдарақәа азгәаңаны ашыңыржықәа рхәашъа ухәа уб.егь.

Апъсүа жәлар рашәә амузикатә бызшәә ашъақәгылашья алкааны уахәапъшушар, иазгәаутар алшоит абарт ақазшъақәа:

1. Ашәақәа рхортә ышадарақәа еиҳарак иполифониатәуп. Җақатәи абыжықәа еиҳа зөйнкылоу басуп (остинато ҳәа изыштыу), мамзаргы абурдонтә бас ззырхәо (иаашәпаны), ахапа зхәо абыжықәа ахы иақәитны ицоит, импровизация ҳасабла. Җъара-Җъара иуғылоит аккордтә-гармониатә бжырыацәара хккәа.

2. Ашәақәа рмелодика уадағыны еиларсуп, рымөхак ҭбаауп, аимпровизациатә хақәитра ыңуп. Амелодика хтәнди инарыгзойт, аха иеилыкка иуаҳауеит ажәаҳәаратә (аречетативтә) елементқәа. Амелодика аитыхразы алагамта нота ҳаракыла иалагоит, еиҳарак фермато ала (иенитыху анота), уи ауп ашәә ушытнапъааяа уқазтсо.

3. Апъсүа шәақәа рритмикатә еилазаашьа ахатә қазшьа, ахатә ышадарақәа амоуп. Апъсүа жәлар рмузыка иаңу аимпровизациатә хақәитра ашәақәа рритм унапағы аагара улнаршоит ақнитә, лассы-лассы ағеиңанакуеит. Ашәә ашәагаагы акырынтә ағаңысахыр ауеит, уи иахъянырынагзара акыр иуадағуп.

4. Ашәақәа ртематикиеи ржанрқәеи зеиғышроу еиғыш ала, урт рөы атексти ажанри реизықазаашьа еиуеиғышымкәа ишъақәгылоит. Зны-зынла ашәақәак рөы атекст зынза иқағам, мамзаргы имачзоуп. Дағацъара атекст даара тәкы амоуп, иагытбаауп, усқан, амузика атекст ағанрааланы ицароуп, уи иақәшәароуп.

Аизга шәкәағы даара аинтерес атоуп автор ашәақәак ирыңитдо азгәаҭақәа, аххәақәа. Арт аххәақәа рөы афольклортцаағы иазгәеитоит иалкаау ашәак амузикатә бызшәә ачыдақазшъақәа. Дағацъара, уи дахцәажәоит ашәә ашъақәгылашьа, атоурых. Абарт азгәаҭақәа рнағс автор дахцәажәоит, иара убас ашәақәарынагзашьа, ажәлар рашәаҳәағцәа ансамбль ақны еизықазаашьас ирымой, ҳатыр еиқәттарала аус шеицируа, рхымғапъгашьа, рөйнкылашьа ухәа убас егъиртгы. Еизызырғы, ахапа зхәо ицдырбұзыуеит, мамзаргы солисттәақәак рееидкыланы даға цьюукыирацлабуеит дасу рхатә варианты ридгало.

Икоуп ашәақәак, автор иакәымкәа, иара ашәаҳәағ ихаға инаигзо ашәә данахцәажәо, иаххәап, уи рағхъаңа иахниаҳаз, зқынтыңа иаҳаз. Арт ахцәажәарақәа ашәә еиҳағы атқакы дыртбаауеит иазызырғуа рзы, иара ашәә анағзағы ихағса-хъа, иқазшьа ачыдаракәа узаадыртуеит.

«Апъсүа жәлар рашәақәа реизга» ашәкәы атыңтра, ҳәарада, акырза зтазкуа хтысуп апъсүа музикатә фольклористика атоурых азы. Иара иам-чеханакуеит 80 шықәса инареитцамкәа. 1929, 1930 шықәсқәа рзы итытит К. Ковач иеизга шәкәқәа ғба. 1957 шықәсазы Москва итытит В. Ахобазеи И. Кортуеи реизга. 1986 шықәсазы итытит В. Ашәбеи Иу. Шамбеи авторс измаз апъсүа жәлар рашәақәа реизга ғыңқәа. Арт атыжымтәқәа зегъы иахъа, шамахамзар, иуғыхъашәағом. Иеиқәхаз маңуп ақнитә, ари аизга ғыңқ актуалра аманы, иаамтаны итытит. Уи иамоу асахъаркыратә, атоурыхтә тәкы анағс, апъсүа жәлар рашәақәа ғыңқаауа рзы цхыраагза дууп.

Амузыкатқаағ Асида Царгәыш

АЖӘЛАР РАШӘА АТАГЫЛАЗААШЬА

Аамта наскъацыпхъаза ажәлар рашәа есааира ақатыр шытыцуеит.

Убас итцаулоуп, иахәо рацәоуп, адуюха аизҳараөө иалшо еиҳагы еиҳауп.

Ауағы рагъхъа ашәа анцәыриго, изхихәааяа иғәы атсан иненины иасроуп! Имаңара дықоума, иғызызцәа ицума, иғәы иааташәаз ашәа доухала итәызар ауп.

Ибжы аатғаны, ирханаңы, азыхъцқыа ахъхъа ҳәааәешаацәырнаго еипъш, изаҳауа ихааза рлымча ианаатәвлак, ырғызынмыло, ашәа цәырызгаз ибжы рбыжъқәа анраало, ашәа ицхәара иналагоит. Анағс, ари ашәаҳәабжъ заҳауа биғарала инемда-ааимдо ирхәацыпхъаза аеарыцқыо, ажәлар зегъы еиңирзеипъшу ашәаны ишъақәгылоит.

Хажәлар рашәақәа иахъа рхыпхъаҗара маңаҳшом. Даеаҳәашьак ала иұхәозар, ауағы иарбан усзаалак ихы здикыло, ма иара имч-илшара ззымхो апъсабара амчрақәа аниқәыбәһәо, ихы злаңәыригаша, излағиҳша ҳазшаз иҳатәеишъаз ашәақәа ҳаңуп.

1962- тәи ашықәсқәа инадыркны сара ашәаҳәарақәа акыр еилыскааратәы исахауан, сығәгыы иаахәон.

Җагалншытакъ, ауаа русқәа анеиңиркаалак, азынра апъсуаа рзы уабара аамтан, ҹараура аамтан. Даеак ала иұхәозар, аитанеиааиразы иманшәалоу аамтан.

Апъсуа иғәашә италаз дтынхоума, ма иара ус изымдырзә азәы, иқәхәланы дымфахытцзар, уи дсасын, пату иқәын, «камшра аазго» ҳәа дыпхъаҗан, ишихәтоу, ҳатыр иқәтданы дныңкәйргон.

Үсқан сасыртә ҳәа имфахытцуаз уахык, өла даанхаргы алшон.

Асас изы ахә ҹыда «шытәа шърала» идырмазеиуан, ағәылаңаа адыргалон. Атжду акыр инаргон, ашәаҳәареи, акәашареи, алафхәареи агмыжъқәа, патуқәттарыла дныңкәйргон.

Апъсуа өнағағы аматуртә ашә уағы изаамыртуа иадыркуамызт. Мәласфык азыжәра итакхны, ағны уағ дықамзаргы, аматуртә дныңоналаны ӡык ижәйма, ма аишәа иқәгылаз апъхал итәз ағы тәыицак, өатәцак дааныхәаны ижәны, имазеины, ихәнаны ағәйблаа хәычы ианыз ахыжәла днаңханы, дцаратәы атагылаазаша ықан.

Абас, иахъа имырзқәа иаагоу ақьабзқәа иреиуоуп ачараура.

Анкъатәи ачара аццакыра ацмызт. Асабш ауха ауаңаа неиуан, атаци дааргон. Ағар рзы шәаҳәаран – кәашаран, атж еиғыршон, анағс ашылалара аамта анаи-лакъ, ауаңаа ағәылаңаа иргон, ырғысы ддүршьон. Ашыжъ ырғысы шъаны, изтәз рөы какалк аанкыланы, ачарахъ ихынхәуан. Амчыша ачара аилашымта акәхон, ауаа гәйп-гәйпәла рөеидкыланы ашәа рхәон, икәашон атәара қалаанза.

Аматуцәа рус иағын, ауаңаа рызхара изеибабомызт, еибырхәаша рацәан. Ашытакъ, атәара қалон, аамта акыр инаргон. Ари аамта иалагзаны акәашареи ашәаҳәареи тартон, аха ауаа згъы гәйцаракрыла иззпъшыз ахәйлпъаз иқалараны иқаз ахтысқәа ракәын. Аеқазаңаа ырғекәа аармазеины аеырхәмарра иалагон, абаз шытыхра, ҹыла амардуан ахалара мәғәйрәргон. Атаци акәакъ дахыигәғылаз илықәнхәаны илбаауан. Уи зылшоз, имшәо ағәы зызтаз ахаңаа маңғымызт, аха иреиңхоз азәык-ғыңызак апъшәма аҳамтақәа рзишон. Уи даара ачара арғышzon. Җыра-Җыра ачарақәа рөы аеқаза зөи иақәгәйиуаз амардуан дыхәнаны данылбаауаз, атыхәтәантәи амардуан аиғапъшырахъ ианылассқылак, иөи ишъхәа арбаны аҳаракыра ақынта дыпхъон. Уи ағыза ағәаңыра мариамызт, өкәза ңәбәәзак иакәымзар азәгы изыгәаңуамызт.

Ас икоу аеырхәмаррақәа иахъа даара имачны иупъилоит. Иахъа ачара ағені

иааңқәшәаны, рхаршә иршәараны икоу нашәаны, акрыфанды иааидыцуеит. Ашәа-хәра акәзаргы даараңа имаңхеит.

Хара хәар злаңаазоз ҳңасқәа, ҳмилат ркультура, ессаира, ишаадыруа, аныңкәгара ҳаңаашьаны аркыаңа ҳаңуп.

Аңаажәараңы, ашәахәараңы, акәашараңы иахъабалакгы, дхәычума, ддуума, дасу рышиңас излатданакуала, рхымғапъгаша ахәаақәа амоуп.

Үрт аканонкәа иахъа иныңкәизго рхыпъхъаңара раңаамзаргы, макъана икоуп, издыруагы, анцәа иңшьаны, иҳамоуп.

Абас икоу атас ссиркәа, ҳайхабаңа иахъынрыжыз, еихаҳатәуп, иныңкәгатәуп.

Үрт ауаңы ипъстазаара аиңкаара, арғышзара адагы, инцыра иаңыздо ҭагыла-заашыңақәоуп. Убригы ҳхамыштыроуп. Иара убас, иахъабалак адунеи ду аңы аци-вилизация ахатәи закәанкәа ирыхъяны ауаапъсыра мап зңәыркхью маңым, аха иахъа иахъхәхъоугы ыкоуп. Хара ҳңасқәа ауаңреи аламыси реиңкәырхароуп, еиҳарак, иззынархоуп. Убри азгәетаны, имыңратәи икохтцароуп. Реиңкәырхараңы атакпъхыңақәа абыырак зго абызшәа инаваргыланы, апъсүа жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи роуп.

Гәцарапрыла, еицамкыкәа еизырхалатәуп, иаңхраатәуп.

И. С. Шамба

Аңсны 1992-93 ш.ш. рзы иқаз ақыртұа-аңсұа еибашыра ахъя-әкъақәа реилыр-гареи реилкаареи рзы атәым ҳәынтықаррақәа рқынта иааз дрылан Мартин Шоммер. Аиашазы, ахара здыз анеиликаа анағс, ҳаңсұа милат иахъа уажәраанзағы үнүкәйрго рұасқәа, руңстазаара, рууафра, рыхныңәгашыа, рқазара, рысадқылара уамашәа ибо дшаануаз, иаамтамқәа, иғәамбзиара имаз иахъыаны адунеи иңсаҳит. Ари агуманист иғәалашәаразы иғызыцәа ихъзала еиғыркааз афонд аңхыраарала Аңсны еиқаахеит иара уамашәа иғәы иахәоз аңсұа жәлар рмузикатә фольклортә қазара аңамтәқәа реизгаразы аекспедициата гәйіт. Сара снаты ианңан уи анапхара. Иаңаңа апограмма инақырышәаны имфаңган аматериал аизгаразы аныңәарақәа. Ағаңы имфаңнагаз аус иалїшәоуп иахъа аңхъаф, әкәзара аусзуғңәа ирыдаагало аңсұа жәлар рашиақәа реизга ашәкәы.

ОТАПДАА РГӘҮІП

Ажәлар рашиақәа рхытхырта ахъыкоу дара ашәаҳәара иазқазоу ауаа рықны ауп. Азәы, ғыңға, хөык иааиқәшәо ргәаҳәарала руазәк иаацәыриго, анағс иашәахараны икоу амелодия аныргәапхалак дасу ахъамароу, зыбжы тару иҳаракны иҳәо, маңк зыбжы лақәу абжъаратә бжыла иҳәо, зыбжы гәафоу (илақәзоу) ирғызуа, еиҳа-еиҳа рыбжықәа еигәннығуа ишнеиуа, ииуеит ашәа. Анағс, изаҳаяа иргәапханы,inneimda-aaимдо ишырхәо, аеененакаауеит, ажәлар зегзы ирзеиңш ашәахоит. Иахъа, макъана еиқәханы икоу, иғәыштыхганы ҳазхыңехәо иҳамоу ҳажәлар рашиақәа гәцарапра рызузар, адунеи жәлар рашиақәа акыр ирапыргаратә амчреи алшареи рыманы иқалоит.

Убри азгәаңаны, ағар ишыхәыңзоу ағәбылыра дырклизар, ашәа ес-ииуа ирықәлахоит, иажәзом. Иахъа, макъана, ус еиңш икоу ашәақәа зөутцааша ауаа маңзаргы, иҳамоуп, урт рхы-ргәы аартны, мыңхәы изызхыаауа рқазара гәрагарала знапы ианыртцаша, анағс уи еихазхаша ағар ирзыпшуп. Убас иқақәаз, здырра амөхак ҭбааз дреиуан Сақания Маадан.

Абызшәаңцаағы Е. Кылба «мызкы уидтәаланы уиацәажәозаргы иихәаша иман» ҳәа гәыблыла, лгәы издуны иахъа избахә лхәалоит. Уи «издыруа засхәо маңхаңеит, сара еитасымхәалар, издыруа схаштыр ҳәа сшәоит, арахь изасхәо дысмур исыңыңсует. Шәсыцхраа, ҳажәлар рқазара аиқырыхарағы, ақъаад исзанышәтә» ҳәа еснагь дәятағы-ғынтағы иҳәон лхәеит ҳайқәшәарақәа руак ағы.

Ҳазтагылоу аамтазгы икоуп, даарак ирацәамзаргы, гәыблыла, ажәлар рқазара мырзкәа, ғыңғиғыло рызнагара зылшо. Убарт иреиуоуп, шықәскәак раңхыа Отап зықны ҳақаң ақазаңа. Урт ажәлар рашиақәа рхәара қазарала изырызго роуп. Дара ақытағы еиқааны ирымоуп ашәаҳәағңа ргәып.

Отап шыха қытоуп. Аңсабара даара ипшүоуп. Шәаңыңызла италаҳауп. Аңсұа жәлар речи ишырхәо еиңш, дара Отапдаа рхатагы ирхәоит, Абрыйскыл ирашы иареи иахъагы уа аҳапы итағаҳәоуп, рааигәара уағ дызнеиуам ақәымзар.

Дара иқәнхо ауаа рцәажәаша, рхымғапгаша ала иұмбар залшаңом, арт ауаа аңсабара иамоу аңқарақәа ирғағыло шракәым, уи моу, аңсабара ирнато азинқәа ирықәнүйәо ауп руңстазаара зегзы шымғапысуа. Уи убартоуп ҭынч-ҭынч рцәажәарағы, рынен-ааишьағы, рхәиңшығы, рышәарыңаратә пқарақәа ирымоу ухәа, даара ирацәоуп ирғуттааша, ирхұхәааша.

Отап ақыта анапхара иқартаңаңа аңхыраарала еизгахеит ашәа атоурых иазку ажәабжықәа. Дара реитахәара иазқазаз рхыпхызара рацәамызт. Убарт ирылан х-ғыңк ашәаҳәағңа, иара ус атасқәа ибзианы издыруаз, ажәлар рқазара вба амамкәаны азыргара зылшоз ауаа. Аңаңа аңаңа, ҳатырқәттарала еиңәажәо, ашәаҳәара рыланы, рус ианалаго еғырт рзызғырғыша иақәшәо, убас рхымғапгаша еиқаан,

иахъабалакъ аңсуа цәафа рныпшыу, уахъапсую угәы аздуны, агәахәара keletalда уцәа-ужы ааимнадо уаақалон. Абри аенең иҳақәшәазрыкты ашәахәара иазқазаз абарт ахғык роуп: Багателиа-Аңыапуа-пәна Валиа Леуарсан-ипәна, динит 1919 ш. азы; Багателиа Калодиа Леуарсан-ипәна, динит 1928 ш. азы; Адлеиба Сериожа Пианца-ипәна, динит 1932 ш. азы.

Арт ашәахәафцәа ашәахәара иалагаанза рхымфаңгашы, рәазықатцашы атәы умхәар ауам. Хатала иаххәозар, Сериожа Пианца-ипәна ари аус даара keletalыла дазнеиуан. Уи илшон амузика архәагатә маңаахәкәа ирыгу-ирыйбуу арееира, апхъарца, ачамгәыр иөңицнырыката. Сериожа амузика аматәарқәа архиара данаңыз, дара гәыла ацхыраара иртөзшәа ёымт изыпшын. Ианаамазеи-халак, ирхәаша ишазхәыцуа рлакта ианубаало иаатәон. Ус ишнеиуаз, амузикатә маңаарқәа рхианы архәара ианалагакъ, рыхғык рхы-рөң, ртәашь аеапсахуан. Ирхәараны иқаз ашәа ақазшыя рнубаало иқалон. Ирхәоз агәрагара иатаз уархәыцуан, гәаартырала, гәтыңғыаала ашәа рхәон, уаргы гәаныла урықәшаҳатны ашәа рыңысхәандаз ҳәа агәазыхәара узңәиртцуан. Дара узырғышыа ангәарталак, еиҳагы рөказара алшарақәа аадыртуан.

Инарыгзоз ашәа алшарақәа ган раңаала ианаадырпшлакъ, ашәа аандыртәон. Дара зегьы хаз-хазы ианеицәажәоз, излаңаажәоз уара уәалоугаларгы, аамыста-шәала иузызырғуан, угәы итоу удырхәон, ухәыицшыа еилыркаауан, иукәшаҳатхон, ёың ирақазшәа keletalны угәра шырго удырдыруан.

Ари ашәахәаратә гәып инанагзо ашәақәа рөкнытә ашәкәы ианылент ашәа ссирикәа фба.

№1. «Ашәарыцара ашәа»

Аххәаа

Ашәа цәырзго Сериожа Адлеиба иоуп. Уи иашәахәашы ажәйтәра аныпшуан. Ицқыаны, гәысбара атамкәа абна шәарах рынцәахәы Ажәеипшыа иаҳаратәы, ацәажәара аформала, настыи еиқәғытрак аҳасабала, бжыы хаала инаигзон. Ашәа апхъатәи ахәоу иалоу ажәақәа аңсуаа рашәахәараңы лассы-лассы ахархәара змоу ажәақәоуп, даара иманшәалоуп, иаанарпшүеит ашәа зхәо иааигәа-сигәа икоу рзы цәгъара игәы иштам. Аргама, «рерашь уа-хо иауарада, уа ҳа ҳа» ҳәа икоу амелодия иамоу аитапарақәа, дара ашәа иалоу ажәақәа уанрызхәыцуа, иубоит ашәарыцааф абна дшылало изыхәтоу ргәы рәантцо, шаҳатда, иакәым аус игәы иштам аарпшыа, еиқәғытратас иара дзыхәо ашәарахқәа акык-офбак рызбахә ҳәо, абна иахылапшыа игәы иеаниттоит. Абри сара соуп, истахугыы абри ауп иҳәаргы, уааи-зыразханы ииңаху ала деиқәуршәартә еиңш ибжыы гәкуп, иразуп. Абри аиңш абжы змоу, цәгъара згәы итам, ииңаху иаҳтанда ҳәа агәахәара роурашәа ауп ашәа ахы ишналаго. Анағас, ашәа ицизхәараны икоу, ахкы зхәо иразра, ибжыы иамоу агәыкрабжымхәа, ииңхәо ишазыразуаарпшыа, ицхәара иналагоит. Ахкы зхәо ииңхәо ажәақәа акыр ишиенпшугы, иара иқазара ду иабзоураны амцхәра рныпшзом, хархәара змоу абарт ажәақәа роуп: «ашәаргәында, ахра хыңа, хаха-чаха, еилахәеи-еилаца, еилахәеи-еилапса, хәштаара ёхәаха, тамча хыбга»* уб. ит. Ашәа ақны зызбахә ҳаҳаяа атып ашәарыцаафцәа наңынатә ашәарах рзы изтаалоз, ашәарах ааӡа-ихъча, еибарышыа иахътаз шъхатыпуп.

Алада ицоит ашәақәа ртекстқәеи, рнотақәеи, ашәахәафцәа иқартцоз азгәа-тақәеи, аххәаақәеи.

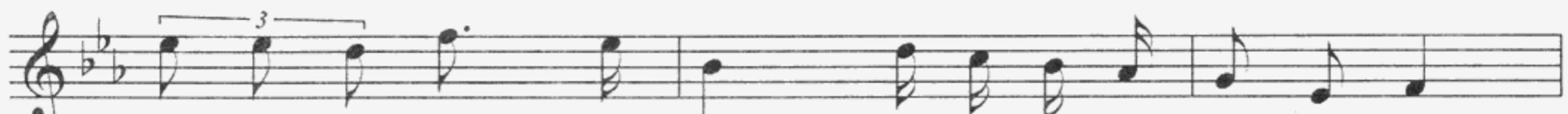
*Хыхъ иаагоу ажәақәа ашәарыцара «абна» абызшәа иатәуп. Рәакқәа ашәахәаф иқаиңо азгәатта ақны иаарпшуп.

№ 1. АШӘАРЫЦАРА АШӘА

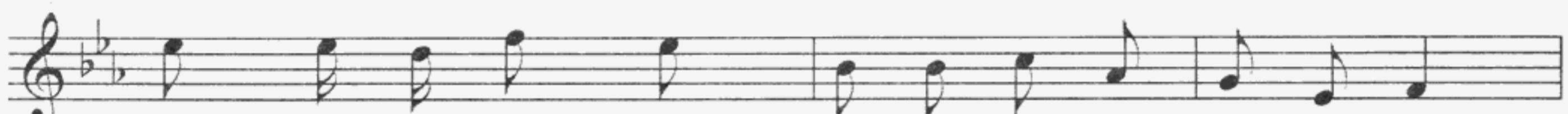
Moderato

Уа ре - ра - шьо уа - хо, иа - уа - ра - до, уа ха - ха!

Уа - ра - да ра - да, уа и - уа - ра - да, уа ха - ха!

Уа, къя - юа къя - ишоу, ка - па - ка - па ха - ха - ха!

Уа - ра - да раи - доу, уа - ха иау - ра - да, уа ха - ха!

Уа, шәыр-гәын - да е - хе - ех ра - да уа ха - ха!

Уа, хра - хы - па, уо, хо - хоу - ра - да, уа ха - ха!

Уа, ра - да раи - до, е - хе - хе ура - да уа ха - ха!

Уа, ха - ха - ча - ха, е - хе оу - ра - да, уа ха - ха!

Уа, ила - хәе - ила - ца, е - хе хеу - ра - да, уа ха - ха!

Уа ра - да раи - да, е - хе хеу - ра - да, уа ха - ха!

Уеи - ла - хæи - ла - пса, е - хе хе - ра - да, уа ха - ха!
yo xo

Уа ра - да раи - да, уо уо - ра - да, уа ха - ха!

Уа, хæштра ехæа - ха, е - хе хеу - ра - да, уа ха - ха!

Уа, ра - да раи - да, е - хе хе - хе - хе а ха - ха!

Уа, там - ха хыб - га, уо - xo уо - ра - да, уа ха - ха!

Уа - ра - да ра - да, е - у ра - да, уа ха - ха!

Уа, аæа су - тейт е - хе хеу ра - да, уа ха - ха!

Уа, аæа су - тейт, е - хе хеу - ра - да, уа ха - ха!

Ya, Жәеи-пшъа ур - чеит, yo xo, хоу ра - да, ya ха - ха!

Ya, aea su - teit, yo - xo, хоу ра - да, ya ха - ха!

Уа рерашьо уа-ҳо, иауарадо,
Уа ҳа-ҳа!

Уарада рада, уа иуарада,
Уа ҳа- ҳа!

Уа, къафыа къаиғоу, қапа-қапа,
Ҳа-ҳа-ҳа!

Уарада раидоу, уа-ҳа иаурада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, шәыргәйнда е-ҳе-ех рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, храхыңа, уо, ҳо-ҳоурада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, рада раидо, е-ҳе-ҳе урада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, хаха-чаха, е-ҳе оу-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, илаҳә-еилаца, е-ҳе ҳеу-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа рада раида, е-ҳе ҳеу-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Үеилаҳәеи-лапса, е-ҳе ҳе-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа рада раида, уо уо-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, хәштәра өхәаҳа, е-ҳе ҳеу-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, рада раида, е-ҳе-ҳе ҳе-ҳе
А ҳа-ҳа!

Уа, ҭамҳа хыбга, уо-ҳо уо-рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уарада рада, е-у рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, аға сүтейт е-ҳе ҳеу рада,
Уа, ҳа-ҳа!

Уа, аға сүтейт, е-ҳе ҳеу рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, Жәеипшъа урчейт, уо ҳо, ҳоу рада,
Уа ҳа-ҳа!

Уа, аға сүтейт, уо-ҳо, ҳоу рада,
Уа ҳа-ҳа!

№ 1. «Ашәарыңара ашәа» иацу ашәаҳәағ Сериожа Адлеиба иазгәатақәа

Атекст ажәабжыҳәағ ишихәаз, ңсаҳрада икоуп

«Къаңа-къаңа» ҳәа изыштыу ақәасаб ауп. Икъағза, ахы шытынны, ашәарах ихәуа ирхылаңшуеит, иакәым ҭагылазаашьак анабалак, апынцала аршәаа иасуеит, уи ала егырт ашәарах рөөрзойт.

«Җахәа-Җахәа» ҳәа изыштыу, аңслахә ағша ауп.

«Ахра хыңа» – Аб-ақәасаб, ашәаргәйндоуп.

«Ахәңғыңа» – абнахәа

«Хыңғығ» – ауа – ахәычы, адү, азәаңәала абас ирыштын.

«Къаңа» – ақәасаб ауп. Арт еицу зыхычо ауп, икъағза иқәгылоуп.

«Җахәа» аңслахә ауп. «Җахәа» ахъзырцеит еснагъ ахы ырхәаны иахығоу азы.

«Шәаргәйнда» – ашәаргәйнда ҳәа ирыштыоуп, дара ақәасабқәеи аңслахәқәеи. «Ахрахыңагы» дара роуп, дара шәоит.

Ашәарах иршыз азы «ихәапқа-ဇапқахеит» рхәоит.

«Ашәарыңағ деилахәеилаңа» захъзу уи ауп – уи аңа ахихит, аңа итептәйт, ашъапқәа ааилышыны датталаны дааит. Данааилак, ахәштаара иөхәаижкуеит «ахәштаара єхәаҳа, уи иара, дара излархәо ала, абни ашәарах ахәштаара ақны ианкаңалак, нас гәнаңа амазам. Ауағы ашъха шәарыңара данцоз ашәақъ ашъхәа хынта иныңакша-ныңакшаны, гәнаңа имоурц азыңәан, акы илахәаны, азәгъы иеимырбазакәа дцион.

Ағы «тамча-хыбга», уажәы ахәштаара иааөхәығаны, аңа итакны иааигеит, аха еиғыхтәыми, икнаҳатәыми, атамчақны икнаимҳай, «тамча-хыбга» ахъзитит (хыбуп).

Нас иржәит, итүргеит ани иғызыңа азәы дығоума, фыңға ығоума, «Жәеипшыаа урчейт!» ҳәа ихәы ииңон, «аға суңаит» ихәон егни.

№ 2. «Ашәарыцафцәа рашәа» иазку агәаанагара

Аххәаа

Сара уажәы сыйзаатғыларц истаху аттара аныстцоз артағ ду исымаз Л.Л. Христиансен илекциақәа руак ағы дызлацәажәоз ауп. Уи зысгәаласыршәазгы уажәы исхәоит. Ҳартцағы алекциағы аурыс театр ашъатаркөи К. С. Станиславски «Моя жизнь в искусстве» захъзу иусумта хадақәа руак дахцәажәо, ышадала ҳхы итеигалон, ҳазхъайрпшуан, иеенини игәнаҳамкыларгы иуамызт.

Ари атетар атцаағы, арежиссиор ду, аспектакльқәа рықәыргылағ, адунеи зегты ағы итеория иахъагы амчра ду амоуп, ғың уи азанаат зәазызкуа рзы ртага шәкәуп, имфақәтцагоуп.

Иахъатәи аамтазы атетарқәа рацәоуп, ирацәоуп итегты итаулоу, еиҳа иуадағу, зхатәы хырхартақәа змоу. Ара, уи уажәы сыйзаатғыларц истаху даеакуп. К. С. Станиславски актиор имонолог апхъара далагаанза уи ала иихәарц иитахыз «Я хочу» ҳәа имроукәа, иихәаран икоу ишәа-иза идирхәон.

Апсуа шәарыцафцәа рыбжъарагы иитаху, изызхаша здыруа, зыңсы бжьюу шпақамыз, аха зыңсы мәуазгы ауқахымыз. Убри азы акәхап ашәарыцара анцәахәы Ажәеипшыадазмырхакәа, хымзүт ҳамганда ҳәа ипхъа заны, ажәеипшыаи ашәарыцағи рыбжъара аимадара, аинаалара ашъақәыргыларазы дзалагалоу «апсуа абчараҳ». Уи ифункция хада – ашәарыцафцәи Ажәеипшыаи еилибакааратәи атагылазаашьа апцаны, ашәарацыфцәа ашәарах рынцәахәы игәи иамысратәи аусқәа еиңкаауа, ашәарацафцәа ғыхъашәа бзия роуразы, рапхъа дгыланы шәарыцара иахъиго ауп. Уи игәампхар, хымпада, аиқәшәара уадафхойт. Аха ари ашәағы, ашәа аацәирзго ашәарыцафцәа зегтыирахая, ибжы ҳаракжаны, акағхәа излеихәо ала иудыреит русқәа шманшәалоу, изхәо ибжыгы апсабара абыжъқәа ирылтәраауа икәзтогы иара убри шакәу:

– Уа, хра цыпхъаңа шәақыыбжъ тығғоит,
Уа, рад ры-уа-уа, уа радара!
– Уа, дхысцыпхъаңа икамла леиуеит,
Уа, рад ры-уа-уа, уа радара!
– Уа, дыңацыпхъаңа Ергь ашәа рхәот.

Ажәакала, ари ашәа атыхәтәа иахнарбоит ашәарыцафцәа реиңкаара, реизхәыцра рынцәахәы Ажәеипшыаа игәи шықанатдо, иара убри алагы шәарах жыла еибыта рығнықәа раҳь рыхынхәра шалшахо.

Апсуа шәарыцағ шәарыцара данцоз ашарғазы акәын. Ажәеипшыаа ихъзала дныхәа-ныпхъаны, уағы иеимырбазакәа, алапш цәгъя иеацәыхъчо, иабұар матәа пхъакны амфа дықәлон.

Ари «Ашәарыцафцәа рашәа» ағы ашәа цәйрызго Багателиа Калодиа иоуп. Диит иара 1928 шықәсазы. Иахъа 82 шықәса ихытцуеит. Ашәаҳәара даара дазыманшәалоуп, ибжы акырза иғәыкуп, иҳаракуп, апсуа шәаҳәафцәа ишратәоу еиңш икоуп. Арғызра ишақәнагоу ианааларатә иҳаракны, үабаа мыңхәы мбакәа ахәара илшоит.

Ашәа ааңыригоит акыр иҳараку нотала: – «Аңсұа бчарақ ахра дағоуп!» – ҳәа, егырт иғызыңда иааицдырғызуеит. Анағс, изырғызуа ааихырпшуа, тонла хәыңык иғыштыхуа, абри абчаралы даайраны дәшикоу азы ргәры реанитоит: – «Уа, рад иа уа, уа радара!» ҳәа. Ари, ф-тактрыла ишъақәгылоу афраза ашәа ахы инаркны атыхәнзә атакы змоу ажәақәа ирыштыланеиуеит.

– Уа, хра цыпхъаза шәақыбыжь тығуеит!
Уа, рад ры-уа-уа, уа радара!

Анағс еиңах:

– Уа, дхысцыпхъаза икамла леиуоит,
Уа, рад ры-уа-уа, уа радара!
– Уа, дыңацыпхъаза Ергь ашәа рхәот.

Абри афраза инаркны арғызғаңда рашәаҳәара еиңагы идирпшүоит, агармона аеапсаҳуеит, иңдиу абжы ацлоит. Ашәарыңаңы еиңиз зегы Ажәеипшүа дахырзылпхаз ргәры иаҳәаны, уи азбахә ҳәо, рхы-ргәры рымабзианы, реихъзарақәа иреигәртөр ртыңаҳы иааниуеит.

№ 2. АШӘАРЫЦАҢЦӘА РАШӘА

Sostenuto

Solo

Coro

rit.

a tempo

Уа, псуа бча-рах а - хра да - өоуп,
rit.
Уа ра-да-рау!
a tempo
Yo!

Уа, хра-цып-хъа-за шәа - қыбжь тыа - оит, Уо рад ры - уа - уа,

я ра-да-ра!
Уа, дхыс-цып-хъа-за икам - ла леи-уюит,

Уа рад ры-уа-уа, Уа ра - да - ра!
Уа, ды - ца - цып-хъа - за
Уо...

rit. *a tempo*

Ергъ а-шәа рхәот,
rit. Уа рад иа-уа, уа ра-да-ра!

Уо уа...

Уа, зәы цып-хъа-за ита - мха иәа-жъуп, Уа, рад ры-уа-уа, уа ра-да-ра!

ита - мха иәа-жъуп, Уа, рад ры-уа-уа, уа...

Уа, шәары-цао а-шъа ихъ-шәы тылахъ дай-оит, Уа-уа ра-да!

Уа раи-да

Уа ра-да-ра! Уа, гәыр-та рта-цып-хъа-за

Уо...

там - ха иәа-жъуп, Уа, раи-да, уа...

Уа, ка-тәа-ра цып-хъа-за
ла-башь ар - суп,
Уо, рад гәыр - ғъа,
Уо рад гәыр - ғъа

Уа
ра - да - ра,
Уа
я
ра!
yo

Уа, псуа бчараҳ ахра дағоуп,
Уо!
Уа радарау!
Уа, храцыпхъаӡа шәақыыбжъ тыфоит,
Уо рад рууая, уа радара!
Уа, дхысцыпхъаӡа икамла леиуоит,
Уа рад рууая, уа радара!
Уа, дыңацыпхъаӡа, Ергъ ашәа рхәот,
Уа рад иауа, уа радара!
Уа, ӡәыңцыпхъаӡа итамҳа иғажыуп,
Уа, рад рууая, уа радара!
Уа, шәарыңағ ашъа ихышәи тыпахъ дааиоит,
Уа-уа рада! Уа радара!
Уа, гәырта ртаципхъаӡа ҭамҳа иғажыуп,
Уа, раида, уа радара!
Уа, катәарацыпхъаӡа лабашь арсуп,
Уо, рад гәырғъа,
Уа радара,
Уа-уа-ра!

№ 3. АЛАФ АШЭА

Andantino. Artístico

Solo

Achamgur

The musical score consists of four staves of music. The top two staves are for the 'Achamgur' instrument, featuring rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes. The bottom two staves are for the 'Solo' voice, with the first staff showing sustained notes and the second staff showing a melodic line with lyrics. The lyrics are: 'И - лу-ры - зеи лы - ма - ца - ра, лы - ма - ца - ра кыр даң - соу - ма!?' and 'Уа ха - ха я!'.

za - xba! ap! - lah, ubi - xan ubi - ent, na - tpa! ap!ka - nah, kab! ubar bika - ent,

+ + + +

xa - xa
yal

ya

ap!ka - ca - hpi ap! - nah, Aa - xpb! - ka - n!a, ubiup-xaa tpi! - rpb! na - wa!k tpi! - c!nt,

+ + + +

xa - xa
yal

ya

Ap!3 - ras ap!li - uom, upap - rpb! Ap!liup - tyam, ya wa! - haubar - gent,

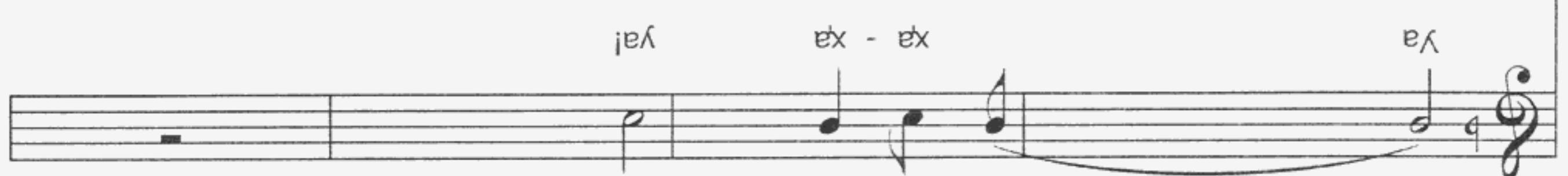
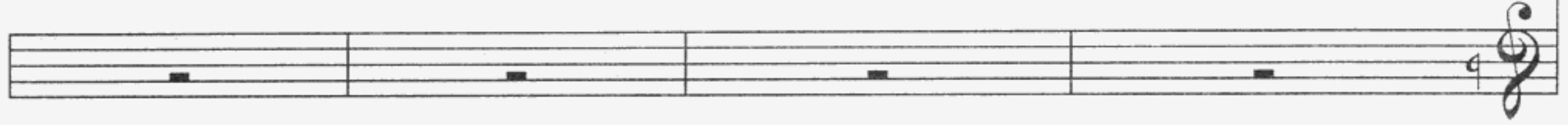
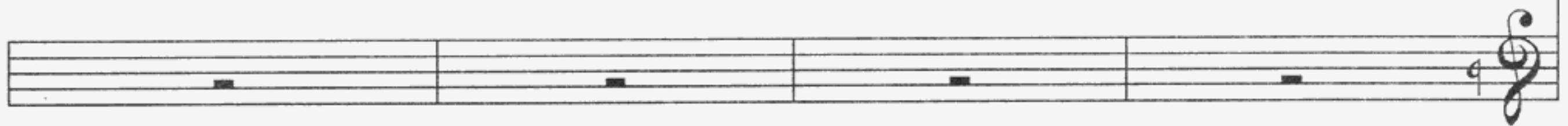
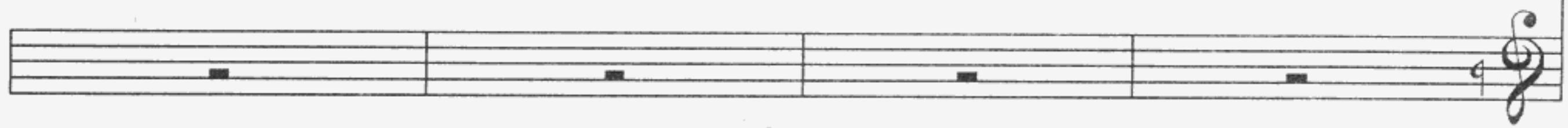
+ + + +

ya xa - xa ya!

+ + + + 3 -

Дәа-хыы ды - цан а - ла иыр-уам, аø - ны дыø-на - лар, ацыгә - қәа иыр - уам,

ya xa - xa ya!

lippim-wppi rām - tla, üppim - wpxip-kəa - ēa, ya wa - ha-üparan-gent,

+

Шья - пы мызэ - зэа,

иар - та кэпа - ла, уа уа - са ра - да, Уа

ха - ха ya! Yo,

уа уа-ра - да, и - - - - и - о-ра - да, Уа

ха - ха ya! Хры - жъаа ра - жэабжь,

la - ра илды-руоит, уа лха - та зэгы диз-дыр - уам, Уа

xa - xa ya! A - быжь ц(ы)у - та

хъас и - лы - моуп, ла лха - та зэгы диз - ды - руам, Уа

xa - xa ya!

Bab
ихъ - зуп

Кья - ра - ёы - ёы, ба - ра ибыхъ - зуп Кья - ма - ёые, Уа

шёа - на - цъал - беит, Уа! А - бас ды - ќоуп

лан - хэы - пха, Уо - и, шёа - на-цъал - бит, Уа

ха - ха Уаб - хэы - нда

дзеи - пшроу уас - хәап, уа шәа - нацъал-беит, Уа

ха - ха уа! Еа - ба хыс - хыс,

кәа - дыр чы - хәа, къын - тыжә ма - ҭа, хәыз - ба та - да, Уа

ха - ха уа! Хтыр - па гәа - ҭа,

чыс еиз - га - га, хәыз - ба та - та, псхәра фа - га, Уа

хә - ха
я!
Ашь - ха дым - цеи

еи - ма - да,
уа - хынтә дыл - баит
еи - қә - да,

уа
ха - ха
я!

Илурзыи лымацара?
Лымацара кыр дапсоума?
 Уа ҳа-ҳа я!
Дызгaz дрыццом,
Цъаргы дрыштыум,
Уа шәанаңылбейт,
 Уа ҳа-ҳа я!
Дықәсаны дыңан дахынкағаз,
Лышхәа ҭыңғы лашак ҭыңсит,
 Уа ҳа-ҳа я!
Захы дыңан, лыңжал пыләйт,
Лағәра дықәлан, қәңүал
ықәхеит,
 Уа ҳа-ҳа я!
Дәахы дыңан ала ируам,
Ағны дыңналар, аңығәқә
ируам,
 Уа ҳа-ҳа я!
Цъымшы ламца,

ұымшыхырқәаңа,
Уа шәанаңылбейт,
 Уа ҳа-ҳа я!
Шыапы мыңәзәа, иарта қәңала,
Уа уаса рада,
 Уа ҳа-ҳа я!
Уо, уа уарада, и-ио-рада,
 Уа ҳа-ҳа я!
Хрыжьяа ражәабжы,
Лара илдыруоит,
Уа лхатә ӡәгъы диздыруам,
 Уа ҳа-ҳа я!
Абыжъ цұта хъаас илымоуп,
Ла лхатә ӡәгъы диздыруам
 Уа ҳа-ҳа я!
Баб ихъзуп Къарағыңы,
Бара ибыихъзуп Къамағың,
Уа шәанаңылбейт, уа!
Абас дықоуп ланхәңпх,

Уои, шәанаңылбейт,
 Уа ҳа-ҳа я!
Уабхәйнда дзеңшроу уасхә
Уа шәанаңылбейт,
 Уа ҳа-ҳа я!
Әаба хысхыс,
Кәадыр чыхәа.
Кынтыжә маңа,
Хәйзба тада,
 Уа ҳа-ҳа я!
Хтырпа гәафа,
Чыс еизгага,
Хәйзба тата,
Псхәра фага,
 Уа ҳа-ҳа я!
Ашъха дымцеи еимаада,
Уахынтә дылбаит еикәад!
 Уа ҳа-ҳа я!

№ 4. ААМЫСТА ИЧАРА ИАЗКУ АЛАФ АШӘА

Moderato

Solo

Achamgur

Уа

рай - да, я

ха уо,

си - уа - раи - да

я ха ха - и - ро ха!

Я мыс - та

пхэыс даи - ге - ит, уа
раи - да, уа - - - - - ха,

уа,
ха - и - ра
уа!

Уа - чым - чы - ра

да - ча рта - а - уоит,
оу, ра - да, уа
ха,

ха
ха
уа!

ла
лха - та

дын - цэа - хша - ми, уа
ра - да, уа
ра - да-ра - деи

- ха ха уа! А - быр - фын еиңш апхә а - қәыр-цеит,

уа ха ха - и - ра, уа ра - да уа!

уа - са-ра - да ча - ра - ми, уо уа - са-ра - да

уа ха - ха, уа! Уа - та - да ду - қәа

а - ца - тәа - ми, уа ха - и, гәышь, уа ча - ра - ми

ya!

Уа - сы-ра - да ра - да-ра, уа ха -

ха - и - ра, уа ра - да - ра уа!

Лоу Ба-за - ла чам - гэыр ир - ҳэон, уа, ха - и гэы - шь уа - - -

- ра - да уа Ич - кэын - цэа иац - дыр - гыз - уан,

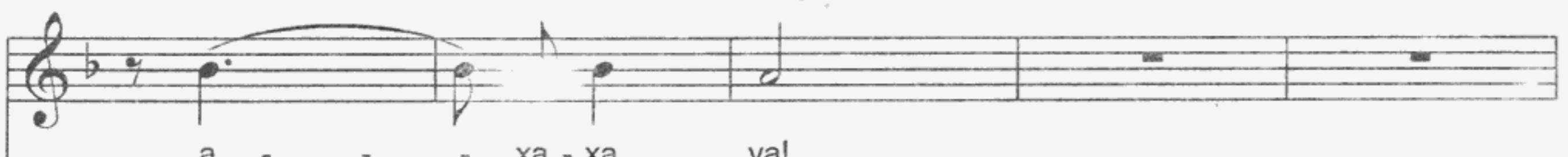
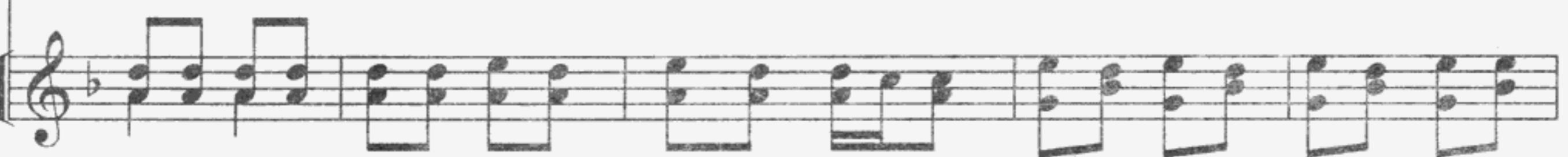
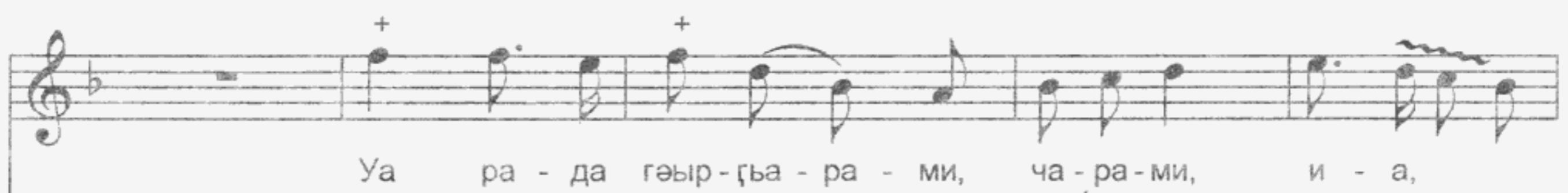
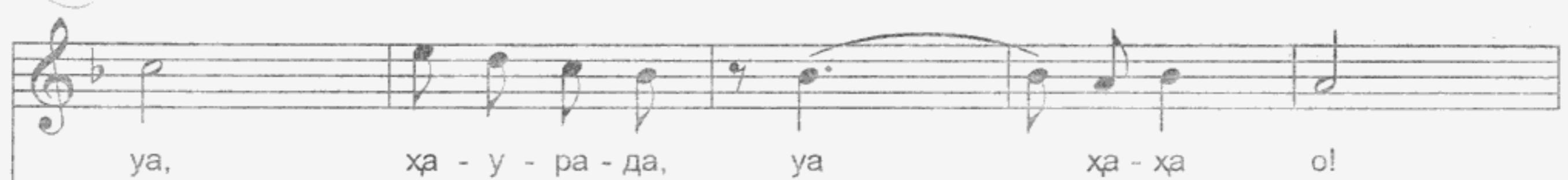
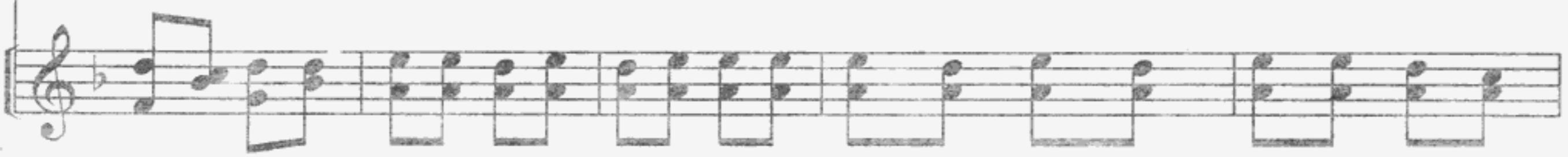
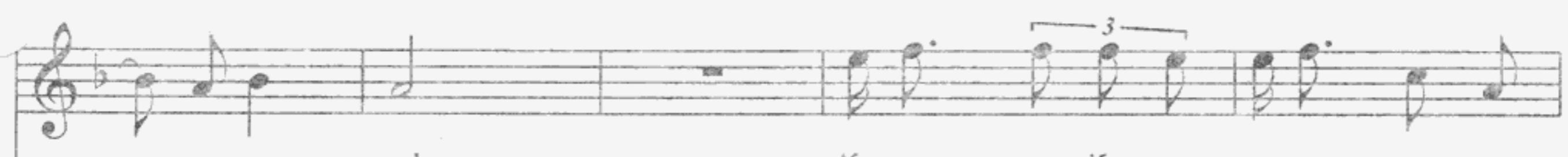
уа - - а, хай, рад, уа ча - ра - ми, уа!

Из - ғаб-цәа иац - дыр - ғыз - уан, уа, ҳай - ра - да,

уа - а - а, ҳа, ҳа - а, ҳа, уа!

Уа, ра - да, уа

гәир - ғыа - ра - ми, уа, уа - ра - да, уа!

1+

2+

3+

4+

5+

Ишэ-хэа шэа, ча - рашэа, уа ха - ха - и - ра, уа

уа - ра - да уа!

Ды - шэыр - кэа - ша

ха - ца, я ха ха - и - ра, я ха ха

ya!

rit.

Уа раида, уа ҳа уо,
Сиуараида уаҳа ҳайро ҳа!
Уа мыста пхәыс даигеит,
Уа раида, уа-ҳа, уа, ҳайра уа!
Уачымчыра дача ртаауоит,
Оу, рада, уа ҳа, ҳа-ҳа уа!
Ла лхаты дынцәахшами,
Уа рада, уа рада-радеи уа, ҳа о!
Уа Длеиаа рхәы чара лзыруит,
Уа, уаса рада уа, ҳа-ҳа уа!
Гәди иашта шыапа дыргылеит,
Уа, ҳау рада, уа-уарада уа!
Хыи тыхәеи уылапш назуом,
Уа, рада-ра, уа-ҳа ҳа уа!
Абырғын еиңш апхә ақәыртцеит,
Уа ҳа-ҳайра, уа рада уа!
Уасарада чарами,
У-о уасарада уа ҳа-ҳа, уа!
Уатапаа дүкәа аткатәами,
Уа ҳай, гәышь, у-а чарами уа!

Уасырада радара,
Уа ҳа-ҳайра, уа радара уа!
Лоу Базала чамгәыр ирхәөн,
У-а, ҳа, рад, уа чарами, уа!
Ичкәынцәа иаңдырығызуан,
У-а, ҳай, гәышь, уа рада, уа!
Изғабцәа иаңдырығызуан,
У-а, ҳай-рада, уа-а-а, ҳа, ҳа-а, ҳа, уа!
Уа, рада, уа гәирғырами,
Уа, уарада, уа!
Уа, Длеи Никәа дыңырхәмарит,
Уа ҳа-ҳайра, уа ҳа-ҳа уа!
Қәтали Кычын асаан ңиеит,
Уа, ҳау-рада, уа ҳа-ҳа о!
Уа рада гәирғырами, чарами,
И-а-а-а, ҳа-ҳа уа!
Ишәхәа ашәа, чарашәа,
Уа ҳа-ҳа-и-ра, уа уарада уа!
Дышәйркәаша хатса,
Уа ҳа-ҳа-и-ра, уа ҳа ҳа уа!

№ 5. АЕКСПРОМТ

Moderato

Solo

Coro

Achamgur

A musical score for three staves. The top two staves are blank. The third staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a basso continuo staff below it. It consists of a series of eighth-note chords followed by sixteenth-note patterns.

A musical score for three staves. The top two staves are blank. The third staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a basso continuo staff below it. It consists of a series of eighth-note chords followed by sixteenth-note patterns.

A musical score for three staves. The top two staves are blank. The third staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a basso continuo staff below it. It consists of a series of eighth-note chords followed by sixteenth-note patterns. Russian lyrics are written under the vocal line:

Уа - са - ра - да,
уа - ра - да,
си - уа - ра - до,

A musical score for three staves. The top two staves are blank. The third staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a basso continuo staff below it. It consists of a series of eighth-note chords followed by sixteenth-note patterns.

A musical score for three voices: soprano, bass, and piano. The soprano part (top staff) consists of a single melodic line with lyrics: "уа - ра - да," followed by three rests. The bass part (middle staff) consists of sustained notes on the first and third beats, with lyrics: "уо" on the first beat and "хо" on the third beat. The piano part (bottom staff) provides harmonic support with a continuous eighth-note pattern.

A musical score for soprano and basso continuo. The soprano part (top staff) consists of four measures. The first measure contains three eighth notes. The second measure has two eighth notes followed by a wavy line. The third measure has one eighth note followed by a fermata. The fourth measure is empty. The basso continuo part (bottom staff) consists of four measures. The first measure has three eighth notes. The second measure has two eighth notes followed by a wavy line. The third measure has one eighth note followed by a fermata. The fourth measure is empty. The vocal line includes lyrics: "xo xo, o - o!"

A-gur - гъа-ра - ми, а - сас дҳа - моуп, а - хы зҳәа - ра

хо

ха - ра дха-моуп, уа ха - - - - ха - ха, Уа, Шам - ба,
хо ра - да о уа ра - да ха

уҳа - гым - ха - айт, аңс-уа - ра зы - ҳәан у - хи - а - ми! У - ха - ҭқы - ра
Yo,

на - қәу-цент, уа, ха - ха, уа ха - ха!
хо - хо уо, о - о - о!

5

Уа-са-рада, уарада, си-уа-радо, уарада,
 Ўо ҳо-ҳо-ҳо-ҳо, о-о!
 Агэыртъарами, асас дҳамоуп,
 аҳы зҳәара ҳара дҳамоуп,
 Уа ҳа-ҳа-ҳа,
 Ҳо ҳо рада о уа рада ҳа,
 Уа, Шамба, уҳагымхааит,
 апсуара зыҳәан ухиами!
 Ухатқыра нақәутцеит,
 Уа, ҳа-ҳа, уа ҳа-ҳа!
 Ўо, ҳо-ҳо ўо, о-о-о!

№ 6. Ахба Вания иашәаҳәашьа азы ажәақәак

*Ахба Вания ииүхәаз ашәақәа өба абри ашәкәы ианылеит:
«Бирам иашәа», аххәаа нацәаны, «Ахаңәа рашәа»*

Атоурыхтцаағцәа излархәо ала, аңсуаа аңхъаңа ағыра шытызкааз амилатқәа иреиуоуп, аха азеижәтәи, аиҳарак ағажәатәи ашәышықәасы ҳбызшәа арғашьара, анағс арзра згәы итәзкыз ҳәйлаңаа бзиахәкәа ирыхъаны, ихьшәаноуп аңсуа фольклор антәреи, аттәареи ианалага. Иара аттәара аналы анаркхагы, аңсуа ттәағцәа даараңа имачын. Ус егъя икәзаргы, ҳажәлар ртоурыхи, ртасқәеи, рмузикатә күлтүреи рыкнытә иаҳзейкәдүрхаз маңаңшо ҳақам. Амузикатә фольклор ағы иаҳзагы аттараңаа аус здырулаша даара ираңауп. Аекспедициақәа еиශкааны, имачзаргы, ауағы дзыздааша, ауаа нагақәа, ауаа хатәрақәа, Анцәа иңьшьаны, макъана икоуп. Убарт иреиуоуп абри алахыс зыхъз схәараны икоу реиҳарағык.

Вания Ахба ибзоурала өңц иаҳгәалаҳаршәоит Сталини Бериен иеиңыркаауаз аус ңаршенирақәа ирыхъаны ҳаптазаара аиғтәразы акыр зылшараны икәз атсей хъзырхәагақәа ҳалкәыкәааны, иғаны иштадырхоз атәи. «Бирам Ахба иашәа» азбахә ала Вания икәитказ аттәара ашәа иаңуп.

Уи адагы, Вания, «Датикәа Ахба ииҳәалоз ашәақәа» ҳәа, иғәынкыланы иаҳзихәаз ашәа даара иғәыштыхгоу, ңхъаңа уназыпхъо ашәоуп.

«Бирам Ахба иашәа» ҳәа ааигәа Ахба Вания иаҳзиҳәаз ашәа мыңхәы иауҗам, аха инеимда-ааимдо, ғынтәгы, хынтәгы иуҳәар ғалоит. Ашәа даара ипшүоуп. Асасдқыларатә тас ақны ахархәара амоуп, гәыңғык анаандтәалалакъ ирхәоит. Ашәа атоурых Ахба Вания икәитказ аххәаағы иарбоуп.

Уи адагы Вания даңа ашәакгы ҳзиҳәеит. Уи ағбатәи ашәа иаҳзиҳәаз даараңа иғәкуп, хъзысгы иамоуп «Ахаңәа рашәа» ҳәа. Ари ашәа Ахба Датикәа бзиа ибаны ииҳәалоз ашәоуп ҳәа ҳайхәеит Ахба Вания.

№ 6. БИРАМ АХБА ИИХЭАЛОЗ АШЭА

Pensierozo

Solo

Coro

Ҳайт а - ха - цэа! «шэнэй-бац!» рым - хэеи

yo
Уа - са ра - да - ра
yo, yo
yo уоу ра - да
yo.
yo...

Уа радара,

рарир хацәа

Yo!

Уаса радара

Yo, уа ҳайт амарцъакәа

ya.

Уа ри зашәаз иаҳпымхаша

yo, yo уоу рада

yo, yo уоу рада

yo.

Ҳайт ахацәа!

«Шәнеибац!» рымхәеи

Yo,

Уаса радара

yo, yo уоу рада

yo.

№ 6. «Бирам Ахба ииҳалоз ашәә» шиғалаз ҳәа Ахба Вания ииҳәаз ажәабжь

Ажәабыжь андоуп иара ишиҳәаз, ңсаҳрада

Ахба Бирам Шәлиман-ду-ипа даныңқәыназ инаркны иаҳайт-қәйт бзиан. Иара дөүйжаласын, дшәаҳәафын, дқәашафын. Убас дсықаз, аорган ашқа аусура далагоит. Очамчыра амилициа аиҳабыс джартсоит. Аамта усқан, Сталин, абра дызхытцуоит ҳа... Мысры данызхытцуоз убасқан абри иара итсанакуаз иорган амилициа иқаз ахрана дрыма дааргит абра. Абра данаарга, идыргылит ахрана. Ахрана иқәдышырғылаз ақаны, усқан Берия иакәын ирхылаңшуаз зегъы... ахрана, аа, Берия ихранагы ықәирғылт.

Берия ихрана анықәирғыла, убас еиңш иқалит аамта, изығалаз, урт дара-дара уа ирыхызы өеила исыздыруам, аха аиғахысрақәа иалагит. Берия азәы диенхсны дишьит, нас аиғахысра қалит.

Убасқан амни Бирамгы, иқалаз рзымдыркәаны, аиғахысрақәа рөң шәйзхыси ҳа ианырк, ҳаздырзом ҳазхысыз, рхәйт. Ус шәхәароуп, «Сталин даҳшыр ҳтахын» ҳа ухәароуп ҳа дырkit... Абри Бирам дыкны днаганы дытаркит, уи усқантәкъя иарзак дрымкзит. Аха, ус иаҳкъаны изығалоз, агиыз, еилдмыргеи, нас, ыы, дыкны дыргит, дтаркит араагы даанырмыжыт, Қарт дыргит.

Иу. Шамба (аззаара): – Дантаркуаз, дызхдыркъяз ҳәа еилырганы икоу?

В. Ахба: Сара исыздыруа, иара актәи аешелон ҳа ахъчарағы дықәгылар акәын, иара ибригада аақәганы ток инаргылан, Берия икаманда ааганы иқәдышырғылт актәи ешелон ақны. Убасқан, абри, убра ахысра, раңхъатәи аешелон ағылаз ахысра қайтцит азәы, иззығайта уағы издырзом, дхысуоит. Дхыст ҳа, Берия, абни иааигәйдданы дишьит. Иара (Бирам – И. Ш.) ихранағы игылаз уршыуан ҳа, «шәйзхыси, иқашатцуази ҳа нырхәа», «Сталин даҳшыуан» ҳа абас шәхароуп ҳа пархәйт. Усқан Бериагы нақтәиrahxtәи аешелон ағы (апостағы) Бирам ипостакәын,

шәйзхысуази, ағыази, ахысра қалит, аиғахысра қалит, анырхәа, «ҳаргы ҳыст, изакәyz ҳзымдырзит» ҳауп, усоуп иихәо иара. – «Ара ус акәзам, Сталин даҳшыр ҳтахын ҳа ухәроуп ҳа дыркит. Берия иоуп йзырхәо, Сталин даҳшыр ңахын ҳа Бирам излеиҳәози?! Дыкны, дрыманы ицан, дытаркит. Уи иаҳдыркьеит, зегъ акоуп, ари иара ус ихәит, ахадара узхдыркъалак ақы уахдыркъар ауми, утаркразы, утарымкуази, убас дганы дтаркит. Ара дааштыхны, Қарт дыргит. Қарт дтакын. Убри аамтазыхәан Мурат Ахба ККБ ағы аус иуан, ақыртуа, замс имаз дқыртуан...

Қартаа Мурат ипхьеит. Мурат, «са сыйцом, уара уца!», – иҳан, диштит амни ақыртуа. Ақыртуа даништы, убра дахнеиз, убра дибит. Убри аамтаз, ихәит, деимакны, нақ-аақ дыкны дрыманы иааниуан, «дазустада ҳа ҳантса», «Ахбоуп», ҳа рхәит, ихәит, – Мурат икны данааи. «Уара Ахба Бирам дудыруама», – ҳа диаззаит Мурат, «наверно, сыйкәланытәзар қалап, сара дсыздыруам», ҳа ихәит Мурат. Ус имхәар, «са дсашын ихәар», Муратты дыркыр қалуан, усқантәи аамта ус икан.

Мурат абуржәаигәоуп ианҳайхәа. Ипсраамта зыҳәаноуп, абри, абас иқалаз закәызгы анҳайхәа. Уаанза ихәазомызт.

Мурат изам иоуп изхәаз «уара акаамет збит, Ахба ҹәыннак, Бирам ҳа, дрыман инеиуан нақ-аақ дыкны дыршыразы дыргон, аха ашәа ихәон», абри ашәа иихәоз ҳа, абас ихәит ҳа, абри Мурат иеихәит уамашәа ибаны.

Абри ашәа иихәаз ҳа иқаз Мурат ҳара иҳаимхәит, аха Ачба Сатбейи, Ахса Даңикәеи, Харитони, Шамели хъачхәамак ағыны (аитанеиааира қартталон ибзианы), ҳара ҳайашьара зегъы, абри Ачба Гриша рыцхагы дрыцын, ағыны иааит Ахба Такәараа рқантәи.

Абас ағыны аматтуртағы инатәан акрырфон, нас, аа, ағы ржәуан, акрырфон. «Уара ашәак ҳхәар қамлағари», ҳа азәы иааиҳәан, иааиқыткьеит, «ашәа шәхәар зықамлои», ихәеит. – «Дад, ашәа шәхәа», ҳагы ихәеит, саб рыцха.

Абри Ачба Сатбейи ашьшыхәа, иныцакны, ибжы нхәытцакны абри ашәа аацәыригейт: «Уо радара, рарио рхацәа, уо, уоо рада уа, ҳо уо уаурода, уа». Даңикәа дахгылаз инациткеит убас: «Ари зашәаз иаҳдымхаша, уо уо, уоо рада, уо, уо ҳоу уа рада ра!» Абас фынтә, хынта ирхәит инеимхарда-ааимхардан. Абри убасқан сара исхытцуазар қаларын, 6, 7 класс ңазар қаларын ҳәоуп ишыздыруа, сеихазаргы сыйдышурам хәачық, аха. Уи уа исгәалашәан ус иаанхит, иара ус издыруан.

Абри абна уара уакәу идзырхәоз, Малиа Зураб ашәак ианитданы идиртсоит ҳа дағын ашьтахь. Зураб сиазтцаит «уара Зураб, абри ағынцәахәч (амелодиахәч)abantәаауга», схәан, «Уара акрыздыруоу, ипшәзаны, үза исахан, абри ацстент», ихәеит. «Уара, – схәит, – абри зашәаз ҳәа исахахъаз...», абри абас оуп итоурыхгы шықаз, иажәагы абас оуп изаку, изтәу ҳа абас схәит.

Ашьтахь Ахба Такәа рыцхагы иасхәит, «уара абри Бирам иашәа» ҳа абра зны Сатбейи рыцха Даңикәараа, ағы абра ирымхәалози», схәит, «иашәа хәычык ықагәышын, аха, – ихәит, – ибақоу, ағылу, ҳа, иқазтагәышыода акәымзар ҳа», абас ихәит. «Уареи сареи абра ҳайқәшәит, ақы настәашәа қастит.

Уаҳа иара ицқару ҳа уағ дихылымтит, дшычкәыназ дыргит, дықәзаит. Иғыны абна иғылоуп макъана уажәгъы уа иғылоуп.

Такәа иаб Шәарах, иашьеитбатқа иакәымзи Бирам, Очамчыра «Бирам, иөүрхәмарырта» ҳәа икоуп. Уа, рхәит, Бирам иөүрхәмарырта ҳа икоу, шьапыла уа узхалағом, рхәоит, абри, абни Кәатция Ахба, рыцха дуымдыруази, гәағъла ус ауп дшықаз.

№ 7. АХАЦЭА РАШЭА

Largo

Solo

Хайт, а-ба-қәа, шәнеи - бац, рым-хәеи, Уа рад, уа хо,
о...

Coro

ра - да ра-я!, Уа ра-да, уа, ра - да ха-цәа Уа уа ра-да,
о...

ра - да ра - я!, Уа уа - хо, ра - да ра - я,
о...

Уа ра - да уа, ра - да ха - цәа, я!,
о...

Хайт, абақәа, шәнеибаң
рымхәеи,
О!

Уа рад, уа ҳо,
рада рауа!

Уа рада, уа,
рада хацәа

Уа уа рада,
рада рәуа!

Уа уа ҳо,
рада рауа.

Уа рада уа,
Рада хацәа,
Уа!

АЖӘЛАР РАШӘАҚӘА РЕИҚӘҮРХАРА ИАХЗЫЗААУАЗ РГӘАЛАРШӘАРАҚӘА

Ашәа ззымхәо, ашәа абыжықәа реигәннығра змаҳауа ауаа рыңстазаара ағьама акыр ибжоуп ҳәа исыңхъаңоит. Ауағы ашәаҳәара, амузика аилкаара иөазиктәкъар, хымпада, итәрц илшоит, уи ус шакәу ибзианы издыруеит, сусурағы ипүсшәахъеит.

Сара даара аразұы бзия змоу азә соуп ҳәа схы сыңхъаңоит, Аңсны ахи-атыхәеи аимдара ахъсылшаз, ашәа згәы итатқәахыз азәырғы срыхъзаны иахъаныстаз азы. Убарт дреиуюп Ҙычыкәа Җәың. 1979 шықаса азы В. Ашәбеи сареи Члоу ҳанизнеи, даара пату ҳақәитцеит, иидыруаз зегырыла ҳаиқәиршәеит. Иара уи идагыы, «Тәарчал дынхоит Аргәын Мышыа, уи сара дсуюуп, еицаххәақәо ашәақәа ықоуп, ишәйлшозар сарғыры сшәициңиңеит, ҳцап», – ихәан ҳиманы Тәарчалға дцеит. Ҳзызнеиз даара дұаигәрығъаны ҳидиқылеит. Ианаңтаз ашәақәа Вадим Ашәба ишәкәы иануп.

Иахъа исахауеит Сақания Маадан иажәабжықәеи иашәақәеи зеихәози, ианыздози шмачмызгыы, ирзанымтаз раңаоуп ҳәа иғәы ишалаз дыңсит ҳәа; Уи угәы узырхъуа жәабжыуп, ҳәарада. Сара, ишықала сыздыруам, уи сиқәымшәеит, иахъагыы даара сгәы иалоуп.

Федиа Ҭарба Аңсны дыздыруа атарауа даара ираңаоуп, уи зыбзоуроу итадардыра анағсангыы, иан илөйтцааз агитара архәареи, уи ашәа ацхәареи роуп.

Иан ләзара, лестетикатә гъамадаара иҳаракыназоуп уи иашәа «Сыңсадғыл» иара инагзарала аңсуга теледыррағарағы ианааңаңырт, уахық ала Аңсны зегыры деңицүрдүруа изықалаз.

Ари ашәкәы ианылеит Федиа Ҭарба иашәақәа ғба: «Сыңсадғыл», «Алашә Сакәын иашәа».

№ 8. СЫПСАДГЫЛ

Andante

Solo Guitare

уа

иа-

yo - yo, ya - ya,

хъа са-цэы - зуп сып - сад - гыл, а - тэым ыжэ - фан са - ца-зуп.

Схэыц - ра ра-цэоуп, из - за - зом, суаз а - хэа - ха сыр - та - зом.

yo.

Схэыц - ра ра - цэоуп, из - за - зом,

суаз а - хэа - ха сыр - та - зом, yo.

Ра - да - ра - да, ра - да гэы - шья ра - да - ра,

Ра - да - ра - да, ра - да гэы - шья ра - да - ра,

yo.

Уа - Уа, yo Уа,

ya - you xea - sha yo.

Сы - за ин-соу - хэаз а - пса та - ка,

уан - сы-лаб-жъоз унап стгэы иныд-та. Иу - хэаз а - жэа уа - тцам-ха - кэа,

у - лас-ны уахь - за сыр - са - хэа - га, yo.

Иу - хэаз уа - жэа уа - тцам-ха - кэа, у-лас-ны уахь - за сыр - са - хэа - га,

yo.
Ra - da - ra - da,

ra - da гэы - ша ra - da - ra, Ra - da - ra - da

ra - da гэы - ша ra - da - ra, ya.

ya ya, yo ya, ya - yoу хэа - ша,

ya.

3

Сы-ла-ғырз леи-ны сгәа-та ита-тәо, иша-таз здыр-уеит сцәа-сжъа тан-за.

А - ха ика-стәом уи ад-гыл-аө, счабра иа - гап сып - са - дгыл ахъ,

yo. А - ха икас - тәом ри ад - гы - лаө,

счаб-ра иа - гап сып - са - дгыл ахъ, уо.

Pa - da - ra - da, pa - da гәy - sh'a ra - da - ra.

Ра - да - ра - да, ра - да гэы - шья ра - да - ра,
yo. Уа - Уа, Уо Уа,
Уа - Уо Уо Уа - ша, Уо.

Уа уо-уо, уа-уа,
Иахъа сацэйзуп сыпсадгыл,
Атәым ыжәфән сатазуп.
Схәыцра рацәоуп, иззазом,
Суаз ахәаха сыртазом, уо.
Схәыцра рацәоуп, иззазом,
Суаз ахәаха сыртазом, уо.
Рада-рада, рада гәышья радара,
Рада-рада, рада гәышья радара, уо.
Уа-уа, уо уа, уа-уоу хәаша уо.
Софыза инсоухәаз апса тақа,
Уансылабжъоз унап сгәы инадца.
Иухәаз ажәа уатзамхакәа,
Уласны уахъза сыпсахәага, уо.

Иухәаз уажәа уатзамхакәа,
Уласны уахъза сыпсахәага, уо.
Рада-рада, рада гәышья радара,
Рада-рада, рада гәышья радара, уа.
Уа-уа, уо уа, уа-уоу хәаша, уа.
Сылағырз леини сгәатца итағәо,
Ишатказ здыруеит сцәа-скы атсанза.
Аха икастәом уи адгылағ,
Счабра иагап сыпсадгыл ахъ, уо.
Аха икастәом ари адгылағ,
Счабра иагап сыпсадгыл ахъ, уо.
Рада-рада, рада гәышья радара.
Рада-рада, рада гәышья радара, уо.
Уа-уа, уо уа, уа-уоу хәаша, уо.

№ 9. «Алашә Сакәын иашәа» иазкны Тарба Федиа иѣаитказ аххәаа

«Изхысқәаая, ныс, абри, амни «Ацынцәарах» сапхъон. Сышнеиуоз, усқантәи атоурыхтә ҭагылазаашьа* иабзоураны, ани сашәа, исхәоз ауазашәа... ағы иағыртәны, абас даеа шәак сзымпшаари ҳәа, ажәенираалақәа срыштыан. Агәақра ашәа... ағыс, агәырғарақәа ртәы, ағы, нас, зегы, ирхәоит... уи, аха абри-абри иара, абри арыцхарақәа иртәу иаҳа даеакы сзаптцуазар ҳәа саштыалеит. Сышнеиуаз абри, «Ацынцәарах» самыңхъахъази... – знык, фынта сапхъахъан. Абра ак агәыламкәа иѣаларым, ак сгәалашәеит, аха ахы инаркны атыхәәнза даеа знык слаштылан, сышнеиуаз абри сақәшәеит. Абри сақәшәеит, уа апхъа... апхъа, абри апхъа ианалаго хпа-пшыба ҳәоу ыкоуп, абыс иалагоит: – «Аублаа ажәлар цон апсадгыл ныжыны наунагза Ҭырқәтәылақа. Раңхъақа имотаңа драпхъагыланы, ишъапы ахъиргылауа ирбаяу, днаргон алашә Сакәын. Ирыңгәлаз хъаацәгъак иаарылнамыршазшәа, даағызығазит алашә. Иңхъарца мыжда имақа иавтазгы амихын, ажәақәак ацихәеит, абас ҳәаны инеиуоит, анағос абри ажәенираала цоит.

Аа... нас, иҳәан шъардас, «уа раид сиуама», ҳәа уа амни иара апхъа зынза иара иунархәоит. Нас инаштырғыланы сөйнәсхеит, иаманшәаланы ицуошәа збенит. Истцеит ари, ес-сымша исхәон, исхәон, ауаа, ныс, ҳанеидтәало, знык, фынта исхәахъан, ауаа рылағырз аанагон, ухәы-ужыы аайланаргылоит: «Иабааугеи аберт ажәенираалақәа?» – рхәо ақынза иназгейт.

Ас машәыршәа үзара исамхаҳәеит. Абри... Б. Шынқәба, рыцха, иубилеи аламталазы, и... убри дызтәыз азәы сибазаап, «Иусырбап сара», – иҳәеит, – «Исзыуои?» схәеит, – «Иусырбап!», – иҳәеит.

Ари схаштит, шықасык тит. Аа... «Аминистр күлтүры дүпхъеит», – рхәеит. «Аусурағы сыкоуп, ииҭахуи? Усс исымои аминистр иаҳ?». «Урҭахуп!» – рхәеит, – «Обиазательно дааироуп!». Снейн, – «Уара уабақоу, Федиа? Уара Аңсны ҳуштоуп, Гәылрыңш ушықаз ҳаздырзомызт, икои?». Къ. Хагба иакәын усқан иѣаз министрс. «Икои?», – схәеит, – «Абна унеи!» – иҳәеит, – «Абри ләы унеи, ак уалхәоит». Лыхцәы аашланы, убра дтәан пхәыиск. Саннеи, «Уара абас ашәак ухәеит ҳәа ҳаҳаит, – лхәеит, – Б.Шынқәба иубилеи ағы уаақәымгылар қалом!» – «Шәанаңызбалбейт, исымхәазаңт!» – схәеит, ари сара акы здыруеит, аха. – Мап укыргы, – лхәеит, – иҳаҳаҳьеит, иухәоит!» – лхәеит. Абри, абри аамта азықәа, абри абри аамта азы, абра уааниеит, адрам театр ағы уқәгылоит, лхәеит. Исцәыхъантагәышоуп, ас унадххыланы иаразнак, «Бзиоуп!», схәан, фымш-хымш бжьюуп.

Аенеи ианықартцоз, аенеи ашыржы, «Уааит!», – рхәеит. «Арепитициа, уа, адына... асценари иѣартдо уахәаңш!» – рхәеит. Сааит, иухәози ҳәагыы исмазтаазеит. «Харзаманк схәозаргы шәыздыруам, уара зынза ишәтахымзаргы, ма куплетк шәазызарф!» – схәеит, иара сара истахымызт, нақ инаскъазгон. «Иаҳдыруеит», – рхәеит, – «иаҳтахзам, уара ишудыро, убас иҳәа!» – рхәеит.

Снейт, дынаа, – «Октаи Җкотуа дықәгылоит, убри иаштыхъ, уара уқәгылоит!» – иҳәеит Николай Җқәан. «Бзиоуп!» – схәан, даақәгылан, снейт, аха асценакәа рәы сықәгылахъеит, скәашон, ағыуан, аха ара исцәымығахъеит, ажәлар еикәшаны иаҳыгылоу, сыйустада, сабақоу? Саақәгылан, амни хыхъ исхәаз, хпа-пшыба ҳәоу

* Ара зызбаха ҳәоу 1992-1993-таи ашықасқәса рзы ҳажәлар ирхыргаз Ацынцәтәылатә аибашыра ауп.

наццаны, иааҳәаны, ажәақәак рәаархеит, абас ҳәа сөынасхеит. Еиқәышшы иаатәеит зегъ. Ахы инаркны атыхәанза иаасзызырфит. Саалгейт. Еиқәышшы итәоуп. Иѣалаз сзымдырзит. «Анаңылбейт, сара!» ҳәа саахәыцт, нас агәақ ҳәа, ашәақ тѣкареиңш, иааниркъеит, иаргы дәғагылт, рыцха, дәғагылт... Саагъежын, снеин, саидгылан, инапы ааимсхеит, са... са... арии, Баграт дуу33а, инапы аанкыла-ра раңаак исцәыхъантаң, аха снапы ааникылан, симшытзейт: – «Даара итабуп! Сгәы иаахәеит, дад!» – ихәеит. Нас саауижъит. Нас, арахъ санаи, уа исыкәшеит, «И-бааугеи?» – рхәеит, артистцәа акомпозиторцәа рыззегъ. Аргәын Алиоша, рыцха, санылбаа, дсыздаит: «Уабақаз, уара? – ихәеит, – Уазустада? Занаатс иумеи?». – «Ақытәнхамәа аусуә, анаук усуә!» – схәеит. «Уара аңсау култура иацәызыз уафуп!» – ҳәа сеихәеит, аеи, арыцха...

Усқан ҳабацәа ҳанацәа ус иѣан, са иахыисхәо акәымкәа, иара иахыиҳәо сцар акәын. Ақытәнхамәа дағын иара. Нестор Лакоба дидкыланы, ҳқытағ уи иағын, ағыин, «абри ақытәнхамәа уадхәалазароуп, са стәы угароуп!» – ҳәа сеихәеит акәымзар. Сара аѣарматыс сағызан саныхәацыз, сашәақәагыы схаштәеит, ақытағы аолимпиадақәа, Очамчыра амца ықәаҳтахъан, Қартынзагы ҳаргахъан, абри ҳашәаҳәара, ҳакәашара азы. Акәашацәа! Акаки Малиа акәашара ҳиртсон. Кәаста Ченгелиеи Терент Чаниеи убра инанагеит 1963 шықәса азыхәан. Кәтол урт ашәаҳәара ҳдиртсон, абри нахыс абас ҳаауеит. Ус исхәон, абри адәи сахыықәыз исхәон абарт ашәақәа. Ажәенираалақәа, ағы – ашәа... акы иунархәароуп, ус баша иизом ашәа, нас абри иузааигу атема, абри ауағы дыныңкәыноу, абзиабара, алирика, ари уқәра хәызык инаскъяуа иналаго, нас аңсадғыл атәахъы уианагоит. Нас ашәа бзиақәа ануаҳалак, ағылак, нас абри, ашәақәа зегъгы сыйхәаզом, сарғыы бзия избазом, абарт ажәлар рашәақәа иаҳа иснаалоит, «Шъардаамта» абыржә сна-ургылар, аккағхәа исхәоит, ахапагыы схәоит, актәи ағбатәигыы схәоит. Аа... абри «Къахъ Ҳаңыраат» изы ирхәо, уи ансаҳа нахыс, ну, аплостинка, анынаа, акасета сыйшашаар акәхеит. Жәамш, жәыхәымш стәаны сазызығрон «ҳаҳаи, амарңыақәа!». Нас Ҳаңыраат иашәа, уи ансаҳа, схәы-сжы аргылт, «Ахаттара ашәа» дара ианырхәогыы, дара ианырбогыы унахәаңшыр, иубоит, убри иаҳа... Ачарағы унеит, иуцизхәо азәгыы дыକәзам... Апроблема.

Убра ҳанеиқәашәа, шаға иугәалашәо, Гәылрыңшь, ашышыыҳәа, аѣами, ари артәаахәа ухәхәо, акыс, хәчык аныржәлак, нас убжыы еиқәымшәо, ус акәым, уара ашәа ухәозар, ашәа ухәароуп, иухәозар – ихәа! Иузымхәозар, уаламгар еиҳа еиңүп! И... абри бзиагәышшоуп, аха ианаҳтап, иаҳзантцуазар.

№ 9. АЛАШӘ САКӘЫН ИАШӘА

Commosso

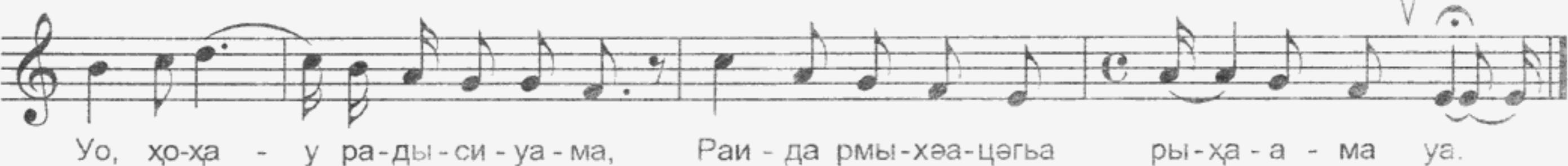
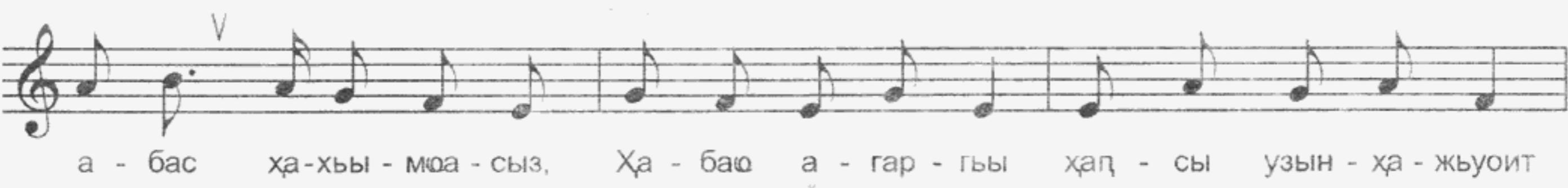
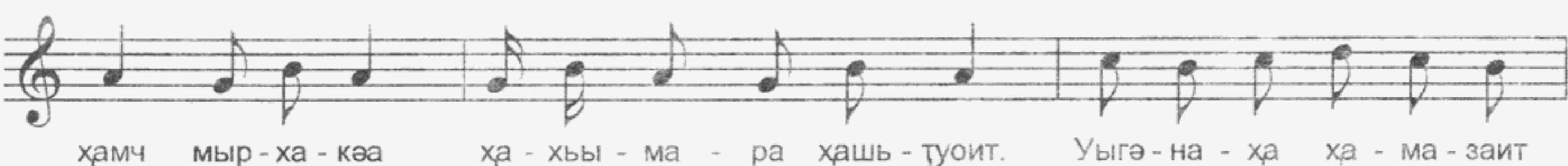
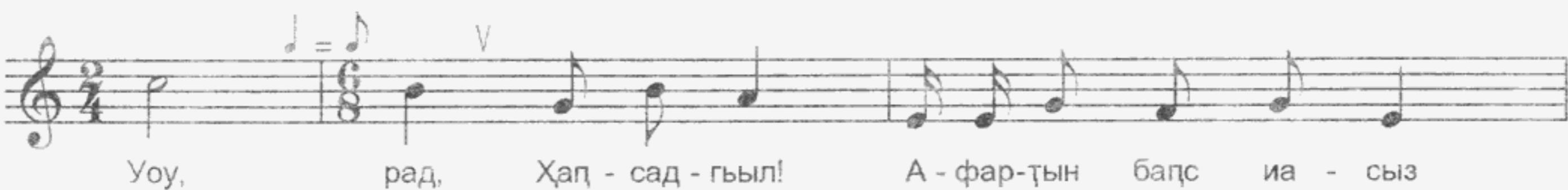
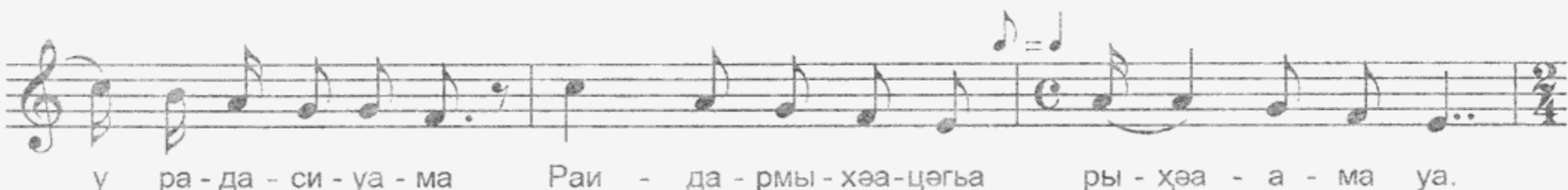
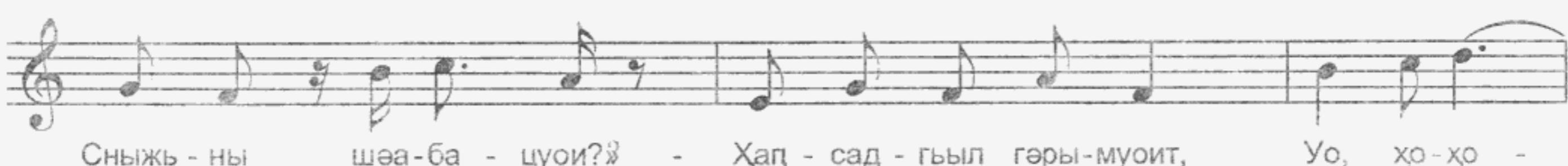
Уау, раид - си - уа - а - ма, раи - да рмы - хәа - цәгъя рхәа - ма?

Мышын-гәы - ла хдәықә - лоит хнышә-нап - қәа шытых-ны! Ҳа - ба - цәа рҳат-гәын-кә
хаш - цо ды-шәыр-ҳа - ма? Раң - хъа шәла-кәы-ма шәхыл - па - қәа шәхых - ны?

А - пын - раз иаҳ - за - уйт а - сы юам - гы - ла. И - псит ҳа - ҳкә - кәу,
а - хъта на - зы - мыч - ҳа! Лаб - жыш-лаишә - қәа - ба, нас, ҳа - ба - цәа ртәы - ла,

Ра - цәа иқъаң - тажә - хеит Ҳап - сад - гыл рыц - ҳа! Үо, ҳо - ҳо -
у ра - да - сси - уа - ма, Раи - да - рмы - хәа - цәгъя ры - ҳәа - а - ма уа.

Уау а - әа - знык, а - әа - знык ҳа - лапш рых - ҳа - жып,
А - шәы ршәуп ҳа - шыха - қәа еи - ла - ар - цыр - уа, А - ҭыхә - тәан - тәи ҳа - шәа - қәа

Уау, раид сиуама, раида рмыхәацәгъя рхәама?
 Мшынгәыла ҳәдәйқәлоит ҳнышә – напқәа шытыхны!
 Ҳабацәа рхатгәынқәа ҳашцо дышәырхама?
 Рапхъа шәлақәыма шәхылпәқәа шәхыхны?
 Аапцынраз иаҳзауит асы ғамгыла.
 Ипсит ҳа ҳкәкәу, ахъта назымычча!
 Лабжышла ишәкааба, нас, ҳабацәа ртәыла,
 Рацәа иқъаптажәхеит ҳапсадгыл рыцха!
 Уо, ҳо – ҳоу радасиуама,
 Раида рмыхәацәгъя ropyxәама уа.
 Уау аеазнық, аеазнық ҳалапш ropyxажып,
 Ашәы ршәуп ҳашъхақәа еилаарцыруа,
 Атцыхәтәантәи ҳашәақәа уырт иырзынхажып,
 Ҳашъхақәа гәакуит, ҳахъцо ropyздыруам,
 «Ахшара гәыраз иан дицәымыңхазар,
 Рыцхарак ыкоуп! Сара шәсыцәтәымуит,
 Хара сымоума цқыа шәахысзымаазаз?
 Сныжыны шәабацуой?» – Ҳапсадгыл гәрымуоит,
 Уо, ҳо – ҳоу радасиуама
 Раида рмыхәацәгъя ropyxәама уа.
 Уоу, рад, Ҳапсадгыл! Афартын баапс иасыз,
 Ҳамч мырхакәа ҳахъимаара ҳашътуоит.
 Үыгәнаха ҳамазааит абас ҳахъимфасыз,
 Ҳабағ агаргъы ҳаңсы узынхажуоит.
 Уо, ҳо – ҳау радысиуама,
 Раида рмыхәацәгъя ropyxама уа.

№ 10. ЗАН ИНЛЫЖЫЗ АМХАЦЫР ХӘЫЧЫ ИАШӘА

lagrimevole

Yo xo xo xo, yo xo xo yo, yo xo xo xo, yo yo,
 yo xo, yo o o. Nan, am-la sa-kit, nan, aхъ-та sa-kit,
 nan, ха-заи-зи а-ра! Бла-хы-рыз-қәа-а из-кап-шы-у-зei, nan, бы-зыр-тәынouи ба-ра
 a - a ха! Уцэ-гъя-ра из-га-ат! сып-сы иу-фа-ат! са - у(ы)-кәых-шоуп,
 уан дып-са - ат, И - зы - зу - ри - и, са - ба - ца - ри - ?! ушь - та хап-
 сит, уан дып-са-ат. Иах - у - су - зи, иах - у - су - зи,
 и-ха - псы-хо - зei, на - на ха! Ха - зым - цо - зи - и хап-сад - гы-ла -
 ахъ?! ха-рыз - қ, рыз-қы цэгъя-ра? И - қа - ло - ма А - псын а - да,
 и - қа - ло - ма а - псу - а - ра, сып-сад-гы-лоуп сып-са - ан - за и - қа - ло - ма, на - на!

Yo xo yo, xo o! Нан, сы-каб-мы - жын мы

бца-ны сы-бым-шын, нан, сы-ка-ра-хот са - ра. Бла-хы-рыз-қәа-а

сыңғыпна-жөйт, нан, ис-зыч-ха-уом сма-ла - а - а. Уцә-гъа-ра из-га-ат,

сып-сы иу - фа - ат, са - у(ы) - кәх-шыоп, уан дыңса - ат.

И-зы - зу - ри - и, са - ба - ца - ри - и, у - шыңа хап - сит,

уан дыңса-ат. Иа-ху-су - зи, иа - хыу-су - зи ха - ңы-хо-зеи, на - на - а!

Ха - зым-ци - и ха - ңад-гы-ла - ахъ ха - ңы-коу-ма, ңы-кы цәгъара?

И - қа-ло-ма Аңсны а - да, и - қа-ло-ма аң-сы уа - ра, сып-сад-гы-лоуп саң-саан - за,

и - қа - ло - ма, на - на? о о о, о, о!

Үо ҳо ҳо ҳо,
Үо ҳо ҳо ҳо,
Үо ҳо ҳо ҳо,
Үо, үо,
Үо ҳо, үо о о.
– Нан, амла сакит,
Нан, ахъта сакит,
Нан, ҳазази ара?!
– Блахъырызқә-а из-қап-шыuze,
Нан, бызыртәуои бара ҳа!
– Уцәгъара из-га-ат!
Сып-сы иу-фа-ат!
Саукәыхшоуп, уан дыңса-ат,
– И-зызури, сабацари?!
Ушьта ҳапсит,
Уан дыңса-ат.
Иах-усу-зи, иах-у-су-зи,
Иха-псы-хо-зеи, на-на ҳа!
Ҳазымцози-и ҳапсад-гы-лахь?!
Ҳарызқума, рызқы цәгъара?
И-қа-ло-ма А-псны а-,да,
И-қа-ло-ма а-псу-а-ра,
Сып-сад-гы-лоуп сып-са-ан-за,

И-қа-лома, нана!
Үо ҳо уо, ҳо о!
Нан, сыкабмы-жын, м(ы)
Бца-ны си-бым-шын,
Нан, си-ка-ра-хот са-ра.
Бла-хыы-рыз-қәа си-гәи пна-жәоит,
Нан, ис-зыч-ха-ум сма-ла-а-а.
– Уцә-гъа-ра из-га-ат,
Сып-сы иу-фа-ат,
Са-у-кәх-шыоп, уан дың-са-ат.
И-зы-зу-ри, са-ба-ца-ри-и,
У-шьта, ҳап-сит,
Уан дың-са-ат.
Иа-ху-су-зи, иа-хыу-су-зи,
Ҳа-псы-хо-зеи, нана а!
Ҳа-зым-цо-зи ҳа-псад-гы-ла-ахь,
Ҳа-рыз-қоу-ма, рыз-қы цәгъа-ра?
И-қа-ло-ма А-псны а-,да,
И-қа-ло-ма а-псы уа-ра,
Сып-сад-гы-лоуп саң-саан-за,
И-қа-ло-ма, нана!?
О о о, о!

№ 10. «Зан инлыжыз амxaцтыр хәычы иашәа»

Ажәабжы андоуп Мурат Бабал-иңа ишихәаз, ңсаҳрада

– Нан, бандыгәалашәалак сғәи хъааха... хъаа бәләйт,
Икамландаз, нан, икамландаз.
Уи амш нахысгы иан димбазеит.
Лара дцеит...
Ачкәын ддухеит.
Ашыжъ дангылалак атағын дахоит.
Абыржәы ажәақәа анысқә, ианаала аамтоуп, ианаалоу ауп. Уи амш ағені
еилитцит урт. Ахәычы убра дааныжыны лара дцеит.
Нас атыхәтәа исқәо ажәақәагы, ачкун ддухеит.
Уи амш ағені нахысгы иан димбазеит. Аха иан дыгәхъааигоит.
Нас ддухеит... ужъта дхаттахеит, аха ес-сымша, ес-сышыжъ, дангылалак, уи
иара ахъаа имоуп, игәи ихъоит.
Уи иара, уи азаҳан, атағын ирацәаны дахот... аха, ашыжъ дангылалак, атағын
дахот... дахароуп уи, уи иара ағәи-хъаа имоуп иара, аха тағын архы... итағын архы
иан лкасы дафиоит, иана лыфғы... Абас акасы иара имоуп. Уи амш ағені, данцоз,
илтепит, нас ианигәалашәалак, игәи инархъоит, аха абри ес-сымша, ес-сышыжъ
игәаара ағәара ицанакоит.

ЖӘАНДӘРҮПШЬАА РАШӘАХӘАРА

Даара азғелымчара азутәны иаабоит Жәандәрыпшыаа рашәаҳәара ачыдарапқәа. Урт егъирт ақытақәа рашәаҳәаратә ғазара иаламфашьо рашәаҳәашьа иахъанзагы еиқәзырханы иаҳзааргейт.

Зегы дрылукааратә дыкоуп Хыымца Хынтәба. Иашәаҳәратә ғазара, ипхъарца архәара ухәа, Жәандәрыпшыаа рашәаҳәафцәа ргәып иманы данаацәыртқ инаркны, апсуаа зегы деицирдыруа джалеит. Иахъагы Аңсны ахи атыхәеи рықны знык иконцерттә қәгылара збахью, хаштшыа рымазамкәа ирзынхойт.

Иара инаигзо ашәақәа акры зхытцуа ажәытә ашәақәа иреиуоп. Ашәа аптара илшоит, ашәақәа зегъ ртоурых идыруеит. Иихәо зегы атқак ду рымоуп, ажәак ала, ашәа еиқәзырхо, апстазаара өңіц азто уафуп.

Схата изныкымкәа сиғецәажәахъан, ирацәаны даныстцахъан. Урт зегы аибашыра исцәалазит. Изакәытә доуха хазынақәази дара! Санрызхәйциа сгәы ихъааха итталоит.

Ахкы зәо дыруазәкуп Вова Җүгъелиа. Ари даара зыбжы гәыку, зыламыс цқью, шәаҳәафуп. Иbjы улымча иантәфуа, уцәа-ужы ааимнадоит. Убас ихаауп ибжы, иразуп, ицқьюп, ићәандоуп.

№ 11. ЖӘАНДӘРЫПЬШАА РАШӘА

Maestozo

Соро

Уа - ра - да еиңгөыр-ғыа - ша! yo хо yo, хо хо хо!

yoуоу ра - да уа уо

Musical notation for the first system of the song 'Еи-пым-ха-ша'. The music is in G major, common time. The vocal line consists of two staves: soprano (treble clef) and bass (bass clef). The lyrics are: Еи - пым - ха - ша уо, ҳайт, а - хацә - қәа! Ҳа ра - да. The bass staff contains rests for the first four measures and note heads for the last three measures.

A musical score for two voices (Soprano and Bass) in G major, common time. The Soprano part (top) has lyrics: 'pa!', 'Уа,', 'yo - - ca', 'раи - да - ра,' and 'xo!'. The Bass part (bottom) has lyrics: 'па', 'о', 'о', 'о', and 'хо'. The score includes five-line staves, clefs, and a key signature of one flat.

A musical score for two voices, soprano and basso continuo, in G minor (two flats) and common time. The soprano part consists of a treble clef staff with six measures of vocal line. The lyrics are: Уа, ра-да, уа, ра ри ра, уа - ра-да, yo!. The basso continuo part consists of a bass clef staff with four measures of vocal line. The lyrics are: уа, ха, ха, yo! The vocal parts are separated by vertical bar lines.

я, ри до(у) Уа, ра - да-ра ха, Хайт, а - ха - цэа

Musical score for the song 'Хо-хаха'. The vocal part is in soprano clef, B-flat major, common time. The lyrics are: о - хо шэа - ха ба - қәа! Хоу ра - да, ра - да. The piano accompaniment is in bass clef, B-flat major, common time. The lyrics at the bottom are: о шэа - ха ба - қәа! о ра - да.

A handwritten musical score for voice and piano. The vocal part is in soprano clef, B-flat key signature, and common time. The lyrics are: 'ха!', 'Уа,', 'уа - са', 'ра - да - ра', and 'хо!'. The piano part is in bass clef, B-flat key signature, and common time. The lyrics 'ха' and 'уа...' are written below the staff.

A musical score for vocal training. The top staff is in treble clef, B-flat key signature, and common time. It features a vocal line with lyrics: 'Уа, ра-да, уа, ра - ри - ра' followed by 'уа' and 'уа'. The bottom staff is in bass clef, B-flat key signature, and common time. It contains two short notes. The vocal line concludes with 'yo...'. The score includes vertical bar lines and dynamic markings like 'p' (piano) and 'f' (forte). Two large, thin-lined ovals are drawn under the vocal line, centered over the words 'ри' and 'ра' in the first line, and 'о...' in the final line.

A musical score for two voices (Soprano and Bass) in G major, common time. The Soprano part is in treble clef and the Bass part is in bass clef. The lyrics are written below the notes. The vocal parts are separated by vertical bar lines.

Soprano lyrics:

- ra - ri-roу!
- Уа, ра - да-ра, ха
- хайт, а - ха - цэа,

Bass lyrics:

- Yo...

ya yo, ya - ca ra - da! Ҳay раи - да раи - да -
ya yo ya Ҳay раи - да раи - да -

pa! Ya, ya - ca ra - da - pa, yo!
pa! Ya, ya - ca ra - da - pa, yo!

Уарада еицгәрышаша!
Үо-ҳо-үо, ҳо ҳо-ҳо!
Еиңимхаша үо,
Ҳайт, ахаңқәа!
Ҳа-рада-ра!
Үа, уоса раидара ҳо!

Үа, рада, үа, ра-ри-ра,
Үа, ҳа уарада, үо!
Үа, ри-до(у) о!
Үа, радара ҳа,
Ҳайт, ахаңқәа о-ҳо, шәаха баңқәа
Ҳоу рада, рада ҳа!
Үа, уаса радара ҳо!

Үа, рада, үа, ра-ри-ра, үа-үа-үа ра-ри-роу!
Үа, радара, ҳа ҳайт, ахаңқәа, үа-үо, уаса рада!
Ҳау раида раидара!
Үа, уаса радара, үо!

№ 12. АИБА ИАШӘА

Moderato

Уа, нан, уа, нан, Аи-ба ныр-хәа. Уа ра-ри-ра уа уа-раид!

Уа уа уа, лың-кәын-цәа ир-фаз а-ныр-хәа, ба-қәа Хай, а-мар-ңыа-қәа, уа, yay.

Уа рад ры-уа-уа уа, уа-ра-ри-ра уаи ха хай!

Уа, нан, уа, нан,
Аи-ба ныр-хәа.
Уа ра-ри-ра уа уа-раид!
Уа-уа-уа, лың-кәын-цәа ир-фаз а-ныр-хәа, ба-қәа
Хай, а-мар-ңыа-қәа, уа, yay,
Уа рад ры-уа-уа уа,
Уа-ра-ри-ра уаи ха хай!

№ 12. «Аиба иашәа» иазкны

Ианңоуп Хъымца Хынҭәба ишихәаз ңсаҳрада

«Аиба Хәатхәат иашәа» – абас акәын ажәйтә изырхәоз, «Аиба иашәа» ҳа уажәы иахъзыртәйт акәымзар.

Маршын Хәит иакәын. Иаб Маршынанын, ашәы нхытцынта дабрагъын. Ауағы дишиит. Абра данааи, апқәыс еиба дылхатәеит. Даналхатәа, убра, дииит Хәит. Хәит дании, аа... акыр аамта инеиуа, агиуаа, аа, ахәчы дгаран. Хәит дгарамзи, аамтазыхәа, бара, сара ара сааны, сабрагыны сығоуп, аха исышташәарыциузар қалоит, ауағы дышыны, схытцын сааит, иқалуазар, сара сымцар қалуам сахааз, ма аceaцьара схы сырхома... Азәыр сышталаны иааниуазар, абри, абри агар игароу дзуста, дзыжәлоу ҳәа итцауазар, д-Аиибоуп ҳа ҳәы, мамзар «Маршынуп» ҳа бұзар, дыршуюит ҳа, абас ауп икоу ҳа нлаҳәаны днитцын дцеит.

Иштышташәарыциуз ауаа нхытцынта ианааи, аа, иагъ знак ала итцаит агар анырба, «абри игароу дзыжәлада» ҳәа? Д-Аиибоуп, лхәеит, Маршынуп ҳа лхәар, насаа, дыршуюан.

Абас иқалеит ажәйтә.

Ари Хыың-ипа Қастеи ихәо саҳаит сара.

№ 13. САТБЕИ ИАШЭА

Ansioso

Solo

Сан, Уа-чам-чи - ра - ка сыр-го-теи, са - на! Уан,
Уо...

уыр - гот, а - ха са - ра исы - ма - да, уа - на! о

Сан, сыкә - ла - цәа бы - ма - ми, са - на! Уан,

уыкә - ла - цәа са - ра ирынлас-хыу - зеи, на-на! о Нан,

цак аз-наңықәреи бы-моуп,
иб-фо, иб-жәо,
брый-ха-зам, са-на!
Уан,

цак аз - на ңықәреи
са - ра иа - ла-схуу - зеи,
на - на,
я!

Сан,
а - пат-рет-қәа ҭых - ны
иб - за - сышь-тәоит,
са - на!

Уан,
а - қъа-дыжә-қәа са-ра
иры - лас - хыу - зеи,
уа-на,
о!

- Сан, Уачамчырақа сырғотеи, сана!
- Уан, уыргот, аха сара исымада, уана!
- Сан, сықелаңа бымами, сана!
- Уан, уықелаңа сара ирыласхузеи, нана!
- Нан, цак азна аңықәреи бымоуп,

- Ибфо, ибжәо, брыцхазам, сана!
- Уан, цак азна аңықәреи сара иаласхузеи, нана, я!
- Сан, апатретқәа ҭыхны ибзаасыштоит, сана!
- Уан, ақядыжәкәа сара ирыласхызеи, уана, о!

№ 14. «Апхәызба илызку алаф ашә»

Аххәа

Аңьба Лиониес сареи ҳаиуацауп, ҳаижъроуп, саншыцәа дыруазәкуп. Ари зхысқәаая, амузикатә фольклор аизгаразы сахьцаша мәфак алсхып, Гәдоута слеир, азә дышазымбари мәфакы сықәызтцаша ҳәа сышхәыцуаз, даасгәалашәеит, хыхъ зызбахә сәхахъоу, азлагарағы аус зуаз Лиония Аңьба.

Насгы, анкъа лассы-лассы ауаа ахьеиқәшәалоз, ажәабыжък ахьеибырхәалоз атыпқәа ируакуп азлагара. Саргы снеит азлагарағы. Лиония саниба, даара деигәрыгъеит, пату сыйқәтданы, аңсшәа сеніхәеит, снеира иғәы иахәеит. Үйтрак ҳанеицәажәа аштахъ, иара идыруан ажәлар рашәақәа реизгара, рүтцаара сшағыз, аха усгы иаацәырганы, хықәкыла сыйзааз иасхәеит:

«Аамта наскыацыпхъаңа, ажәлар рашәа зхәо рхыпхъаңара иагхо иалагоит, иара ашәа ахата акәзаргы, имызыргы, ахәашыңақәа рәанырпсахуа қалалоит. Убри азы аццакра атахуп. Ашәахәара иазқазоу, ибзианы, еиқекааны изхәо азәыр дудыру-азар исоухәәнда», анысқәа, – уи ҳаңшаап, – ихәеит, иара сара исхәақәогыу уаҳап – ихәеит. – Абғархықә Аңьба Жора ачара иураны дыкоуп. Убра уөхәқәуршәар, ашәа еицизхәаша ұзара ҳаандтәалап, ашәа шаҳхәогыу уаҳап», – ихәеит.

Ачара аңхәара анааи, сара уа усгы сақәшәар акәын, аиуара ҳабжъан, сце-ит. Ачараяа рытәара аамта анааи, ҳәәи иштәзеиңш ҳәаандкыланы ҳлатәеит. Аиашазгы, убра даара ашәа бзиақәа рантцара сылшеит. Үрт рахынта ө-ашәак абри ашәкәи ианылоит. Лиония убас ашәа ицизхәози иареи еилибакаая, ин-имда-ааимдо иаацәырыгент уаанзагы еицирхәалоз ашәақәа. Үрт омашәа иргәйкны, рбыжъқәа еипырхагамкәа, ашәа атакы аарпшрағы еицхыраая, атакы агәылрышәаша иақәшәо, алафқәа налатдо рәаархеит.

Ажәакала, ачара ду ағы уртрыдагы ашәа зхәақәоз ықан, аха арт рашәаҳәаша шаңа еиқекааз ақара урт еиқекаамызт. Лиония, Самсон Аңьба, Руфет Гәынба, Лиова Хымца-ипа Аңьба ухәа, омашәа рбыжъқәа еиқәыршәо, еиқекааны, аңсуара аңәа аханы, алаф ңшәа агмырхакәа ашәа рхәеит. Сара ааигәа-сигәа абас ихааны ашәа зхәоз спымлацызт.

«Апхәызба илызку ашәағы», ашәа ахы анаацәыриго инаркны, амузика амелодиа гәыкә, мыңхәы еиламыжъкәа, еилырганы ихәоуп. Иара Лиония иакәзар, раңхъа иихәо иажәақәа «уа, нан, уа, нан, изурызеи, сабацара уа, уау», ашәа иатәымкәа, ус ғырак ағы иупылар уамаңак қалеит ааугәахәеит. Аха иара ианихәо алафразы иатибааая иабзоураны иихәо ажәақәа ртқакы ңсаҳхойт.

Ашәағы зызбахә ықоуп ахтыс зыдхәалоу ҳазшаз иишаз роуп. Үртгы аңстазаара азин рымоуп. Насгы, апшреи аразки реизықазааша азгәаң, ұзара мбазакәа шажәак, х-ажәак ыла ихәоит, аңшра ауағы дшажъо, агаңшжарагы шықоу, уи ауағы даждар шалшо. Арахъ ашәа ахы анаацәыриго, иибо дшамыргәырғъо удырбонит абарт ажәақәа, «изурызеи, сабацара». Анағс, тәкы змам ажәақәа рхархәарала ишьяқәғылоу амелодиа иахнарбонт ашәа амч иамоу алафахъианиарга, ушартынчуа, «самхаччарыма» ҳәа ушнеиуа, дағеа ссир ажәақәақ аацәыртцеит, «саркью ұышыңа, азмах дәңшуюит» ҳәа. Аха уигы, устәкъя уахыччо иауқаху, раңхъа иаалпыхъашәаз, ұзара лхы иалырхәаша акы, лхы-ләғы злалбаша аалыпшаан, «азмах-саркъя», лхы иалырхәеит ауп. Арахъ ҳашәаҳәағцәа уи ркъатеиах ңнатқаахуеит. Лара лхы-ләғы аайқекааны, лхы-лгәы дақәгәырғъо, «шыңа исеңғы дәлаларыма» ҳәа лгәы иаанарго, разқы ңшаара ләғыналхоит. Ашәаҳәағ иакәзар, иихәарц ииңаху ихәоит лафла.

Ажәакала, ашәаҳәағцәа ари ашәа атакы изырфуа иқынза анагара рылшеит. Уи ус ирылзыршаз ашәа дара рхатқәа рғәатсанза инаганы, ирхәмарны, излағычоу асахъаркыратә хархәагақәа рцәыргарала, иахәтәз ацәанырра ататсаны ахәара ахърылшаз ауп, ҳәарада.

№ 14. АРХЫЗБА ИЛЫЗКУ АЛАФ АШЭА

Larghetto

Solo

Уа, нан, уа, нан, иы - зау - ры - зеи, са - ба - ца - ра, уа,
иы - зау - ры - зеи, са - ба - ца - ра, уа,
иы - зау - ры - зеи, са - ба - ца - ра, уа,
иы - зау - ры - зеи, са - ба - ца - ра, уа,

Coro

Yo...

yay!

Уа ха ра - да, уа ра - да уа.

Yo, уо ра - да уо...

уо хо, ре - ро, уо, ра - да уа, хо.

уо, ра - да уа...

Уа, нан, уы, нан, сар-кью үы-шыа змах дта-пшуан, уа, уа,

уа, уа

A
ра - да,
уо, ра - да,
уа.
 Уо

Уа
ра - да,
уо, ра - да,
уа. Уа

о уо ра - да уа
уа.

уа уо ра - да уа уа.

Уы нан, уы нан,

ап - шра га - зоуп,
раз - ӯы ӯа - доуп,
уа ха
 ха!

уа ха ха!

уо а ра - да,
 уоу(х) ра - да уа.

уо а ра - да,
 уоу ра да уа.

 уо

а ре - ро уоу(х) ра - да,
 уа

а ре - ро уоу ра - да,
 уа.

Уа нан, уа - нан а - быс - та луан шы - ла - да,

Уоу, уау, хоу, иа - у ра - да - да,

ха.

хо

я

ра - да

ра - да

rit.

Уо хоу, на - на, оу ра - да уа,

на - на, оу ра - да уа,

rit.

уа!

уа!

Уа, нан, уа, нан, изаурызеи, сабацара?

Уа, уау!

Уа ҳа рада, уа рада уа.

Уо ҳо, ре ро, уо, ра-да уа, ҳо.

Уа, нан, уы, нан, саркью ұышыңа 3мак дәпшүан,

Уа-уа.

А рада, уо, рада, уа.

Уо о уо рада уа уа.

Уы нан, уы нан, апшра газоуп, разқы ѡадоуп,

Уа ҳа-ҳа!

Уо а рада, уоу(ҳ) рада уа.

Уо а репо, уоу(ҳ) рада, уа-уа.

Уа нан, уа нан, абыста луан шылада,

Уа-ҳа.

Уоу, уау, ҳоу, иа-у рада-рада,

Уо ҳоу, на-на, оу рада уа, уа!

АБГАРХЫҚАТӘИ АГӘҮІП, РАШӘАҚӘЕИ РАШӘАХӘАШЬЕИ

Абгархықә ақытан аматериал аизгаразы еидкылан агәүіп. Ари агәүіп ақнитә еизызгаз афольклортә материалқәа рахынтыи иахъа абри ашәкәағы ианылоит ашәақәа бұжъба. Ашәақәа зхәо агәүіп иалахәу рхыңхъазара х-фық ықоуп:

Ахкы №1: Отырба Митиа (Тана), Самдал-ипа, динит Абгархықә ақытан, 1932 ш. азы.

Ахкы №2: Миңа Маңсим Владимир-ипа, динит Жәандәрыпшы ақытан, 1931 ш. азы.

Арғызғы: Отырба Роман Рауф-ипа, динит Абгархықә ақытан, 1952 ш. азы.

Ари агәүіп ғазшыләи, тақылеи еиңшымыз ашәақәа бұжъба рхәеит. Урт алада хрыхцәажәоит.

№ 15. «Рафида»

Аххәаа

Ари ашәа лаф ашәоуп. Рафида илыххәауп ақнитә ахыз уантә иаауеит. Өңүңа ахкы неимда-ааимдо ирхәоит, ашәа нарығзот илафуа, исахъаркны, еицлабны, дасу имузикатә ғазара аарпшуа.

Аңсуга жәлар рашиақәа рөы ишапу еиңш, ахкы аацәыригоит азәы. Анағс хъзыртәрала иатәамбашәоуп ишеицирхәо, изаҳаяу ихаданы излацәажәараны иқоу аилкаара рцәуадағны. Актәи ахәтағы ахархәара змоу ажәақәа: «Уа сурадашь, уа раида, ҳеу, уаса радашь рада, ҳеу радашь, уаридашь» иажәа ғәымшәышәқәоуп, уи ахәыңы гәйблыла ианияцәажәо «ара уааишь, афырхатца, узааирушь, ағниушь» ҳәа гәйблыла ирхәо хъарпшга ажәақәаны иқоуп.

Анағс, ағбатәи ахкы зхәо ашәа иацитдоит, ихәашъа рапхъатәи ихәашъа акыр еиңшуп, аха еиңа иаарлахқылары, рапхъатәи ацыра «уа» нароуны, «уау радашь, уарада уа» ихәоит. Анағс атема еиңа ирхәмаруа, вариация тасла еилышәшәо ишнеи-уа, архъатәи ахкы зхәоз даахыхәмарны иуадағым, усоуп, аха ашәа зызку лзыхәаны – «уаа, аиқәымшәа Рафида уа» – ари амелодия аиғартәышъа уаназыңырғуа иғәй-намзарашәа ауп ашәа ахата аицхәашъа шааниуа.

Ус ишнеиуа, ағбатәи ахкы зхәо ибжы ыргызмалны абарт ажәақәа нацитдоит – «уау, сынкылыпшын бара бызбит, уа» – еиңахлара дибит... аха дзырчаз еилыргам-кәа, иразу лафны ауп ишхәоу, настыры изыңырғуа изы ахы иақәйтны иқоуп азы даға гәаанагарап иоур алшоит.

Арт ажәақәа: «Уа баннызбагы самхаччеит, уа раида раида» ашәа еиңшхәо зе-гы еибарччо, ашәа амузиктә тақы еилтәраауа, иразу алаф ататаны ихәо ишне-уа, ахкы зхәо иацитдоит: «Уа сахнеизгы самхачеит, уа изысхәағы иамхаччеит уа раида, раида, ҳау рада, раида, ау раида, раида...». Абарт атыхәтәантәи ажәақәа ҳәо ишнеиуа анапеинқъарахъ ииасуеит. Абасала, ари ашәа ипсыршыагоу лаф ашәак аҳасабала, гәалақазаарыла ихатәааны еиңекаауп.

Ашәа ахкы зхәақәо ракәзар, ғазарыла, мач-мач, имырццакықәа, изығоруа ашәа рыңысхәандаз ҳәа агәахәара инағартә ақара ашәа агәыкра ататаны ириәоит. Ама-

ла иазгәататәу, абарт ажәақәа – «дынкылыпшын лара дибит», «данибагы дамхаччент» ртакы цқыа еилкаамкәа иаанхонит. Дкылымпшыр ғамло, данибагы дамхаччо, дзырччо закаугы ҳәазам, дахьнеизгы иамхаҳәо, изеихәазгы иамхаҷчо, иамхаҳәаз, изеихәаз зырчаз ухәа, уртқәа зегъы ҳара иахъаҗзымдыруа еиғзар ғалап, избанзар изырфуа дасу ргәеилгарала, реилкаарала ишыртаху ирыдыркыларатәи алшара ырмазааует. Уи бзиоуп.

Аңсуа иумор усоуп ишыкоу, атакы ғыақъаза иаадырпшзомызт, инықәырпшшәа акәын ишырхәоз. Убри ауп ари ашәағызы зырпшзо. Актәи ахкы зхәои ағбатәи ахкы зхәои рашәаҳәара иатдоу алаф ианыпшуа аипшымра ашәа ҭнагоит, иарпшзойт, иазызырфуагы атакы аарпшра дацхрааует, мамзаргы иара ишеиликаауа ала идиқылоит.

Арт ашәаҳәацәа рашәаҳәаша уаназызырфуа иумбар залшом аңсуаа рашәаҳәаратә ғазара рхы ишадырхәо. Ауағы дзықәшәо атагылазаашъақәа зегъы ирнаало ашәақәа рзызбазароуп. Уи ҭоурых ашәазар ғалоит, гәақ ашәазар ғалоит. Адраматизм ду зтоу, даара инагақәоу ашәақәа ықоуп, аха иқоуп мыңхәы угәы ҭызымшъаауа, узыртынчуа, ишнеиуа агәырөыхарахъ уиазго ашәа къағқәагы. Убас иқоуп иреиуюп ахыыз чыда змам ашәақәак рөы ишапу еиңш, рапхъатәи ажәақәа хъзыс измоу ашәа.

№ 15. РАФИДА

Animato

Solo I

Solo

Соро

E, уа - са ра - дасть ра - до, ха - у, ри - дасть

E, уа - су ра - дасть ра - до, а - у, ра - да

E, уа - су ра - дасть ра - до, а - у, ра - да

уа ха. Уа, ра - да реи - да, хе - у ра - да-рашь,

уа - ра - да. Хау, ра - да ре - да, хе - у ра - да-рашь,

уа - ра - да. Уа ре - да, хе - у ра - да-рашь,

уа - ра - да Уа - - - - ураи - дасть, у - ра - да

уа - ра - да уа

уа - ра - да уа

уа, Уа раи - да раи - - да - рашь,

уа Хе ха - - ураи - - да - - ра

уа Хе ха - - ураи - - да - - ра

уа - - ура - дасть, у - ра - да Уа ураи - да

уа ура - дасть у - ра - да Уа хе

уа ура - дасть у - ра - да Уа,

Solo I

rai - da - ray, ya ураи - да, раи - да Уа,

хеи да хе, я

хеи да хе, ya ураи - да, раи - да я

ай - кэм - шэа Ра - фи - да, Е,

yo хо! yo

yo yo

уа - са раи - до ра - до а, уа - ри - дашь ра - да

уа - са раи - да ра - да хе, уа - ри - да ра - да

уа - са раи - да ра - да хе, уа - ри - да ра - да

Уа, ра да ра - да - ра, уа - са ра - дасть, у - ра - да

Уа, ра да ра - да, уа - са ра - дасть, у - ра - да

Уа, ра да ра - да - ра, уа - са ра - дасть, у - ра - да

Solo II

Уа уау сын - кы - лап - шын, ба - ра быз - бит

я.

я.

я. Уа ба - ныз - ба - гы сым - хач - чеит

я Хе ба - ныз - ба - гы сым - хач - чеит

я Уа ба - ныз - ба - гы сым - хач - чеит

уа ра - да раи - дā, Уо у раи - да, раи - да,

уа раи - да раи - да, Уо у раи - да, ра - да,

уа раи - да раи - да, Уо у раи - да, ра - да,

Ха - у раи - да - ра, у - ра - да
ya!
Уа

Ха - у раи - да - ра, у - ра - да
ya!

Ха - у раи - да - ра, у - ра - да
ya!

Музыкальный нотный текст для голоса и фортепиано. Вид сверху: голос (сoprano) на высокой партии, фортепиано на низкой партии. Вид снизу: голос (mezzo-soprano/bass) на высокой партии, фортепиано на низкой партии.

Вид сверху:

сах - не - иyz - гы
сам - ха - хеент
Уа,

Вид снизу:

ya
xe

и - зыс - хэаз - гы иам - хач - чеит, уау, ра - да раи - да,

и - зыс - хэаз - гы иам - хач - чеит уау, ра - да раи - да,

иам - хач - чеит уау, ра - да раи - да,

Хау, ра - да раи - до, ха - - у, раи - да - ра

Хау, ра - да раи - до - у, ха - - у, раи - да - ра

Хау, ра - да раи - до, ха - - у, раи - да - ра

у - ра - да, Ха, раи - да раи - да - ра, а - у, раи - да - ра

у - ра - да, Ха, раи - да раи - да - ра, а - у, раи - да - ра

у - ра - да, Ха, раи - да раи - да - ра, а - у, раи - да - ра

Анапейнъара

у - ра - да,
Хау,
раи - - - - да

у - ра - да,
Хау,
раи - - - - да

у - ра - да,
Хау,
раи - - - - да

о - са - раи - да,
уа - раи - да
уай!

о - са - раи - да,
уа - раи - да
уай!

о - са - раи - да,
уа - раи - да
уай!

Уа, уасу радашь, уараида о!
Е, уаса радашь радо,
Хау, ридашь уа-ха
Уа, рада реида,
Хеу радарашь, уарада уа,
Уау раидашь, уарада уа,
Уа раида раидарашь,
Уау радашь, урада.
Уа ураида раидару,
Уа ураида, раида уа,
Уа, аиқәмшәа Рафика, уо ҳо!
Е, уаса раидо радо,
А, уаридашь рада.
Уа, рада радара,

Уаса радашь, урада уа.
Уа-уау сынкылапшын, бара бызбит уа.
Уа бандызбагы сымхаччейт,
Уа рада раида,
Уо-у раида, раида,
Хау раидара, урада уа!
Уа, сахнеиызгы самхаҳәеит уа.
Уа, изысқәазгы иамхаччейт,
Уау, рада раида,
Хау, рада раидо,
Хау, раидара урада,
Ха, раида раидара,
Ау, раидара урада,
Хау, раида осараида, уараида уай!

№ 16. «Уоу рада, уарид гәышъя»

Аххәаа

Ари ашәә ө-хәтакны еилоуп. Раңхъа ашәә злалаго итынчу, игәку, ибениу мелодиоуп. Иара ахәара цәгъамкәа, улымча иантафуа угәы уаатахәыциа, ахкы зәдои изырғызуенең еихънарпшратәи амч амоуп. Атыхәтәантәи аф-такт, угәы интагъежъуа акоданс ашқа атема къаң наскъаго, атыхәтәантәи анота анцыра нароуны, афермата ацырхыраарала инеитцихуа, изылшо дықазар еиңцәажәарап ахасабала иацитаратәи дналагоит – «уау, раида, раида» җәа. Анафс, адрухәа зегъы ахкы цәйрызгаз иааицирхәоит, ашәә аеарлахәыхуеит «уау рад, рад гәирғъахәкәа» җәа. Уи ашътахъ афырхатцараңа ирхыргъахъоу ааргәаларшәо, абжыңа реиқәыргара аарцых-цихуа ишнеиуа, ахкы зәдо иаарымидоит «ҳау раидара, урада уо».

Аханатәтәи «ҳау» иақәәфу афермата иунарбоит раңхъатәи ашәә алагамта аизҳара иамоу иабзоураны иахъкылсуа. Аемоция бзиа апышәара аманы, ахкы зәдо иңизҳәо иихәо ргәарпхо, «ҳай ахаңәа» җәа рыгәреибаго, ареприза рхы иархәо, аркәашага ашқа ииоугаргы ауеит. Анафс, ареприза ашътахъ, атемп иагырхо, рхы-ргәи раҳатны, ашәә логикала иахъынзарнаң афаҗара ақынза инаганы, ихдиркәшоит.

Ари ашәаңы икоуп аңсуга жәлар рашәаңәа рәңи иаҳпыло ажәйтә шәаҳәашьятә форма хкы – ажәаңәа зегъы атакы рымазамкәа, мамзаргы ҳара иаҳзеилымкаая, аха змелодия азызырғы гәахәала, дыхнаңааратәи идиқыло. Уи анафсангы, иаҳпылоит ашәаңәа, дара злашъаңәгылоу ажәаңәа зегъы тақык-тақык рыманы, изаҳаяу урт ртакы илапш иташәо, аилкаара изымарианы. Урт куплетла (жәеинраалала) ишъаңәгылоу ашәаңәоуп. Ҳара ҳашәаңәа еиңшәам, уажәы хыһъ ҳазлаңаажәоз ашәаңәа реиңш икоуп ашәаңәа маңымкәа иҳамоуп.

Аңсуга шәаҳәараңы амелодия злеиңәартәоу абағ ашәаҳәафәа бзиаңәа навс-аавсуга, ашәаҳәара ианаало, аха атакы змам ажәаңәа рхы иархәо ашәә дырпшәоит.

Ашәә даарап иззымхәогы ахәара рылшоит, аха акыр ирыңәархоит, рыбжыгы ағәыкта ацәмаңхоит. Убри ақынта ашәаҳәара зегъы иртахуп азы, лассы-лассы ашәаҳәаф ашәаҳәара иазқазам данрылахалак, урт рхыпхъаңара анеиҳая, ашәә рыңхәара дақәытцыр акәхоит.

Сара уажәы сывлаңаажәо ағәып, хыһъ ишысқәахъоу еиңш, даара ирпшәаны, енагы исахаландаз җәа агәаҳәара уоуратәи ауп ишырхәо.

Ҳзыхцәажәо ашәә ажәаңәа реилыргара иапсам, избанзар амелодия ацымкәа, ара уамак узыхцәажәо ыңкам. Абар дара урт ажәаңәа – «Уау рада, уарид гәышъя уо, уо уоу рада уо, уо, уо уоу рада, уо»

Арт ажәаңәа зцу амелодия атемп ашәә алагамтағы итынчуп. Ашьшыңәа, ахкы зәдо итахшәа-итахымшәа, иныңакны җәа шырхәо еиңш иааңәыригоит, ашәаҳәаңәа ааиҳырпшуга, даргы, абри ишазыпшыз мәашьо, иңирғызуа инаишталоит. Анафс, раңхъа иңизрызгаз, ма даңаңәы, ашәә цәйрызгаз иаимданы, излашъаңәгылоу абағ (атональность) мәсахкәа, итегъы ағәирғъара атацияны, иаарцых-цихшәа дналагоит. Ағәыпгы гәахәарыла, ргәи азтаны иаразнак, ргәалаңа-рхалаңа, бжыңк

ағы рұааидырқылоит. Анағс, дасу дахъамароу ала рұааилырганы, ашәа ирхәо бжырыацәала иахъынзалшо аҳәақәа ныртбаауа рұынархоит.

Ас еиңш икоу ашәақәа рұы кәашағык имаңара данаңкәашо ыкоуп, аха еиҳарак ғыңға еиңкәашоит. Ара изгәататәу, ашәа убас ибзианы иҳәатәуп, акәашағ акәашара иғәы итамзаргы, аритм дыхнахны акәашара даланагаратә.

Ус ишнеиуа, иара ашәа аритм аизҳара иабзоураны, иалоу ажәақәа шмачугы, угәы шытызхуа, «ҳайт, ахаңәа» реиңш икоу абжьеиқәыргара ажәақәа рымчала аритм аизҳара аиуеит, иара убри алғыы акәашарахъ иианагоит. Аха убри убас иқаларазы, ашәа еиқаарылеи аемоциалеи акырза иштыткроуп, акәашашъа ззымдирүа иахъизымдыруа хъааиго, издыруа иөизнымкыло, ицәаныррақәа рымч даманы, дәыштыпраауама ухәаратәы даақәларатәы еиңш.

Арт рашәа алтшәа збо иеигәйрғо изгәартоит, акәашағы икәашарен ашәаҳәағцәа рашәен реимадара шымғапысыа. Макъана инымтәандаз ухәаратәы, цәгъя иеинааланы, иеилатцәаны ахыркәшарахъ ииенеит. Идыру усуп, аңтазаарағы тыхәаптәара змам акғы ықајам. Аха ғнытқала аилибакаара, аигәнығра ахыркоу ииенеит ақазара иаша.

№ 16. УОУ РАДА, УАРИД ГӘЫШЬА

Andante

Sheet music for the first system of the song. The key signature is one flat (B-flat). The time signature changes between 3/4 and 2/4. The vocal line consists of two staves: soprano (treble clef) and bass (bass clef). The lyrics are: Уа ура - да, уа - рид гәы - шья, yo. Уо - у ра - да,

yo yo

Sheet music for the second system of the song. The key signature is one flat (B-flat). The time signature changes between 3/4 and 2/4. The vocal line consists of two staves: soprano (treble clef) and bass (bass clef). The lyrics are: yo yo уо - у - ра - да yo. Уа раи-да, раи - да
yo yo уо - у - ра - да yo.

Sheet music for the third system of the song. The key signature is one flat (B-flat). The time signature changes between 2/4 and 3/4. The vocal line consists of two staves: soprano (treble clef) and bass (bass clef). The lyrics are: yo. Уоу - ра - да, уа раи - да - ра, уоу - ра - да, уа - са ра - да,
yo Уоу - ра - да, уа ра уоу - ра - да, уа - са ра - да,

Sheet music for the fourth system of the song. The key signature is one flat (B-flat). The time signature changes between 2/4 and 3/4. The vocal line consists of two staves: soprano (treble clef) and bass (bass clef). The lyrics are: хо, Уа рад, рад гәыр - ғыа - хәқәа, уо.
yo

И - о ре - па, ха уа - ри да, уа - са ра - да.

уо уоу ра - да, Ха - у, раи - да - ра, у - ра - да

уо. Хайт, а - ха - цэа, ха - у, раи - да - ра,

ре - да уо, ре - па уа - па - да, yo!

Хай, реи - да - ра, реи - да - rit. реи - да, yo!

Хай, уа, реи - да - реи - да, yo!

Уа урада, уарид гәышъа, уо.
Үоу рада, уо-үо, уоу-рада уо.
Уа раида, раида уо.
Үо-урада, уа раидара, уо-урада, уаса рада, ҳо,
Уа рад, рад гәырғъахәқәа, уо.
И-о рера, ҳа уарида, уаса рада, уо уоу-рада,
Ҳау, раидара, урада уо!
Ҳаит, ахацәа, ҳау, раидара, реда
Үо, рера уарада, уо!
Ҳау, реидара, реида-реида, уо!

№ 17. «Ажәеиңшъаа рашәа»

Aххәаа

Хыхь ишаҳҳәахъоу еиңш, арт ашәаҳәафәа ргәып инарыгъо ашәақәа зегъы рхәашъақәа еиңшәам, ашәа зызку, атас ишырнаң еиңш ауп иаргы шырхәо.

Аңсуа жәлар рашәақәа рыкнытә еиха акыр зхыңдуа ҳәа ипхъазоу иреиуоуп «Ажәеиңшъаа рашәа».

Ашәа ахкы цәыригоит Җана Отырба. Ашәа ахәара далагоит иҳараку анота «фа» ала, анағс ахкы иихәо зегъы аинтервал «си», «фа» рыбжъара «квинта» ҳәа изыштыу ибжъазоит. Ибжы нейтцихны, иҳаракны, ихы рқыио иртәнчны абас еиңш ажәақәа рыла ииңаху иҳәоит: «Уа ирацәаҳшъуам, икәнахшъуом уо ҳо, уа иара иақәитхо, уо ҳахәта ҳаутараны сазуыхәоит». Абас ала, Ажәеиңшъ, ашәарах ынцәахәы иахъ ахәара қартсоит иара дыззыразу, ихәычума, идуума, иара иақәиту рыхәттаа риңарц азы. Ари ашәарыцағәа еиңу зегъы рәәхәоуп. Иихәаз анағс, еиңу зегъы бжык ағы рееиқәыршәаны, ажәада, ахкы зхәо ицдырғызуеит иихәаз ишақәашаңату ир-дирүа. Анағс, ахкы зхәо ашәа гәыкала ихы-иңсү ақәтданы, иахынзайло ирханы, ихъзыркуа, ибжы өацаңа, ицзырғызуа рыбжы иалтәраауа ашәа нарыгъозоит.

Ара иззәаҭатәуп, еиңурыкнытә, еиха зыбжы разу, иғәыку шиакәу ахкы здирхәо. Зныктәи ахкы зхәо ицхәо, шыңа изхома ухәо ишнеиуа, даацәыртцеит акағәа, иҳараку анотала ашәа зхәо ағбатәи ашәаҳәаф. Ө-тактк инарзынаңшуа инейтцихны абарт ажәақәа нацидоит: «Аа... рад ра уа уа, уа уа изцысхәаша чашә зөңи итазааша» (ара иззәаҭатәуп аныхәарақәа зегъы рәы ачашә аңзар шахәтоу). Ахкы зхәо иашәа аантәаанза зегъы ицдырғызуеит. Иара иакәзар, ашәа убри ақара дахнаңдаауеит, амелодия уажәы-уажәы арцих-цыхра илиршаратә ақара абемольқәа ицирхраауа, имачу асекундақәа ыпсаҳрала. Иаххәап, ағбатәи ахкы зхәо ахкы анағс, зегъы ианицирхәо инаркны ахәбатәи атакт ағы бжык ағы ицдырғызуеит, ахкы зхәо «си» ақынта «ля бемоль» ацынхәрас «ля бекар» иҳәоит, «ми бемоль» атыпдан иҳәоит «ми бекар». Абасала, ағбатәи ахкы зхәо Максим Миңаа ибзоурала, ашәа даара ипшәахоит, иғәыкхоит, арцих-цыхра есааира иштытыуеит, иғәы дамыр-гая «ми минор» ағы инцәоит.

Рашәаҳәабжъ аигәнығра иунарбоит, иара убас, Ажәеиңшъаа иәаңхъа ашәарыцағәа иаадырпшыз аизыразрагы. Өнүтқала иеніқәашаңаты, рбыжъқәа гармониала иенилатәаны ишнеиуа ашәа ахатагы хыркәашаоит.

№ 17. АЖЕИПЬШАА РАШЭА

Adagio

Solo

Coro

5

O...

Уа - ре - до ра ри ро, о о, уо раи - до

O... O...

уа - ре - до, Уа - ра - ри - ра уо уо раи - до,

O... O...

yo - ре - до, Уа - ра - ри - ра ра - yo - yo, rai -
 o...

- да уо уо, хо Уа - ра - да. Уа - ра - ри-ра, уа - ра - да
 o... o...

гэыр - ча - чга Уа Уа Уа
 о o... о o...

Aa, рад ра - ya - ya, Уа, Уа из - цыс-хэа - ша
 o... o... o... o...

чашэ ыз-өы ита - за - ша! Aa, radры - ya - ya
 o... o... o...

A musical score for two voices, soprano and basso continuo, in common time and G major. The soprano part features lyrics: 'уа - раи - да', 'уа - ра-до,' and 'Уа, рад ры-уа - уа,' with a final 'о...'. The basso continuo part has three melodic lines, each enclosed in a large oval, corresponding to the lyrics above. The score includes a treble clef, a key signature of one sharp, and a bass clef.

A musical score for two voices. The top staff is soprano (G clef) and the bottom staff is bass (F clef). Both staves are in common time (indicated by '4'). The key signature is B-flat major (two flats). The lyrics are: 'уа - ра-да-ра' (soprano), 'раи - да.' (bass), 'О, раи-да, хо,' (soprano), and 'о раид, о - раи-да' (bass). The bass part includes a long sustained note at the end.

3

pa, o o, xo! A, ya - ri - pa, yo ya,

3

o...

A musical score page featuring two staves. The top staff is for soprano voice, indicated by a treble clef, and the bottom staff is for basso continuo, indicated by a bass clef. The music is in common time with a key signature of three flats. The soprano part contains lyrics in Kazakh: "еңц - гәыр - ға - ша фыр - ха - цәа," followed by a vocalization "Уа," and ends with "о...". The basso continuo part consists of sustained notes and harmonic bass lines.

A musical score for two voices, soprano and bass, in G major and common time. The soprano part (top) starts with a melodic line consisting of eighth and sixteenth notes. The lyrics 'райд у - раи-да, уа' are written below the notes. The bass part (bottom) consists of sustained notes. The lyrics 'хр' are written below the bass notes. The soprano part concludes with a melodic line 'раи - да - ра!'.

Уа, ирацәаҳшъум, ићәнаҳшъум уо ҳо.
Уо, иара иақәитхуо, уо, ҳахәта ҳаутарн сазухәоит!
Уаредо ра-ри-ро, о-о, уо раидо уаредо,
Уарарира уо-уо, раидо, уоредо,
Уарарира раууюо, раида уо-уо, ҳо уарада.
Уарарира, уарада гәырчачга,
Уа-уа-уа, уо, ҳо, уа рад.
Аа, рад ра-уа-уа,
Уа, уа изцысҳәаша чашә зөы итазаша!
Аа, рад ры-уа-уа уараида уарадо,
Уа, рад ры-уа-уа, уарадара раида.
О, раида, ҳо, о раид, ораида ра, о-о, ҳо!
А, уа-ри-ра, уо уа, еицгәырғъаша фырхацәа,
Уа, раид ураида, уа, ҳо раидара!

№ 18. «Амxaцырpa ашea»

Aхxaa

Кавказ иқәйнхо ажәларқea зегы амxaцырpa иаҳзыннажыз ахera наунагза уағы ихамштуа, ихлымзааху хтысны ҳтоурых ианхалоит. Ҳара иахъа аамта иаҳзаанагаз атагылазаашъа ҳхы иархәаны, ҳмилат, ҳажәлар ирықәнагамкәа, амчра змаз рхарала изықәдиршәаз ахтәарақәа ropyриашара мәа ҳазнылаz атыхәанза анагзара ҳалхаршароуп. Ус еиңш икоу аусқәа реиқаареи, ҳапхъақатәи ҳаптазаара аиғтәреи рзы ибзианы иаадыруазароуп ҳтоурых. Абри аус ағы ртакы рмачтәзам ҳажәлар нағынатә имырзкәа иааргоз ҳашәақәа. Урт рмелодиақәа, рдоуҳатә ҳаракыра, ropyцкъара еицамкәа ҳашътахъ ииуа ирызнагалатәуп. Убарт иреиуоуп уажәы сывлацәажәарц истаху, ари агәып инанагзо, амxaцырpaа ropyсадгыл агәыбылра, азгәақра иднәрхәаз ашәақәа руак.

Ари ашea гәныскылеижтеи даара акраатуеит. 1958 шықәса азы, ҳаешъарағы Шамба Леиуа Еснат-ипа апсуа жәлар рқазарағы акыр аус зухъаз, амырзакан архәағы иғәарағағы имфаңысуан ичара. Сара убасқан, абас, аабақа шықәса схытцуазар ћаларын. Аха аңс акәу, арс акәу, ағны имхәақәа снеиу, патула снаргоу, сгәалашәом. Амала убри ашътахъ ачарақәа рахъ ацара бзия избо салагеит.

Усқантәи аамтазы ачара даара ипшәзаны имфаңыргон. Гәырғаран, аиуацәа еибабон, ашәаҳәара, акәашара, анапш-аапшра, аицлабрақәа, аеырхәмаррақәа ухәа, дхәычы, дду, зегы ирбаша, ираҳаша ықан. Абри ачарағы, хыхъ ҳазлацәажәо агәып алахәыла Отырба Җана дықан. Уи аамтазы ичкәынра хәычык днахысуама ухәаратәи, иажәа, иашәа иихәо ауаа азызырфратәи, гәыла-псыла ихартәааны ихәаратәи дықан. Ара дықан Җана ҳәа зызбахә сымоу иқәлаз, ибзиаҙаны иидыруаз Ашамба Салтангы. Уи иуағра, иашәаҳәара ухәа инагоу, пату зқәыз уағын.

Абас, абартинейцыхны сыврылацәажәо ашәа бзианы изхәо иашәаҳәара адагы, иуағра, иламыс, идирра акыр иҳаракызароуп. Агәеилгара бзия змоурашәаҳәарагы, рапхәаҳәарагы еиқаахоит. Ари ачарағы ашәақәа ирхәоз рацәан, аха убра ирхәоз ашәак, сара схәычны исаҳаз аћны ишгәастаз ала, даара пату ақәтсаны, ачара зегы азызырфуа, ахъағы иацыз уныруа ирхәон. Уи амxaцырpaа рашәақәа ируакуп.

Иара ашәа злеидкылоу абжyқәа реигәннығра, итацәу уалыр дук итығуашәа ауп ишуаҳауа. Даеакала иүхәозар, зыпсадгыл иазхъаауа, арахъ гъекъыша рымамкәа, амшын ду ихыхәхәала ицо, уаанза зыпсадгыл аиқәырхаразы имачымкәа ашъа казтәахъаз, фырхатцара згымыз, иахъа изтагылаz аамтацәгъа ахъаа рныпшуан, аиатымра рнубаалон иғоз абыжyқәа. Баграт Шынқәба ишәкәи «Ацынцәарах» ағы алашә Сакәын иажәақәа «ҳабағ аагарғы, ҳапсы узынхажкуеит» угәаладыршәон.

Ашәа атқакы аазырпшua ашәа иахоу абжyоуп. Ара егырт ашәақәа рғы иупыло ажәақәа «уа раида, сиуа раида, уаса раидара, уоу раида уа» реиңш икоу даара ирацәоуп. Атқакы змоу ажәақәазар жәеинраалак еиңш уамыпхъои, аха ара амутика бүжyқәа реигәннығреи тқакы змам ажәақәа реицхыраареи ирыбзоураны апсы талоит.

Хаңала, ари ашәа ахъаара мариоуп ҳәа згәы иаанаго джелар алшоит, аха абыжyқәа реилалара, реигәннығра иахылтца аинтервалқәа рқнитәи апшыжәара змоу «квартеи» «квинтеи» рымч ала ашәа хъаас иатшумнардыруеит. Ас еиңш икоу ашәақәа рхәара зылшоз зхы лазмыркәуаз афырхатцәа, уағ дызмыхәоз, иахъа рымч мырхакәа изыниаz анағсгы, ңхъақа милақ аҳасабала ахеиқәырхараз агәығра зцәымзуаз, зыпсадгыл ахъ ахынхәра згәы итаз ракәын.

Иахъа ҳара лабғаба иаабоит биғарацыпхъаزا ес-игыло ззыпшыз ҳұзынцьуаа шыта зхы иақәиту ropyсадгыл ду ахъ рыхынхәразы имфаңысуа аеенизгара нағаза ҳапсадгыл аиқәырхаразы хәшәыс иамоу шакәу.

№ 18. АМХАЦЫРРА АШЭА

Largo

Solo

Уа - ра - да,
раи - да - ра
yo,
о о, о

Coro

A musical score for two voices. The top staff uses soprano clef and has lyrics in Russian: 'Уа - раи - да,' 'раи - да - ро,' 'о' (two notes), and 'о,' (two notes). The bottom staff uses bass clef and has lyrics: 'уо,' (two notes) and 'уо,' (two notes). The music consists of quarter notes and eighth notes. Measure endings are indicated by circled numbers: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330.

A musical score for the song "Ура-рай-да". The top staff uses a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It consists of three measures. The first measure contains four eighth notes with the lyrics "Уа - раи - да - ра,". The second measure contains five eighth notes with the lyrics "уо уа - раи - да,". The third measure starts with a fermata over a note, followed by a note with a sharp sign, and ends with a note with a fermata, with the lyrics "Уо хо,". The bottom staff uses a bass clef and a key signature of one sharp (F#). It also consists of three measures, corresponding to the vocal parts above it.

Musical score for the song 'Уасада-раи-до'. The score consists of two staves: treble and bass. The treble staff uses a common time signature, while the bass staff uses a 2/4 time signature. The lyrics are written below the notes. The vocal line starts with 'уа - са - раи - до.' followed by 'Уа уо,' then 'уа - са' on a three-beat measure, '- раи - да - ра,' and finally 'уо уо,' on a three-beat measure.

2

Уа - са - раи - да,
уа - ра - да - ри,
yo.

3

Уа - раи - да,
раи - да - ра,
yo,
хо хо,
хо

3

Уа - раи - да,
раи - да - ро,
yo
хо,
хо,

c

Yo уа - раи - да,
хои,
уа - раи - да,
Yo хо,
уа - са - раи - да,

c

A, хои,
уа да,
раи - да - ра,
Yo
хо,
уа - са - раи - да,
yo.
уа - са - раи - до

Уа-ра-да, раи-да-ра,
ую, о о, о
Уа-раи-да, раи-да-ро,
о о, уо,
Уа-раи-да-ра, уо уа-раи-да,
Уо ҳо, уа-са-раи-до.
Уа уо, уа-са-раи-да-ра
Уо-уо, уо.
Уа-са-раи-да, уа-ра-да-ри,
Уо!
Уа-раи-да, раи-да-ра,
Уо, ҳо ҳо, ҳо
Уа-раи-да, раи-да-ро,
ую ҳо, ҳо,
Уо уа-раи-да, ҳои, уа-раи-да,
Уо ҳо, уа-са-раи-да,
А, ҳои, уа да, раи-да-ра,
Уо ҳо, уа-са-раи-да, уо.

№ 19. «Тыка иашәа»

Аххәаа

Анафс, ари агәып, инарыгзоз ашәа, уи аамтазы адунеи зыңсаххаз анхафы, биңарала Гәаргь ипацәа иреиуоу Шамба Тыка иихәалоз ашәоуп. Ахкы зәоз Җана Отырба «Тыка иихәалоз ашәа» ҳәа ауп дашаштоу, иара убас ауп хъзысгы иатаны ажәлар рыйкны ишырхәо.

Иара Тыка ихата пәсбарала даара дығәгәан. Аиаша иазықәпәз уафын, аче-иұзыка иман, арыжәтә иеацәихъчон, дарак дыңцәыпхашо сасдахъқәак итаар, исасцәа рқыаф қайтсон, пату рықәитсон, ихәтамкәа ахымзғ здыргоз диңхраауан, мчыла иңәтәоу ҳәа дыңхъазан.

Ари ашәа шыңақәгылоуп ф-фразак, ф-тактк иртәз. Ашәа ахәаақәа (адиапазон) тәзәйт арғызығыцәа рыбжыы «фа» имачу аоктавеи, ахкы зәо ибжыы «фа» актаи аоктавеи рыбжъара икоу адиапазон (октавак итәзәйт). Абарт ахәаақәа иртәгжаны ашәа уажәы-уажәы аөеиңтакуа, упсы унаршо инеиуеит.

Иара ашәа еиҳарак агәырғъара иатәу ачеиұзыка анымфаңысуа, арыжәтә аныржәуа аныхәағақәа рыбжъара псыршъагас ҳәа ирхәалоит (иахъкъағу азы).

Ари ашәа ахәара мыңхәы иуадағзам. Хыхъ ишысқәахъоу аиңш, амузикатә бызшәала иүхәозар, «простая периодичность» ҳәа изышштоу ахъ иатанакуеит. Ағбатәи ахәта аркәашага ашқа аиагара алшоит.

Гәырғыхагоуп, ипсыршъагоуп арыжәтә аныржәуа, хыхъ ишысқәахъоу еиңш, атәцақәа, аныхәағақәа злархәо, тәыңаңыпхъаза «ура» аамышшахъ дмыңцакықәа, ахыжәла идикыларатә аамта инаңоит. Ашәа даара иманшәалоуп, иахъынзаутаху иуроуратәи, ма иуркъағратәи алшара амоуп.

№ 19. ТЫКА ИАШЭА

Liscio

Coro

Уа - ра-да, уа - ра - да, уа-ри - да-ра уа, Уау - - ра-да

уа

уа - хе Уа

уа-раи - да-ра уа. Уа ра - да, ҳай раи-да, уа-ри - да-ра уа.

уа - хе Уа ра - да, ҳай раи-да, уа

Уо раи - да, уа - ра - да ра - да ра, Уа - ра-да раи - да,

уо Уа Уа да-да - раи - да,

уа - ра-да ра - да ра. Уо уа - ра-да, ра - да - ра - да,

уа - ра-да ра - да ра. Уа уа - ра-да, ра - д² ра - да,

Sheet music for voice and piano, featuring lyrics in Russian. The music is in common time, key signature of one flat. The vocal part uses soprano and bass staves.

Section 1:

Уа ра-да, уа ра - да, | уа - ра - да ра - да, раи - да | уа.
 Уа ра-да уа | уа - ра - да ра - да ра | уа

Section 2:

Уа уа раи - да, хайт, а-мар - үя | уа-раи-да-ра уа, | Уа ри-да,
 Уа, | уа - хо Уа

Section 3:

уа-раи-да-ра уа. | Хай, нышәкъя, хай, уа - раи - да, | уа-раи-да-ра уа!
 уа - хо Хай, нышәкъя, хай, уа - раи - да, уа | уа хе

Section 4:

Уа раи-да, | уа-ри-да-ра уа. | Уа раи-да раи - да, | уа-ра - да ра-да ра.
 Уа уа | уа | уа | уа | уа | уа | уа

rit.

Уа ра-да - ра - да, | уа ра - да - ра - да | уа!
 Уа ра-да - ра - да, | уа ра - да - ра - да | уа!

Уарада, уарада, уаридара уа,
Уау-рада уараидара уа.
Уа рада, ҳай раида, уаридара уа.
Уо раида, уарада рада ра,
Уарада раида, уарада рада ра.
Уо уарада, рада-рада,
Уа рада, уа рада, уарада рада, раида уа.
Уа-уа раида, ҳайт, амарцъа уараидара уа!
Уа рида, уараидара уа.
Ҳай, нышәкъа, ҳай, уараида, уараидара уа!
Уа раида, уаридара уа.
Уа раида раида, уарада рада ра.
Уа рада-рада, уа рада-рада уа!

№ 20. АЧАИХЫҢЦӘРАШӘА

Anante con moto

Solo Coro

Сынмаш бакәзар ба-зыюришь, бых-шың а-зышьт са-жәңқәа. Сеи-ха-шәа-шәу

сы - ла-гәәпшь; сы - ла хыр-куоит быб - ла - қәа, уа. Уа раи - да

раи - да, уа - са-раи - да, раи - да. Уа раи - да, раи - да,

уа - са-раи - да, раи - да. Бна-пы ла - суп пшат-лыкә-шәа, иан - хы - бы - хуа

чаи быңь-қәа. Бкаң-кәыр ба - ба бхәыр-ұзын-шәа, ин - та - бып-сua бғыы иа - тәа,

уа. Уа раи - да, раи - да, уа - са-раи - да, раи - да.

Еу, раи - да, раи - да, уа - са-раи - да, раи да. Шыңе иа - ам - тоуп,

сы - ла - ша - ра, ҳаб - зи - еи - ба - ра еил - ҳар - хәырц. Тыңчын - ха - ра ҳеа - зах - қып,

ҳаз - та - хә - гыы джақө - гәыр - ғыап, уа. Уа раи - да, раи - до, (уа раи - да, раи - до,

ya - са-раи-да, раи-да. Ya раи - да, раи - да. ya - са-раи-да, раи-да.

ya - са-раи-да, раи-да. Ya раи - да, ра - и - да, ya - са-раи-да, раи-да.

Сымаш бакәзар базығришь,
Быхшығ азыштың сажәақәа.
Сеихашәашәуа сылагәәпшь,
Сыла хыркуоит быблақәа, уа.
Уа раида, раида,
Уасараида, раида.
Уа раида, раида,
Уасараида, раида.
Бнапы ласуп ғшатлықәшәа,
Ианхыбхуа чай бығықәа.
Бкацкәыр баба бхәырұғынышәа,
Инҭабыпсуга бұры иатқәа, уа.

Уа раида, раида,
Уасараида, раида.
Еу, раида, раида,
Уасараида, раида.
Шығе иаамтоуп, сылашара,
Хабзиенбара еилаҳархәырц.
Тынч нхара ҳеазаҳқып,
Хазтахугы джақәгәрып, уа.
Уа раида, раидо,
Уасараида, раида.
Уа раида, раида,
Уасараида, раида.

№ 20. «Ачаиқылғацәа рашәа»

Ианқоуп Отырба Җана ишихәаз, ңсаҳрада

«Ачаиқылғацәа рашәа» шығалаз ҳәа Отырба Җана абас иқәеит:

– Ари Кәабахына Палтони сареи иаҳчапаз ашәоуп. Палтон иара дартист бзиан. Иареи сареи еитцаҳқыз акакәын. Ишеицаҳхәоз иаанаган...аяа рөғғы, нас ҳахықәғылоз, Чычба Алиоша ихаан акәын, Ражден Гәйнба джауаанза, аги, абри ҳдырхәон. Қартғысы сыйқәғыланы исхәахъан. Са сапхъагы иара иқәон. Иаргысы сарғыы инеиңтак-ааңакуа, иара данықоу иқәуан, са санықоу исхәуан. Абас икоуп. Исықоу шәасхәуоит уажәы.

№ 21. «Ачара ашәә»

Аххәа

Ашәә ахә ушьаразы, иара ашәахәабжь уаҳароуп. Ашәахәабжь ануахалак, уаахъазырпшуа, иара амузикатә бжьеицааирала иахылтцуа агәыкроуп.

Икоуп ахшыңтак змоу ажәақәа рыла ишьақәгылоу ашәақәа. Урт иреиую ашәақәа изызхәогы, иззымхәогы, изаҳауа зегы аилкаара рылшаратәи икоуп.

Амузика азызырфразы иманшәалоу амелодиеси ажәақәеи реицааирала, ма реиғыбаарала ашәа ахә ашьара илшоит, амузикатә зызырфра злам (ашәа ззымхәо) ажәақәа рыла атракы еиликааует.

Аха, ҳара ҳапсуа жәлар рашәақәа рөи атракы змам ажәақәа рыла ишьақәгылоу ашәа ссирқәа зламачым ала, амузика азызырфра злымшо, ус еиңш икоуп ашәа апшұзара агәынкылара далхәдаахоит.

Уажәы ҳазлаңаажәараны икоуп ашәа, ахкы зхәо излеихәо ала «Ачара ашәа» ҳәа ахъз амоуп.

Абғархықатәи агәың ағы ашәа зхәо, шыңа ибзианы иаадыруа шәаҳәаңцәоуп. Ииашаны, рашәаҳәабжь уаҳаңыңхъаңа гәахәарыла уаднаңхъалоит.

Ҳара иаадыреует арт ашәаҳәаңцәа иарбан ҭагылазаашьазаалак изықәшәалакгы, ианаало ала рхәыцрақәа шаатуа, рыбжы шақа ибзианы еиқәшәо ақара ашәа есааира агәыкта аизхара шаниуа. Аемоция аптыжәара агаргы, ахәақәа иртамжо, иара ашәа ианымало аптыршыум.

Абартқәа сзырхәо, иңоушьаша, ашәа ахкы ааңырызго ҳара иаадыруа Отырба Җана иоуп. Уи йара ишиаңәоу еиңш, ибжы ахъанаало иртынчны, раңхъаңа ибжы иаатиго ағы «аферматто» ихы иархәо, акыр инеитихуеит. Дыззымдыруа дзакәйтә шәаҳәаңу аадырдыруа, иахынжәилшо иааргәыкуа, иғәы итоу атракы, иара ашәа қазшыас иаиуранны икоуп еилукааратәи, иахәтоуп анигәахәуа иара иихәараны икоуп ашәа иахынжәиннато ала инациттоит. Зны иаарццаккуа, адырғөгөйхъ ұзара даатғыло, атракы змоу абарт «ашәа еиңизхәаша» ҳәа икоуп ажәақәа нациттоит.

Ишдыру еиңш, ашәа еиңизхәо даара еилибакааузароуп, уи аицәажәара атқыс иңәңәоуп, амч амоуп. Ахкы зхәо ианихәалак, иажәа әбамтәкәа еғырт ицирғызра иналагоит. Инасыпуп, ашәаҳәаң бзия ашәа ицирғызхәо аниқәшәо. Убас, қазарыла ари ашәа актәи ахәта нагжахоит. Аха ашәа абжъаратәи ахәта ақны ахкы ааңыригоит, шықәсыла акыр иреиттоу Отырба Роман. Уи «Ақәа баагәар шъамхышәара изымпхъаңуоз» ҳәа дналагоит. Атракы змоу, иқалахъоу атоурыхтә хтыс уажәы гәаларшәагак иағыланы, анағстәи амелодиа аизырхарағы ашәа зегы еиңирхәоит. Ахкы зхәои иңириғызуен рүгәреибаго, ашәа апшұзара еизырхая ишнеиуа, раңхъа иңәырызгаз еита иаарымидоит, атракы змам ажәақәа рыла ашәа амелодиа еиңа еизырхая «о, ра-ри-ра, о-ҳо, о, ра-да-агәырчаңға, уа».

Ари ахкы зхәаз ицирғызхәараны икоуп убас ргәы иахәаратәи ихәеит, зегы гәйкала ргәы тәы, рхы тәы еиңлабрыла, ашәа иахынжарнаңоз аемоциатә гәйкрада иштыхуа, афырхатдареи агәбылреи аңы, иаантәап шүхәо, иеизнимкылакәа ибжы нароуны, ихы-игәы аартны, ағызмалра ататаны «ҳа-уарида нырхәоз, уа, ушнейиц унеила, ахаха неира Җанаң иатәуп» ҳәа дналагоит.

Анағс, зегы еиңгәырғъо, зегы ишыртакыз еиңш, ашәа атемп акыр иаагырхо, бжық ағы рещаизганы иаахдымркәшоит.

Ари ашәағы ауағы ибаратәи икоуп аңсуаа рашәаҳәаратә культура, ашәаҳәаратә реизыпшра, рипату еиқәтцара. Насгы иазгәаңтәуп, раңхъатәи ахкы ааңырызгаз иштыхъ ихдиркәшаргы шықалоз, аха ара ашәа еиңизхәоз рызегы ргәы итақәаз еибырхәеит. Ахкы зхәақәоз реиңлабра, изырғызуаз ахкы зхәақәоз раҳъ иаадырпшыз рыразрагы убаратәи икоуп. Ари ашәа Аңсны ахи-атыхәеи, уаҳынелак умшәакәа иааңыргугар, иара ус, псуатас ашәаҳәара здыруа зегы иуңырхәаратәи (иуңдырғызратәи) алшара амоуп.

№ 21. АЧАРА АШӘА

Largo

Solo

Coro

The vocal parts are as follows:

- Solo:** Treble clef, 2 flats, 2/4 time. Lyrics: *ad libitum*, Уа, ра-ри-ра, уа, уа, шәеи-цыз-хәа - ша.
- Coro:** Bass clef, 2 flats, 2/4 time. Lyrics: —, —, —, —, —.
- Solo II:** Treble clef, 2 flats, 3/4 time. Lyrics: ха!, Уа, ра - да - ра, раи - да, ра - ри - ра, уо,
- Coro:** Bass clef, 2 flats, 3/4 time. Lyrics: Уо..., ра - да - ра, раи - да, ра - ри - ра, уо,
- Solo:** Treble clef, 2 flats, 2/4 time. Lyrics: Уа - раи - да, раи - да - ра, о
- Coro:** Bass clef, 2 flats, 2/4 time. Lyrics: уо, Уа, раи - да - ра, о...
- Solo II:** Treble clef, 2 flats, 3/4 time. Lyrics: Ха, ры-уа-уо, хо, раи - да, ра, А - тәа ба -
- Coro:** Bass clef, 2 flats, 3/4 time. Lyrics: —, —, —, —, —.

3

гәар шъам-хәы шәра изым - пхъа - зуаз, а. Уа ра-да-
о..

ра раи - да, си - уа раи - да, о.
раи - да, си - уа раи - да, о.

Уо уа-рид, о, хо уо, Оу раи-да, уо, хо - о уа-раи-
о уа-рид, о, хо о.. о уа-раи-

Sole:

до с а ри зо о хо о рад зи-тия-ча - чи я!
до.

Уа ра - да - ра раи - да, си - уа раи - до, хо!
Уа ра - да - ра раи - да, си - уа раи - до, хо!

Уа раи - да, ра - да да - ра, хо. Уа ра - да, о,
 Уа раи - да, ра - да - ра, хо. Уа ра - да, о,

о - у раи-да. Ха уа-ри-да ныр-хэоз, уа уш-неиц у-неи - ла,

а - ха-ха неи - ра Цья - нат иа - тэоуп. Уа рад ры-уа - yo,
 Уо

раи - да, ре - ри - да - ра, о, о, ра - да
 раи - да, ре - ри - да - ра, о,

рит.
ра, ра-да, Уа, дры-уа, раи - да, раи - да, рит. хо!
 рит.
раи - да, хо!

Уа рарира уа, уа шәеицызхәаша!
Уа радара раида, рарира уо,
Уараида раидара, о
Ха рыуауо ҳо, раида ра,
Акәа баагәар шъамхышәра изымпхъазуаз, а.
Уа радара раида, сиуа раида, о.
Уо уарид, о, ҳо уо,
Оу раида,
Уо, ҳо-о уараидо.
О, ра ри ра, о-ҳо, о, рад агәырчаңга, уа!
Уа радара раида, сиуа раидо, ҳо!
Уа раида, рада дара, ҳо.
Уа рада, о, о-у, раида.
Ха уарида нырхәоз, уа ушнеиц унеила,
Ахаха неира Җынанат иатәоуп.
Уа рад рыуауо, раида, ре-ри-дара, о,
О, рада ра, рада,
Уа, дрыуа, раида, раида, ҳо!

СХАТӘҮ АРХИВ АҚЫНТАЙ АШӘҚӘҮ ИАНЫЛО АШӘАҚӘА РЗЫ АЖӘАҚӘАК

1986 шықасазы итытит сара иеизызгас ашәақәа згәйлалаз «Аңсұа жәлар рашәақәа» захьзыз ашәкәы. Уажәы рызбахә салаңәажәарц стахуп аизга исзахъымығзаз ашәақәа рвариантқәак. Урт иреиуоуп: «Ажәйтә чара ашәа», «Аиба Хәатхәат иашәа», «Смыр Гәдиса иашәа». Арт ашәақәа антоуп 1978 шықасазы Гәдоутатәи акультуратә хан ағы. Ашәа зхәоз ағып иалахәын:

Давид Аиба. Диит 1900 шықасазы, Ұатқара ақытан.

Миха (Миша) Ағыба. Диит 1900 шықасазы, Ачандара ақытан.

Цъамфер Царгәыш. Диит 1911 шықасазы, Ачандара ақытан.

Үгәәт Герзмаа. Диит 1905 шықасазы, Дәрыпш ақытан.

Цъота Хъециа. Диит 1905 шықасазы, Калдахәара ақытан.

Аиашазы, арт ашәаҳафқәа аңсұа жәлар рашәаҳаарағы иашәаҳағ қаза дүкәоуп.

Аңсұа шәаҳағы ашәа злашықәғылоу абжықәа зегыы идыруазароуп, избанзар, абыжықәа зегыы узымдыруазар, ашәа аицхәара уцәуадағхойт. Дара ашәақәа хыхъ зызбахә ҳәоу, Гәдоута араион антыңғы издыруаз раңағын. Умтаакәа ашәа ахы ачарағы иаацәыругаргы, иуцызхәо, хымпада, иқалон. Ұапсуазар, хәычык аңсұа шәаҳаара уазқазазар, арғызра улшоит ҳәа ипхъаҙоуп.

Тырқы Ҳаңьараң излеихәаз ала, ағажетәи ашәышықәа алагамтазы аңсұа ғонаңқәа рөғы иңәыртца иалагеит амузикархәагатә маңаҳәы «агитара». Урт аамтақәа рзы ачамгәыр, амырзакан, архъарца ухәа инарывағыланы агитара арахәыцқәа ыраңаңа иабзоуразар қалап, сыйздыруам, аха изырхәақәоз маңымкәа иулыон.

Өнакзы, Ҳаңьараң Тырқыбен сареи ҳшениңәажәоз, ипшәма агитара шалырхәоз сеихәеит. Үи акәхеит! Ҳшениңиз иғны ҳахәнеит. Ҳахынеиз, ииашаны, Тырқыба Венера «лгитара лырцәажәоит» ҳәа шырхәоз еиңштәәкәа аңсы ахатданы иаңзалырхәеит. Ҳаңьараң иғәыла Лад Воуба ашәаҳаара дазқазан. Үигыы ҳааиңхъан, ақыр ашәақәа рхәеит. Урт ирхәаң ашәақәа ирылан «Ұа рада, рада, аңсұаа ырчкәынцәа» зыхъзыз ашәа пшза.

Анағс, ирхәеит «Ахацәа рашәа», Лад Воуба ахы аацәыриго, еғырт иңдырғызуа маңара, даара ашәа пшзақәа ҳзырхәеит.

Аха зегыы ратқыс исгәаңхаз абжы ахаареи, ахкы зхәоз Венера лаңхәашьеи роуп. Изырғызуазгы ларгы, инеидкыланы убас иғәыкны ашәа рхәон, изаҳауа аднапхъало, әмчра ду аманы иқалеит

Иара убас, үэтхара ақытан инхе ашәаҳаара иазқазоу, бипарала инеимдааимдо ашәаҳааратә традишиа мырзқәа иаҳъагы иаарғоит.

Дара ирыбоураны иаҳъанза иңагоуп лафла ирлахъыху ашәаҳааратә қазшыя.

Үс сиңш икоу ашәаҳағы ашәақәа иреиуоуп: Иликәа Аиба, диит 1912 ш., Маска Цышәба, диит 1928 ш., Ианқәа Аиба, диит 1928 ш., Қардия Аркади, диит 1946 ш., Цколиа Зания, диит 1946 ш.

Дара ирхәаң ашәақәа юнышам. Аса икоуп зегыы иаадыруа ашәақәа: «Ам-хаңыраа рашәа», «Азар», «Каң дызмынхаз Озбакъ ахт». Ҳашәаҳағы ашәақәа ирхәаң урт рвариантқәа роуп. Аха рашәаҳаашыана, арт ашәақәа даға фазарак ахы ихарғалеит. Рашәаҳаашы ағәахәаң ду унатоит.

Убас, дықан иаҳъа знарцәымға иқалахъоу, ажәабжыҳәаф ду, ашәаҳағ қаза, ағарпын архәағы, архъарца архәағы Цъота Хъециа.

Цъота Хъециа инапы қазан, амузикатә инструментқәа ихала иқаитсон.

Иара иааиңмыркъаңакәа, мчыбжыла архъарца архәо ашәа ацхәара зылшоз дыруаңзәкын

№ 22. КАЦ ДЫЗМЫХӘАЗ УАЗБАҚЬ АХАТДА

хо!

A - тка ба - гуар шьам-хы

шәа-ра ирзым-пхъа - зуаз,

A - нха - фы

Ya...

жәлар ир - гуа - шьам - хыз yo!

ya, Уаз - ба - къа ха - та, yo!

ya

Уа, ра - ри - ра, уо хо yo, уа раи - да ро!

Кац дызмыхәаз Уазбақъ ахатца,
Уа, рад рыуа-ую, раида, сиуараида ҳо!
Уа, уа рида, уа-ри уо!
Уа, раидара, уа-уа ҳо!
Акәа баагәар шьамхышәара ирзыимпхъазуаз,
Анхафы жәлар иргәашьамхыз уо!
Уа, Уазбақъ ахатца, уо!
Уа, рарира, уо-ҳо-уо, уа раида ро!

Nº 23. A3AP

Larghetto
ad libitum

Solo

Tenor II

Coro

yo yo, ya
ya, yo ya ya, xo!
yo
you
yo

xo on,
o ya ya ya ya,
ya ya ya yo
yo ya

yo.
Yo(x) ya, yo, Yo(x), ya ya,
yo ya ya

oy ya ya.
Уа ра - а,
иа - уа уа уа,

а уа уа.
Уа раи - да уоу,
и - лу - ры - зеи,

иа - уа уа уа,

ya,
ya, a a, ya.

ya,
yo(x), yo yo, ya.

ya
yo
ya

ya ya yo.
yox ya, yo
yox, ya ya
yox ya, yo, yox, ya-ya.

Yo-yo, ya-ya, yo ya-ya, xo!
Yo xo ои, о, ya-ya-ya-ya, yo.
Yox ya, yo, yox, ya-ya,
Oy, ya-ya.
Ya раида уоу,

Илурызеи, уа,
Yo(x), yo-yo, ya.
Yox ya, yo yox,
Ya-ya-ya ya yo.

№ 24. АЯГА АШЭА

Moderato

Solo

Coro

yo re-ra-shya, yo ya xo,
yo xo, ya - ra - da

ya!
ya re - ra - shya, ya ya, xo!
yo ya,

you ra - dey, ya,
yo re - ra - shya, ro ya xo!

ya ya,
you ra - dey, ya,
yo re - ra - shya, ia - ya - pe - pa

yo re-po иа-уа-ре-па!

unison

Уои - хеи иа-уа-ре-ро,

ya re-po,

иа-уа-ра-да!

Уои - хеи

иа-уа-ре-ро,

ya re-po,

иа-уа-ре-ро!

Уои - хеи

иа-уа-ре-ро,

yo xo-xo

иа-уа-ре-па!

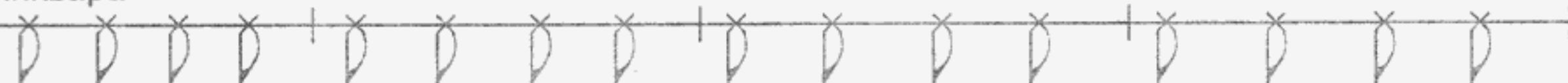
O,

иа-уа-ре-ро,

yo .. ре-ро,

иа-уа-ре- па!

Анапеинъара

Уои - хеи иа - уа - ре - па,
иа - уа - ре - да!

иа - уа - ре - до, ре - ра - шьо
иа - уа - ре - па!

Уо рерашья, уо уа хо,
Уо хо, уарада уа!
Уа рерашья, уа-уа, хо!
Уо уа, уоу радеи уа,
Уо рерашья, ро уа хо!
Уа-уа, уоу раиде уа,
Уои-хеи иауарепа,
Уо реро иауарепа!
Уои-хеи иауарепо,
Уа реро, иауарада!
Уои-хеи иауарепо,

Уа реро, иауарепо!
Уои - хеи, иауарепо,
Уо хо-хо иауарепа!
О, иауарепо,
Уо реро, иауарепа!
Уои-хеи иауара,
Рерашьо иауарада!
Уо иауарадо,
Рерашьо иауарепа!
Икадоуп итыгоуп.

№ 25. АМХАЦЫРДА РАШЭА

Largo

Solo

Согор

Musical score for the song "Yo-rah-ada". The score consists of two systems of music. The top system shows three staves: soprano (G clef), alto (C clef), and bass (F clef). The key signature is A major (three sharps). The time signature starts at 2/4. The lyrics "Yo" and "хо" are written under the first two measures. The bass staff continues with "хо" and ends with "о...". The bottom system shows two staves: soprano and bass. The soprano staff has a treble clef and a common time signature. The lyrics "Уоу" and "раи - да" are followed by "ри." The bass staff has a bass clef and a common time signature.

Уараида раидара хо,
Уараида раида, уа-ҳай, уа раида,
Үүй раидо, уо-ҳай уа раида,
Үүй хо-уюу раида, рад.
Рад, уо уа, раида, ри ра раид,
Үү хо-ҳо
Үүй раида раид,
Уа раида ри.

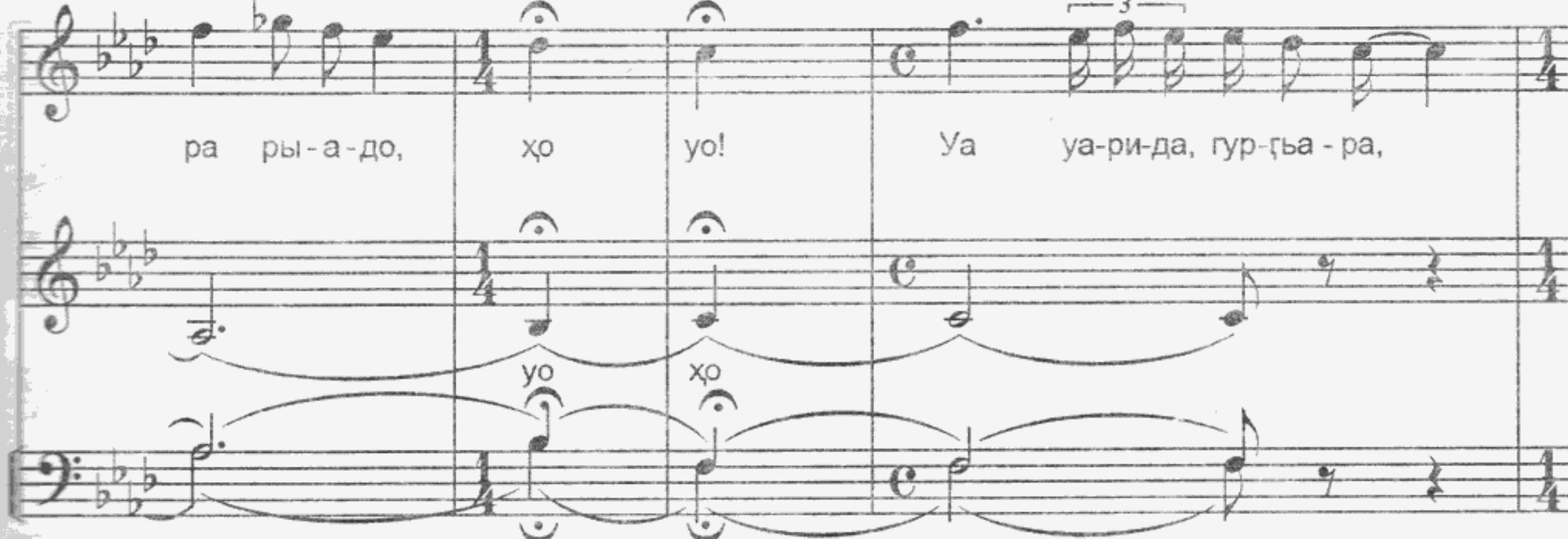
№ 26. АХАЦЭА РАШЭА

Largo

Solo

Solo

Coro

raры-а-до, xo yo! Уа уа-ри-да, гур-гъа - ра,

yo xo

Уа...
Уа...
Уа...

Уа ра-да - ра, хой до, уа дуо!

уа дуо!

Уо...

Уа рада ра, о, рада гэыргъа,
Уа радара рыадо, хо ю!

Уа уарида, гэыргъара о,
Уа радара, хой до, уа дуо!

№ 27. УА РАДА, АРСУА РЫЧКЕЫНЦЭА

Adagio
Solo I

Solo Coro

The musical score consists of four systems of music, each with two staves: Solo (treble clef) and Coro (bass clef). The key signature is A major (two sharps). The time signature varies between 3/4 and 2/4.

System 1:

- Solo:** The vocal line begins with a melodic phrase: **Уа, ра - да хо,** followed by **а - псуа рыч-кун - цэа,** and ends with **yo**.
- Coro:** The vocal line remains silent throughout this system.

System 2:

- Solo:** The vocal line continues with **Уа ра-да-уа, уа**, followed by **рад гур - гъа,** **уа - ри-да-ра** and ends with **ya...**
- Coro:** The vocal line remains silent throughout this system.

System 3:

- Solo:** The vocal line continues with **Уа**, **уа - ри - да - ра** and ends with **уа,** **Уа** **раи - да - ра**
- Coro:** The vocal line remains silent throughout this system.

System 4:

- Solo:** The vocal line continues with **yo!**, **уа - раи - до!** and ends with **Уа** **уа - ра - да,**
- Coro:** The vocal line remains silent throughout this system.

3 5

а - гур - гъа - ра наг - за - ра зку - за - ша, Уа

Yo...

ра - да, ры - уа - уа раи - да уа - ра - до, Уа - рад yo!

yo..

3

уа - ри - да - ро, уо уа - ра - до, уо

yo...

Solo II

yo. Уа ра - ри - ра, уа уа уа уа - са - раи - да,

Уа - раи - да - ра, уа - са - раи - да, уа ра - ри - ра, уа уа

yo..

Уа, рада ҳо, аңсуаа рыңкәынцәа,
Уа радауа, уа рад гәырғъа,
Уаридара уа!
Уа уаридара уа,
Уа раидара ўо!
Уараидо!
Уа уарада,
Агәырғъара нагзара зқәзызааша,
Уа рада, руууаа раида
Уарадо, уарад ўо!
Уаридаро, ўо уарадо, ўо-ую.
Уа рарира, уа-уа-уа уа-сараида,
Уараидара, уасараида,
Уа рарира, уа-уа ,хе!
Үо уа,,ои-ра-ра уа,
Уа рарира, уа ўо, еи!

№ 28. АЧАРАӘЫ АРЫЖАТӘ АНЫРЖЕУАЗ АНЫХӘАӘАҚӘА
РЫБЖЬАРА ИРХӘАЛОЗ АШӘА

Moderato

Solo

Соро

Ya раи - да, раи - да, Ya раи - да, раи - да, Yo, xo

xo, жъа - хәа - мы - хәа, тоу - ма - тоу - ма ya. Yo, xo

xo жъа - хәа - мы - хәа, тоу - ма - тоу - ма, ya.

Уа раида, раида,
Уа раида, раида,
Yo, xo-xo.
Жъахәа-мыхәа, тоума-тоума уа.
Yo, xo-xo
Жъахәа-мыхәа, тоума-тоума, уа.

№ 29. СМЫР ГЭДИСА ИАШЭА

Andante

Solo

уо

уа - раи - да, уа-раи-да, раи - да,

Со́ло

уо

уа уа си - уа ра да

уа раи - да, си - уа ра да, уа - раи - да

уа уа си - уа ра - да, уа

уа

уа Уа раи - да,

Гэ - ди - са ха - та

Гэ - ди - са ха - та

Sheet music for three voices (Soprano, Alto, Bass) in 2/4 time, key signature of two sharps.

First System:

- Soprano:** Уа да, си - уа раи - да, уа раи - да
yal Уа раи - да, си - уа раи - да, уа раи - да
- Alto:** Уа раи - да, си - уа раи - да, уа раи - да
yo!
- Bass:** Уа раи - да, си - уа раи - да, уа раи - да

Second System:

- Soprano:** хо!
- Alto:** хо!
- Bass:** Уа раи - да, Гэ - ди - са ха - та
хо! Уа раи - да, Гэ - ди - са ха - та

Third System:

- Soprano:** Уа да, си - уа раи - да, уо раи - да, хо!
rit.
- Alto:** Уа раи - да, си - уа раи - да, уо раи - да, хо!
rit.
- Bass:** Уа раи - да, си - уа раи - да, уо раи - да, хо!

Уа раида, уараида, раида, уо,
Уа раида, си-уа-рада, уа раида уа,
Уа раида, Гэдиса хатца уо!
Уа раида, си-уа-раида, уа раида хо!

Уа раида, Гэдиса хатца хо!
Уа раида, си-уа-раида,
Уо раида, хо!

№ 30. АИБА ХЭАТХЭАТ ИАШЭА

Largo

Solo

Соро

ya ya-rad, Ya yo, Ai - ba xa - та! Ya rai - da,

Аи - ба ха - та! Ya rai - da,

rai - da - ra, Ya - rai - da си - уа - rai - da,

rai - da - ra, Ya - rai - da си - уа - rai - da,

Ya yo, Хэат-хэат а - ха - та! Ya pa pa,

Хэат-хэат а - ха - та! ya..

yo.

Yo ya-ya ya-ри-да - ра,

Ха-ха, ya - ya ya-рад,

ya

Ayo, Ai-ba ха-ца!

Уа, уа - раи-да,

раи - да - ра,

Уа, уа - раи-да,

раи - да - ра,

Уа раи - да, уа - раи - да ра, Уа ра-ри ро уо, хо,

Musical score for 'Лягушка' featuring two staves. The top staff uses soprano clef and the bottom staff uses bass clef. The key signature changes from G major (no sharps or flats) to C major (one sharp), then to F major (one sharp), and finally to D major (two sharps). The time signature alternates between common time (4/4) and 2/4. The lyrics are: 'Аи - ба ха - та!', 'Уа, рад - ра - уа,' and 'yo.' on the first staff; and 'Аи - ба ха - та!' and 'Уа...' on the second staff.

Yo, уа-уоу,
уа-ра-да ха - та!
Ур - шьюит
хәа-гы

уа - сым - ҳәа - зи, Аи - ба ха - та, ақә - лацә рыл - шәа!

уа...

Yo, уа - раи - да, раи - да - ра, Уа раи - да,

уа раи - да - ра. Уа, ра-ри - ра уо, ҳо, уа - са - раи - до.

уа раи - да - ра. Уа

Уа ра - да - ра, ҳо!

yo yo xo!

Yo раида, уараида,
Уа рада уа-уа уарад,
Уа-уоу, Аиба хатца!
Уа раида, раидара,
Уараида сиуараида,
Уа уоу, Ҳәатхәат ахатца!
Уа ра-ра, уо.
Уо уа-уа уаридара,
Ҳа-ҳа, уа-уа уарад,
А уоу, Аиба хатца!
Уа, уа - раида, раидара,

Уа раида, уараида ра,
Уа рариро уо, ҳо, Аиба хатца!
Уа радара, уа уо.
Уо, уа-уоу, уарада хатца!
Уршьюоит ҳәагъы уасымхәази,
Аиба хатца, ақәлацә рылшәа!
Уо, уа-раида, раидара,
Уа раида, уа раидара.
Уа, ра-ри-ра уо, ҳо, уасараидо,
Уа радара, ҳо!

№ 31. КЬАХЬ ҲАЦЬАРАТ ИАШӘА

Larghetto

Solo

yo, ya ya yo, Къахъ Ҳа-цьа-рат а - ха-ца!

Coro

- - - - -

yo, yo, ya yo, ya ри - да - ра, ya

раи - да - ра. Yo ya, ya ya - ра - да ха - ца!

Ya ya ya you, ya раи-да - ра, Ya, раи-да ро, ya ра,

yo xo, a, xa xai! Yo, ya ya, yo yoy, a -

xa - ta - иха - та! Ya ya ya yoy! ya ri - да - ра,

yo, ya-ри-да. Yo ya ya yay, Къахъ Ха-църат а -

ха - та! Ya, ya, yo, уа - ри - да - ра.

Yo, ya - ри-доу, Ya - раи - да, yo, хоу, ре - реи!

Yo, ya-ya yo,
Къахъ Ҳа҃уараҭ ахатса!
Yo, yo, ya-yo,
Ya ридара,
Ya раидара.
Yo ya, уарада хатса!
Уа-я-я уоу, уа раидара,
Уа, раида ро,
Уа ра, уо ҳо,
А, ҳа-ҳаи!
Yo, ya-ya, уо-уоу,
Ахатса-ихатса!
Уа-я-я уоу!
Уа ри-да-ра,
Уо, уарида.
Уо уа-я-яу,
Къахъ Ҳа҃уараҭ ахатса!
Уа, уа, уа-уоу,
Уаридара.
Уоу, уаридоу,
Уа раида,
Уо, ҳоу, ре-ре!

№ 32. АЖӘЙТӘ АЧАРА АШӘА

Уа, фыр-хацә-қәа, шәас, уа ра,
а ха ха ха Уа - уо ра-да-ра!
а - ха - хаи - ра! 3
а - ха - хаи - ра хо, о а - ха - хаи - ра!

Уа, ра - шья,
е - ха а - ха - хаи - ра, Уа, ра - шья,
ую а - ха - хаи - ра, ха!
Анапеинкъара

Allegretto

Уа, а,
а - ха - хаи - ра е хе е хе а, ха, ха, ха, а - ха - хаи - ра
а - ха - хаи - ра! а, ха, ха, ха, а!

уа уа - ра - да уа, а, си!
а ха - хаи - ра хе!
а - ха - хаи - ра хе! а - ха - хаи - ра е!

Yo, xo, ra - da

Yo, xo, ra - da

e xei, xe, xei, al

a - xa - xai - ra e!

a - xa - xai - ra xei, a xa!

xe, xe

a - xa - xai - ra xa!

Ya yo ya, yo уарада ажәйтә хаңәкәа,
Yo!
A ya ya ya rad,
A, ажәйтә ачара апсуа гәырғъахәкәа,
Raиda, ya!
Yo, ya yo, ya-ya,
Уарида ya, raidara,
Yo, ҳa, ya,
Уарада, ya уарад,
Уа уараида ya, raida, o
Уа, фырханәкәа, шәас, уара,

A-ҳa-ҳai-ра xo,
Уа - уо ра-да-ра!
A-ҳa-ҳai-ра!
Уа, ра-шья,
A-ҳa-ҳai-ра!
Уа, рашья
A-ҳa-ҳai-ра.
Уа, a,
A, ҳa, ҳa, ҳa,
A-ҳa-ҳai-ра!

№ 33. АРКЭАШАГА

Allegro

Voci

Guitare*

Анапеинкъара

*Агитара апартия фуп афортизианатә фырахь ииаганы.

Аиқаңта

A musical score for five voices (Soprano, Alto, Tenor, Bass, and Piano) and a basso continuo part. The vocal parts sing in unison, while the piano and basso continuo provide harmonic support. The vocal parts enter at measure 1, singing 'ац - ха' (with a fermata over the second note). The piano and basso continuo play eighth-note patterns. Measures 2-3 show a continuation of the vocal line and harmonic progression. Measure 4 begins with a forte dynamic, followed by a measure of rests. Measures 5-6 show another eighth-note pattern from the piano/basso continuo. Measures 7-8 show a continuation of the vocal line and harmonic progression.

A musical score for two staves. The top staff is in treble clef, has five sharps in the key signature, and is in 2/4 time. It features a fermata over the first measure and a repeat sign with the instruction "xoy" written below it. The bottom staff is in bass clef, also has five sharps, and is in 2/4 time. Both staves are connected by a vertical brace. The music consists of eighth-note patterns.

Musical score for two voices and basso continuo. The top system shows a soprano vocal line in G major (two sharps) with a melodic line consisting of eighth-note pairs. The vocal line includes lyrics "хан" (han) and "и". The bottom system shows a basso continuo line in G major with a steady eighth-note pulse. The score is divided by a vertical bar line.

Sheet music for three voices (Soprano, Alto, Bass) in 5/4 time, with lyrics in Russian. The music consists of three systems of four measures each.

System 1:

- Soprano:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{G} \cdot \text{D} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{G} \cdot \text{D} \text{ D} \text{ G}$.
- Alto:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{G} \cdot \text{D} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{G} \cdot \text{D} \text{ D} \text{ G}$.
- Bass:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$. Measure 4: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$.

System 2:

- Soprano:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$.
- Alto:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$.
- Bass:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$. Measure 4: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$.

System 3:

- Soprano:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$.
- Alto:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$. Measure 4: $\text{D} \cdot \text{G} \text{ D} \text{ G}$.
- Bass:** Measures 1-2: Rest. Measure 3: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$. Measure 4: $\text{D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D} \text{ D}$.

Text:

ац-ха хай ац-ха

АЗГӘТАҚӘА

- 1. «Ашәарыңара ашәа».** Ахкы иқәоит Адлеиба Сериожа Ғианца-иңа (диит 1932 ш.). Идырғызуеит: Багателиа Калодиа Лиуарсан-иңа (диит 1928 ш.), Багателиа – Ағыпса Валиа Лиуарсан-иңа (диит 1919 ш.). Ашәа антоуп Очамчыра араион, Отап әкыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.
- 2. «Ашәарыңаңаңа рашәа».** Ахкы иқәоит Багателиа Калодиа Лиуарсан-иңа. Идырғызуеит: Адлеиба Сериожа Ғианца-иңа, Багателиа-Ағыпса Валиа Лиуарсан-иңа. Иантоуп Очамчыра араион, Отап әкыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.
- 3. «Алаф ашәа».** Ахкы иқәоит, ачамгәыргы аирхәоит Адлеиба Сериожа Ғианца-иңа. Идырғызуеит: Багателиа Калодиа Лиуарсан-иңа, Багателиа-Ағыпса Валиа Лиуарсан-иңа. Иантоуп Очамчыра араион, Отап әкыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.
- 4. «Аамыста ичара иазку».** Ахкы иқәоит, ачамгәыргы аирхәоит Адлеиба Сериожа Ғианца-иңа. Идырғызуеит: Багателиа Калодиа Лиуарсан-иңа, Багателиа-Ағыпса Валиа Лиуарсан-иңа. Иантоуп Очамчыра араион, Отап әкыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.
- 5. «Аекспромт».** Ахкы иқәоит, ачамгәыргы аирхәоит Адлеиба Сериожа. Идырғызуеит: Багателиа Калодиа Лиуарсан-иңа, Багателиа-Ағыпса Валиа Лиуарсан-иңа. Иантоуп Очамчыра араион, Отап әкыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.
- 6. «Бирам Ахба иихәалоз ашәа».** Ахкы иқәоит, иагырғызуеит Ахба Вания Маҳты-иңа. Иантоуп Гәдоута араион, Ачандара ақыттан, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.
- 7. «Ахаңәа рашәа»** («Ахба Даңқәа иихәалоз ашәа»). Ахкы иқәоит, иагырғызуеит Ахба Вания Маҳты-иңа. Иантоуп Гәдоута араион, Ачандара ақыттан, 2009 ш. Ианицеит, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.
- 8. «Сыпъсадгыл».** Ашәа ифит, егынаигзейт Федиа Җарба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.
- 9. «Алашә Сакәын иашәа»** («Далааи Җабалааи амханңырра ианцоз алашә Сакәын иихәоз ашәа»). Ажәақәа Б. Шынқәба ироман «Ацынцәарах» ақынта иаагоуп. Ашәа ифит, егынаигзейт Федиа Җарба. Иантоуп айланхартта Агәзера, 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санайа-Шамба.

10. «Зан инлыжыз амxaцыр xэyчы иашea». Ахкы иxeoит Мурат Бабал-иpя. Иантюп Aкeа aк., 2009 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь иialгeйт D. B. Санана-Шамба.

11. «Жәндәрыпшaa рашea». Ахкы иxeoон Ҷуbъелиа Володиа Михаил-иpя (диит 1943 ш.). Идырбзыуеит: Ҷуbъелиа Виктор Михаил-иpя, Ахъиба Кэyчa Тапча-иpя (диит 1937 ш.), Цэyшba Светa Сократ-иpя (диит 1960 ш.), Ҷуbъелиа Гульнара Владимир-иpя (диит 1960 ш.), Хынтeба Xымца. Иантюп Гедоутa араион, Жәндәрыпшa ақытan, 2009 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

12. «Аиба иашea». Ашeа иxeoит Хынтeба Xымца. Иантюп Гедоутa араион, Жәндәрыпшa ақытan, 2009 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

13. «Сaтбеи иашea». Ахкы иxeoит Aцьба Лиония Кетат-иpя (диит 1947ш.). Идырбзыуеит: Aцьба Самсон (диит 1930 ш.), Гэyнба Руфet (диит 1927ш.), Aцьба Лиова Xымца-иpя (диит 1942 ш.), Aцьба Афтандил Михаил-иpя (1954 ш.). Иантюп Гедоутa араион, Ачандара ақыtan, 2009 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

14. «Aпъхэyзba илызку алаf aшeа». Ахкы иxeoит Aцьба Лиония Кетат-иpя. Идырбзыуеит: Aцьба Самсон, Гэyнба Руфet, Aцьба Лиова Xымца-иpя. Иантюп Гедоутa араион, Ачандара ақыtan, 2009 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

15. «Рaфида». Ахкы иxeoит Отырба Тана Сампъал-иpя (диит 1932 ш.). Идырбзыуеит: Миңaa Максим Владимир-иpя (диит 1931 ш.), Отырба Роман Рауф-иpя (диит 1954 ш.). Иантюп Гедоутa араион, Абжархықe ақыtan, 2001 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

16. «Уoу радa, уарид гэyшaa». Ахкы рxeoит Отырба Танеи Миңaa Максими. Идырбзыуеит: Отырба Романи Миңaa Максими. Иантюп Гедоутa араион, Абжархықe ақыtan, 2001 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

17. «Ажaeиpшaa рашea». Ахкы рxeoит Отырба Танеи Миңaa Максими. Идырбзыуеит: Отырба Романи Миңaa Максими. Иантюп Гедоутa араион, Абжархықe ақыtan, 2001 ш. Ианицеит, анотафырахь иiaигeйт И. С. Шамба.

18. «Amxaцыrraa aшeа». Ахкы иxeoит Отырба Тана Сампъал-иpя. Идырбзыуеит: Миңaa Максим Владимиp-иpя, Отырба Роман Рауф-иpя, Шамба Мкан Еснат-иpя (диит 1924 ш.). Иантюп Гедоутa араион, Абжархықe ақыtan, 2001 ш. Ианицеит И. С. Шамба. Анотафырахь иialгeйт D. B. Санана-Шамба.

19. «Тыка иашeа». Ахкы иxeoит Отырба Тана Сампъал-иpя. Идырбзыуеит:

Миқаа Максим Владимир-иңе, Отырба Роман Рауф-иңе. Иантодуп Гәдоута араион, Абжархықә ақыттан, 2001 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

20. «Ачайхыләсәе рашәа». Ахкы иҳәоит Отырба Җана Сампәал-иңе. Идырбызыует: Миқаа Максим Владимир-иңе, Отырба Роман Рауф-иңе. Иантодуп Гәдоута араион, Абжархықә ақыттан, 2001 ш. Ианицент И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санана-Шамба.

21. «Ачара ашәа». Ахкы рхәоит Отырба Җанеи Миқаа Максими. Идырбызыует: Отырба Романи Миқаа Максими. Иантодуп Гәдоута араион, Абжархықә ақыттан, 2001 ш. Ианицент И. С. Шамба. Анотафырахь ииалгеит Д. В. Санана-Шамба.

22. «Кац дызмыхәаз Үазбақъ ахатса». Ахкы иҳәоит Аиба Иликәа (диит 1912 ш. азы.). Идырбызыует: Цышәба Маска (диит 1930 ш.), Аиба Ианкәа (диит 1928 ш.), Аиба Кәйкәла (диит 1932 ш.). Иантодуп Гәдоута араион, Уатхара ақыттан, 1978 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

23. «АЗар». Ахкы рхәоит Цышәба Маска, Аиба Иликәа. Идырбызыует: Цышәба Маска, Аиба Ианкәа, Аиба Кәйкәла, Қардия Аркади (1935 ш.). Иантодуп Гәдоута араион, Уатхара ақыттан, 1978 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

24. «Ағаға ашәа». Ахкы рхәоит Цышәба Маскеи Аиба Иликәеи. Идырбызыует: Цышәба Маска, Аиба Ианкәа, Цколиа Вания, Қардия Аркади. Иантодуп Гәдоута араион, Уатхара ақыттан, 1978 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

25. «Амхаңыраа рашәа». Ахкы иҳәоит Аиба Иликәа. Идырбызыует: Цышәба Маска, Аиба Ианкәа, Цколиа Вания, Қардия Аркади. Иантодуп Гәдоута араион, Уатхара ақыттан, 1979 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

26. «Ахаңәа рашәа». Ахкы иҳәоит Воуба Лад (диит 1934 ш.). Ирбызыует Үйрекба Ҳаңьарт. Иантодуп Гәдоута ақ., 1977 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

27. «Уа рада, апъсуа ыңқаңынцәа». Инеимда-ааимдо ахкы рхәоит, иагъдырбызыует Үйрекба Ҳаңьараи Воуба Лади. Иантодуп Гәдоута араион, Қәланырхәа ақыттан, 1977 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

28. «Ачарағы арыжәтә аныржәуаз атәцақәа ыңқаңыраа ирхәоз ашәа». Ашәа лхәоит Аңыз-пәхә-Шамба Лиуба (Заба) (диит 1907ш.) Иантодуп Гәдоута араион, Абжархықә ақыттан, 1980 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

29. «Смыр Гәдиса иашәа». Ашәа рхәоит Аиба Давиди (диит 1900 ш.), Михаил Аңызбей (диит 1900 ш.). Итафуп Гәдоутатәи ақултуратә хан ағы, 1978 ш. Ианицент, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

30. «Аиба Хәәтхәәт иашәа». Ашәа рхәоит: Царгәыш Җымфөр (диит 1911 ш.), Аиба Давид (диит 1900 ш.), Михаил Ацьба. Итафуп Гәдоңатәи акультуратә хан ағы 1978 ш. Ианиңеит, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

31. «Къахъ Хаңъараң иашәа». Ашәа рхәоит Герзмаа Җыгәти (диит 1905 ш.), Хъециа Җытоеи (диит 1905 ш.). Ашәа ҭафуп Гәдоңатәи акультуратә хан ағы, 1978 ш. Ианиңеит, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

32. «Ажәйтә ачара ашәа». Ахкы ихәоит Аиба Давид. Иңдирбәзүеит гәылпәфық «Нартаа» иалоу ашәахәафә. Итафуп Гәдоңатәи акультуратә хан ағы, 1978 ш. Ианиңеит, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

33. «Аркәашага». Ашәа рхәоит: Ҭырқы-пәхә Венера (диит 1922 ш.), Воуба Лад (диит 1934 ш.), Җыынцьыа Алиоша (диит 1945 ш.), Қапы-пәхә Ната (диит 1925 ш.), Ҭырқы Ҳаңъараң. Итафуп Гәдоута араион, Кәланырхәа ақыҭан, 1979 ш. Ианиңеит, анотафырахь ииаигеит И. С. Шамба.

АХҚӘА:

АРЫЗАЛАШАУЫЛ	3
АЖЕЛДІКІ РАШЕСІНДЕ АДАМДАСТАУЫЛ	5
ОТАГЫРЫЛЫПТЫРЫЛЫЛЫК	7
№ 1. «АШЕАРЫЦАРА АШЕА». Аххәа	8
№ 1. АШЕАРЫЦАРА АШЕА	9
№ 1. «АШЕАРЫЦАРА АШЕА» ИАЦУ АШЕАХӘА	
СЕРИОЖА АДЛЕИБА ИАЗГӘАТАҚӘА	12
№ 2. «АШЕАРЫЦАФЦӘА РАШЕА». Аххәа	13
№ 2. АШЕАРЫЦАФЦӘА РАШЕА	15
№ 3. АЛАФ АШЕА	18
№ 4. ААМЫСТА ИЧАРА ИАЗКУ АЛАФ АШЕА	27
№ 5. АЕКСПРОМТ	36
№ 6. АХБА ВАНИА ИАШЕАХӘАШЬА АЗЫ АЖӘАҚӘАК	41
№ 6. БИРАМ АХБА ИИХӘАЛОЗ АШЕА	42
№ 6. «БИРАМ АХБА ИАШЕА» ШЫҚАЛАЗ ҲӘА	
АХБА ВАНИА ИИХӘАЗ АЖӘАБЖЬ	43
№ 7. АХАЦӘА РАШЕА	45
АЖЕЛДІКІ РАШЕАҚӘА РЕИҚЕҮРХАРА	
ИАХЗЫЗААУА ЗАРГАРЛЫҚ	
№ 8. СЫПСАДГҮЛ	47
№ 9. «АЛАШӘ САКӘҮН ИАШЕА» ИАЗКНЫ	
ТАРБА ФЕДИА ИҚАИЦАЗ АХХӘА	48
№ 9. АЛАШӘ САКӘҮН ИАШЕА	54
№ 10. ЗАН ИНЛЫЖЫЗ АМХАЦЫР ҲӘҮЧҮ ИАШЕА	56
№ 10. «ЗАН ИНЛЫЖЫЗ АМХАЦЫР	
ҲӘҮЧҮ ИАШЕА». Мурат Бабал-иңә иажәабжь	59
ЖӘАНДӘРҮПШЬАА РАШЕАХӘАРА	61
№ 11. ЖӘАНДӘРҮПШЬАА РАШЕА	62
№ 12. АИБА ИАШЕА	63
№ 12. «АИБА ИАШЕА» ИАЗКНЫ	66
№ 13. САТБЕИ ИАШЕА	66
№ 14. «АРЫЗАЛАШАУЫЛДЫРЫЛЫЛЫК	67
№ 14. «АРЫЗАЛАШАУЫЛДЫРЫЛЫЛЫК	69
№ 14. АРЫЗАЛАШАУЫЛДЫРЫЛЫЛЫК	70

АБГАРХЫҚАТӘИ АГӘҮІРЬ

РАШӘАҚӘЕИ РАШӘАХӘАШЬЕИ	73
№ 15. «РАФИДА». Аххәаа	73
№ 15. РАФИДА	75
№ 16. «УОУ РАДА, УАРИД ГӘЫШЬА». Аххәаа	82
№ 16. УОУ РАДА, УАРИД ГӘЫШЬА.....	84
№ 17. «АЖӘЕИПЬШЬАА РАШӘА». Аххәаа	87
№ 17. АЖӘЕИПЬШЬАА РАШӘА	88
№ 17. «АМХАЦЫРРА АШӘА» Аххәаа	92
№ 18. АМХАЦЫРРА АШӘА	93
№ 19. «ТЫКА ИАШӘА». Аххәаа	96
№ 19. ТЫКА ИАШӘА	97
№ 20. АЧАИХЫХӨЦӘА РАШӘА	100
№ 20. «АЧАИХЫХӨЦӘА РАШӘА»	
Тана Отырба иажәабжь	102
№ 21. «АЧАРА АШӘА» Аххәаа	103
№ 21. АЧАРА АШӘА	104

АХАТӘЫ АРХИВ АҚЫНТӘИ АШӘКӘЫ

ИАНЫЛО АШӘАҚӘА РЗЫ АЖӘАҚӘАК	108
№ 22. КАЦ ДЫЗМЫХӘАЗ УАЗБАҚЬ АХАТЦА	109
№ 23. АЗАР	112
№ 24. АӘАГА АШӘА	114
№ 25. АМХАЦЫРРАА РАШӘА	117
№ 26. АХАЦӘА РАШӘА	119
№ 27. УА РАДА, АРЬСУА РЫ҆ҚӘЫНЦӘА	120
№ 28. АЧАРАӘЫ АРЫЖӘТӘ АНЫРЖӘУАЗ НЫҲӘАӘАҚӘА РЫ҆БЖЬАРА ИРХӘАЛОЗ АШӘА	123
№ 29. СМЫР ГӘДИСА ИАШӘА	124
№ 30. АИБА ХӘАТХӘАТ ИАШӘА	126
№ 31. КЬАХЬ ҲА҆ЦЬАРАТ ИАШӘА	129
№ 32. АЖӘҮІТӘ АЧАРА АШӘА	132
№ 33. АРКӘАШАГА	135
АЗГӘАТАҚӘА	138

**Иуана Сафар-иԥа
ШАМБА**
**Аԥсуа жәлар рашәақәеи
афольклорист изгәаҭақәеи**

**Иван Сафарович
ШАМБА**
**Абхазская народная песня
и заметки фольклориста**
(на абхазском языке)

Аформат 60x84/8. Атираж 300. Икацә. кыпхъ б҃ыц 18. Инықәыр. кыпхъ б҃ыц 16,7.
Аәацацка № 83.

Икъышхүн “Акъышхъ афын” ақны.
Ақ. Ақәа, Ешба имфа, 168.

Иуан Сафар-ипъя Шамба дийит 1950 шыққаса рзы, Гәдоута араион Абжархықә ақытан. 1966 шыққасы дәлалоит Ақеатәи Ақынтықарратә музикатә тараиуртта.

1968-70 ашыққасқәа рзы аус иуан Жәандәрығұштыәи абжъаратә школ ағы еиқекааз атсағцәа рхор анапхгағыс.

1970 шыққасы иттара дыштаз дрыдымыркылоит Апъсуа ҳәынтықарратә капелла ақны шәаҳәағыс.

1971 шыққасы диаргоит дирижорс жәлар рашәаҳәареирыкәашареи Апъснытәи ақынтықарратә ансамбль анапхгағы Апъсны жәлар рартист У. М. Царгәыш иаагъхъарала.

1972-74 шыққасқәа арра матзура анихига аштахъ иусура иаци-тоит.

1976-81 шыққасқәа рзы аттара итсоин Л. В. Собинов ихъз зху Саратовтәи ақынтықарратә консерваториағы. Иара убрақагыы иттара иахаршәаланы Урицки ихъз зху атроллебус өткізбеккүйртта азауд иатца-накуаз ақультуратә хан ағы еиқекааз аурыс жәлар рхор ағы саҳъаркыратә напхгағыс аус иуан иттареи апрактикеи еилагзо.

1983 шыққасы Апъсны ақазара арғиарағы иеихъзарақәа рзы ихттан «Апъснытәи АССР ақны ақазара зеңбұзастәйз» ҳәа ахъз.

1986 шыққасы итыңит «Апъсуа жәлар рашәақәа» захъзу, нота-ғырала еиқәыршәоу иусумта ашәкәы.

1984-1993 шыққасқәа рзы аус иуан дирижиорс, саҳъаркыратә напхгағыс ансамбль «Ритда» ақны.

Уи анағс иахъагы гәйблыла изгөалашәо раңауп 1989 шыққаса азы Апъсуа ҳәынтықарратә драматә театр ағы еиқекааз ансамбль «Уарада».

1992 шыққасы Апъсадғыл ахъараразы имәпъысуаз аибашьра иалахәез ақазара аусзуғцәа рывзвод еиқабыс даман.

Аибашьра аштахъ, 1994 шыққаса инаркны 2002 шыққасанза А. Ч. Чычба ихъз зху Ақеатәи ақынтықарратә музикатә тараиуртасы директорс аус иуан.

Пәхынгәи 5, 2004 шыққасы Апъсны Ақынтықарра Раджъхатәи Ахада В. Г. Арзынба иуспүжала Иуан Шамба Апъсуа музикатә фольклор арғиараразы, аттараразы, аиқәырхараразы иқаитказ алғала ду азы иана-шъахеит Ахъз-апъша аорден ахғатәи ағағара.

Иахъа қәғиарала апъсуа тәааратә институт афольклор ақәшағы аус иуент тәарадырратә усзуғыс.